

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Zhodnocení zapojení vybraných nestátních neziskových organizací do zahraniční rozvojové
spolupráce České republiky

Evaluation of the Involvement of the Selected Non-governmental Non-profit Organizations
into the Czech Republic's Foreign Development Cooperation

Student: Bc. Hana Ocásková

Vedoucí diplomové práce: Ing. Eva Kovářová, Ph.D.

Ostrava 2020

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Hana Ocásková**

Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6202T055 Veřejná ekonomika a správa

Téma: Zhodnocení zapojení vybraných nestátních neziskových organizací do
zahraniční rozvojové spolupráce České republiky
Evaluation of the Involvement of the Selected Non-governmental Non-
profit Organizations into the Czech Republic's Foreign Development
Cooperation

Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Teorie zahraniční rozvojové spolupráce
 3. Legislativní, institucionální a finanční rámec zahraniční rozvojové spolupráce České republiky
 4. Zhodnocení činnosti vybraných nestátních neziskových organizací v rámci zahraniční rozvojové spolupráce České republiky
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- KEELEY, Brian. *From Aid to Development. The Global Fight Against Poverty*. Paris: OECD Insights, OECD Publishing, 2012. 186 p. ISBN 978-92-64-12357-1.
- OPRŠAL, Zdeněk. *Mezinárodní rozvojová spolupráce: vybrané aspekty*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 98 s. ISBN 978-80-244-3948-8.
- RAJCHLOVÁ, Jaroslava. *Neziskové organizace a rozvojová pomoc*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014. 136 s. ISBN 978-80-7509-034-8.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Eva Kovářová, Ph.D.**

Datum zadání: 22.11.2019

Datum odevzdání: 24.04.2020

doc. Ing. Iveta Vrabková, Ph.D.
vedoucí katedry

doc. Ing. Lenka Kauerová, CSc.
proděkanka pro studium
na základě pověření k jednání č.j.
VSB/19/050319/9900 ze dne 24. 9. 2019

Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 24. dubna 2020

.....
Hana Ocásková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní Ing. Evě Kovářové, Ph.D. za její cenné rady a odborné vedení této práce.

Obsah

1	Úvod	5
2	Teorie zahraniční rozvojové spolupráce	7
2.1	Základní vymezení zahraniční rozvojové spolupráce	7
2.1.1	Definice zahraniční rozvojové spolupráce	7
2.1.2	Rozvojová spolupráce versus humanitární pomoc	9
2.1.3	Základní témata a nástroje ZRS	11
2.2	Formy rozvojové spolupráce	12
2.2.1	Bilaterální pomoc	13
2.2.2	Multilaterální pomoc	13
2.3	Aktéři rozvojové spolupráce	14
2.4	Historie rozvojové spolupráce	17
3	Legislativní, institucionální a finanční rámec zahraniční rozvojové spolupráce České republiky	22
3.1	Historie a koncepce české ZRS	22
3.1.1	Rozvojové cíle tisíciletí	23
3.1.2	Strategie zahraniční rozvojové spolupráce České republiky	24
3.1.3	Legislativa zahraniční rozvojové spolupráce České republiky	27
3.2	Role veřejného a soukromého sektoru	28
3.2.1	Státní správa	28
3.2.2	Nestátní neziskový sektor	33
3.3	Celkový finanční objem zahraniční rozvojové spolupráce ČR	36
4	Zhodnocení činnosti vybraných nestátních neziskových organizací v rámci zahraniční rozvojové spolupráce České republiky	39
4.1	Činnost vybraných NNO v rámci zahraniční rozvojové spolupráce	39
4.1.1	ADRA	41
4.1.2	Člověk v tísni	46
4.1.3	Charita Česká republika	52
4.2	Srovnání a zhodnocení zapojení vybraných organizací do zahraniční rozvojové spolupráce	56
4.2.1	Místa působení v rámci ZRS	57
4.2.2	Počet a forma realizovaných projektů ZRS	58
4.2.3	Objem rozvojové spolupráce vybraných organizací	59
5	Závěr	62
	Seznam použité literatury	65
	Seznam zkratk	69

Seznam tabulek a obrázků	72
Seznam grafů	73
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
Seznam příloh	
Přílohy	

1 Úvod

Rozvojová spolupráce je v současné době asi každému známý pojem. V době, kdy se objevují obrovské, nejen ekonomické, rozdíly mezi vyspělými a tzv. rozvojovými zeměmi, je rozvojová spolupráce důležitou a snad už i samozřejmou součástí společnosti. Rozvojová spolupráce je v určité míře projev solidarity a lidskosti, která ve světě funguje již několik let. Tím, že ekonomicky vyspělejší státy poskytují v rámci zahraniční rozvojové spolupráce finanční a hmotnou pomoc zemím s nízkou životní úrovní obyvatel, se snaží vyrovnat již zmíněné rozdíly, ale hlavně ulehčit život mnoha lidem. Příčinami takových rozdílů jsou nejčastěji chudoba spojená s nedostatkem potravin a nezávadné vody, dále nedostatečná zdravotní péče a zanedbávané vzdělání dotčených obyvatel. Těmto příčinám se snaží rozvojová spolupráce předcházet. Díky probíhající globalizaci se snižují případné bariéry pomoci a podpora rozvojových zemí se stává jednodušší a efektivnější.

Rozvojová spolupráce je jedním z hlavních témat Evropské unie i celého světa, zároveň je také důležitou součástí zahraniční politiky každé země a Česká republika není výjimkou. Koordinace zahraniční spolupráce tohoto směru se státní politikou je důležitá hlavně z důvodu plánování výdajů při přípravě státního rozpočtu. Veřejné výdaje hrají důležitou roli v zahraniční rozvojové spolupráci. Kromě státu se do rozvojové pomoci zapojuje také několik nestátních neziskových organizací, ty z velké části využívají k financování svých projektů právě dotace z veřejných rozpočtů.

Tato diplomová práce se zabývá zhodnocením zapojení nestátních neziskových organizací do zahraniční rozvojové spolupráce České republiky. Hlavním cílem práce tedy je na základě analýzy činnosti vybraných nestátních neziskových organizací zhodnotit jejich zapojení do zahraniční rozvojové spolupráce České republiky, a vytvořit ucelený přehled o české zahraniční rozvojové spolupráci. Vybranými organizacemi jsou ADRA, o.p.s., Člověk v tísni, o.p.s. a Charita Česká republika. Všechny tyto organizace mají podobné poslání a orientují se v různé míře na rozvojovou pomoc. Mezi dílčí cíle práce patří přehledně vymezit teoretické základy problematiky a charakterizovat institucionální, legislativní a finanční rámec zahraniční rozvojové spolupráce České republiky. K dosažení hlavního cíle i těch podružných přispějí odpovědi na výzkumné otázky. Na podporu cíle práce byly formulovány tyto výzkumné otázky: Jaký je celkový finanční objem zahraniční rozvojové spolupráce České republiky? Jaký je rozsah, objem a forma pomoci vybraných nestátních neziskových organizací? Do jaké míry jsou aktivity těchto organizací v rámci jejich zahraničního

rozvojového působení podporovány státem? Překrývají se místa působení daných organizací? Práce obsahuje rešerši odborné literatury a legislativy vztahující se k problematice zahraniční rozvojové spolupráce, popis institucionálního a legislativního rámce zahraniční rozvojové spolupráce, je v ní využita analýza objemu a struktury pomoci, za celou ČR i vybrané organizace, a komparace vybraných organizací mezi sebou, na základě zvolených kritérií. Mezi tyto kritéria patří, oblast působení, rozsah rozvojové spolupráce v rámci celého působení organizace, počet rozvojových projektů a podíl veřejných zdrojů na financování rozvojových projektů. Vybrané organizace jsou hodnocené za období pěti let, a to let 2014-2018.

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou část, která převažuje v první polovině, a část praktickou. Téma je rozebráno celkem v pěti kapitolách, včetně úvodu a závěru. První ze tří hlavních obsahových kapitol práce je čistě teoretická. Obsahuje vymezení základních pojmů rozvojové spolupráce, je zde nastíněn rozdíl mezi rozvojovou a humanitární pomocí a charakterizovány jednotlivé formy. Dále jsou v této části představeni aktéři rozvojové spolupráce a na závěr kapitoly je popsána stručná historie.

Druhá tematická kapitola je obsahově zaměřena na rozvojovou spolupráci České republiky. Jsou zde charakterizovány veškeré dokumenty, strategie a legislativa důležité pro tvorbu a koordinaci spolupráce. Součástí této kapitoly je také vymezení role státního a nestátního sektoru a jejich aktérů. V závěru této kapitoly je rozebrán celkový finanční objem pomoci v rámci rozvojové spolupráce a také jsou zde charakterizovány prioritní partnerské země České republiky.

Třetí tematická kapitola obsahuje v první části popis jednotlivých vybraných nestátních neziskových organizací, jsou zde zaznamenány základní údaje, poslání, personální stránka a finanční analýza během sledovaného období pěti let. Zároveň je zde charakterizován rozsah, objem a forma rozvojové pomoci všech tří organizací. V závěru kapitoly jsou organizace porovnány a je tak zhodnoceno jejich zapojení do zahraniční rozvojové spolupráce během pěti let.

2 Teorie zahraniční rozvojové spolupráce

Zahraniční rozvojová spolupráce je v současné době důležitou součástí politiky každého vyspělého státu. Podstatou takové spolupráce je, že každý stát, který se v dnešní době označuje jako vyspělý, uvažuje při vytváření státní politiky nejen nad svým rozvojem, ale také nad rozvojem zemí nezapadajících do stejné kategorie. Rozvoj se dá nejjednodušeji vysvětlit jako posun k lepšímu a zasahuje do několika oblastí. Tato práce se věnuje hlavně oblasti ekonomické.

Druhá kapitola zahrnuje především teoretický základ celé problematiky. Kromě rozdílných přístupů k tématu je v této kapitole rozebráno i několik definic, dále jsou zde popsány cíle, priority i aktéři zahraniční rozvojové spolupráce. Pro ujasnění pojmů a lepší přehled v problematice je také vysvětlen rozdíl mezi rozvojovou spoluprací a humanitární pomocí.

2.1 Základní vymezení zahraniční rozvojové spolupráce

V odborné literatuře je na téma zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS) nahlíženo hned z několika pohledů a existuje samozřejmě také mnoho přístupů, které se liší dle jednotlivých autorů. Definice jsou jakýmsi základem k pochopení daného tématu či problematiky, ale veřejnost zpravidla zajímají hlavně priority a cíle ZRS.

2.1.1 Definice zahraniční rozvojové spolupráce

Základem rozvojové spolupráce je pojem rozvoj. Rozvoj představuje určitou pozitivní změnu, otázkou ale je, co přesně znamená „pozitivní“ a jakou má ta „změna“ mít podobu. Rozvoj jako takový, může mít několik konceptů, například: ekonomický, lidský, nezáměrný a záměrný, post-rozvoj.¹

„Ekonomický rozvoj lze definovat jako proces strukturální transformace hospodářství států. Dochází ke změně struktury zaměstnanosti a změně podílu jednotlivých hospodářských sektorů na celkové ekonomické produkci. Postupně dochází ke snižování významu primárního zemědělského sektoru, naopak stoupá podíl průmyslu a služeb.“²

¹ OPRŠAL, Zdeněk. *Mezinárodní rozvojová spolupráce: vybrané aspekty*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 98 s. ISBN 978-80-244-3948-8.

² OPRŠAL, Zdeněk. *Mezinárodní rozvojová spolupráce: vybrané aspekty*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 98 s. ISBN 978-80-244-3948-8. s 7.

Může se zdát, že ekonomický rozvoj vede k rovnoměrnému rozdělení bohatství mezi obyvatele podporovaného státu. V praxi tomu tak bohužel často není a v některých rozvojových zemích z toho profituje pouze část obyvatel, zatímco příjmy ostatních stagnují nebo dokonce klesají. Tyto sociální nerovnosti jsou překážkou pro lidský rozvoj, protože nemalá část populace žije i nadále v chudobě.³ Ekonomický rozvoj bývá často zaměňován za ekonomický růst. Je to tak nejspíš proto, že indikátory rozvoje bývají od růstu odvozeny. Nejčastěji používaným ukazatelem je hrubý domácí produkt (HDP), který je používán hlavně díky relativně dobré dostupnosti a porovnatelnosti dat v různých geografických úrovních. Lidský rozvoj je koncept, který vznikl jako reakce na úzké pojetí toho ekonomického. Znamená rozšiřování lidských možností žít spokojený, plnohodnotný život. Ekonomický růst je v tomto případě pouze jeden z prostředků k naplňování cílů lidského rozvoje.⁴

Jak už bylo zmíněno, zahraniční rozvojová spolupráce znamená snahu ekonomicky vyspělých států napomáhat v rozvoji ostatních. Lze si ji tedy představit jako partnerství mezi dvěma či více zeměmi, kdy na straně jedné stojí poskytovatelé a na druhé příjemci pomoci. Nejčastěji je taková pomoc realizována pomocí různých projektů, ve kterých jsou obě strany zapojeny.

Zahraniční rozvojová spolupráce je v širším smyslu ucelená vládní politika jednoho či více států vůči partnerským rozvojovým a transformujícím se zemím. V užším slova smyslu se jedná o pomoc státu vyjádřenou transferem peněz, materiálu, poskytnutím expertní či technické pomoci za účelem dlouhodobě udržitelného rozvoje partnerských zemí.⁵ Dle další z definic znamená ZRS „dobrovolný a záměrný přesun prostředků obvykle, ale nutně ne vždy, od jednoho státu (donor) k druhému (recipient).“⁶ Další definice popisuje ZRS jednoduše a stručně. Je zde charakterizována jako podpora v podobě převodu peněz a jiných zdrojů z bohatších zemí do chudších s cílem zmírnit chudobu a podpořit tamní ekonomiku a sociální

³ DUŠKOVÁ, Lenka a kol. *Encyklopedie rozvojových studií*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011, 422 stran. ISBN 978-80-244-2984-9.

⁴ OPRŠAL, Zdeněk, ref. 1.

⁵ RAJCHLOVÁ, Jaroslava. *Neziskové organizace a rozvojová pomoc*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014. 136 s. ISBN 978-80-7509-034-8.

⁶ BLÍŽKOVSKÝ, Petr a Alvaro de ELERA. 2014. *Zahraniční politika a diplomacie: úvod k vybraným tématům = Foreign policy and diplomacy : introduction to selected topics*. Brno: Mendelova univerzita v Brně. ISBN 978-80-7509-071-3. s. 64.

rozvoj.⁷ Opršal definuje ZRS jako vnější zásah do rozvojových zemí, a to za účelem pozitivní společenské změny.⁸

Když se po zrodu rozvojové pomoci začalo řešit, co vše lze považovat za rozvojovou pomoc byla v roce 1961 vytvořena Organizací pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) všeobecně respektovaná a uznávaná definice oficiální rozvojové pomoci, jejíž kritéria byla dále zpřesňována. Oficiální rozvojová pomoc (ODA) představuje toky peněz, materiálu či technické pomoci do rozvojových zemí, které⁹:

- poskytují oficiální vládní instituce dárcovské země (na rozdíl od soukromé pomoci či zahraničních investic),
- se poskytují s cílem udržitelného sociálně-ekonomického rozvoje (na rozdíl od vojenské pomoci),
- mají koncesionální charakter (forma nevratného daru nebo půjčky, která má výhodnější podmínky).

2.1.2 Rozvojová spolupráce versus humanitární pomoc

Humanitární pomoc (HP) a rozvojová spolupráce (RS) jsou dvě základní formy pomoci druhým, které se navzájem prolínají, a nejen proto bývají často zaměňovány. V této podkapitole jsou vysvětleny základní rozdíly mezi těmito pojmy.

Humanitární pomoc představuje aktivity bezprostředně reagující na nějakou humanitární krizi. Takovou krizi si lze představit jako situaci, kdy dochází k omezení prostředků zajišťujících základní lidské potřeby, v důsledku přírodní nebo lidmi zaviněné katastrofy. Je to tedy krátkodobá pomoc určená lidem postižených katastrofou, za účelem poskytnutí základních potřeb (voda, potraviny, hygiena, obydlí, zdravotní péče). Základní postupy a povinnosti humanitárních pracovníků jsou od roku 1998 obsaženy v souboru norem Sphere Standards.¹⁰

⁷ ABDEL-MALEK, Taalat. *The Global partnership for effective development cooperation: origins, actions and future prospects*. Bonn: Deutsches Institut für Entwicklungspolitik, 2015. 409 stran. Studies / Deutsches Institut für Entwicklungspolitik, 88. ISBN 978-3-88985-668-5.

⁸ OPRŠAL, Zdeněk, ref. 1.

⁹ Rozvojovka. *Rozvojová politika vyspělých zemí (OECD/DAC)*. [online]. 2012 [cit. 2019-11-24]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/rozvojova-politika-vyspelych-zemi-oecd-dac>

¹⁰ RAJCHLOVÁ, Jaroslava, ref. 5.

Hlavní cíle humanitární pomoci jsou:

- ochrana životů,
- zmírnění utrpení,
- podpora a zachování lidské důstojnosti.

Dle § 2 písm. b) zákona č. 151/2010 Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů je HP: „souhrn činností hrazených ze státního rozpočtu, jejichž cílem je zamezit ztrátám na životech a újmě na zdraví, zmírnit utrpení a obnovit základní životní podmínky lidí po vzniku mimořádných událostí, jakož i zmírňovat dlouhodobě trvající následky mimořádných událostí a předcházet jejich vzniku a negativním následkům.“¹¹

Hlavními důvody, proč lidé nejčastěji poskytují humanitární pomoc jsou¹²:

- *náboženské a etické* – dle tohoto principu je morálně a eticky správné poskytnout pomoc lidem v nouzi. Existuje zde dlouhá tradice humanity, vycházející z hodnot křesťanství, osvícenství i dalších náboženství,
- *politické a pragmatické* – dle pragmatického přístupu je ekonomicky i politicky výhodné investovat do pomoci rozvojovým zemím z toho důvodu, že v dlouhodobém horizontu stát ušetří prostředky k zajištění vlastní bezpečnosti a prosperity. Vychází z racionálních úvah o prevenci konfliktů, mezinárodního terorismu, ilegální migrace apod.

Rozvojová spolupráce se na rozdíl od HP neváže ke konkrétní katastrofě či krizi, ale má dlouhodobější charakter. Tento termín byl zaveden po druhé světové válce jako výraz pro modernější formu humanitární tradice. Představuje snahu o obecnější a širě pojatý lidský rozvoj. Spolupráce dotčených stran se zaměřuje na monitorování dlouhodobých sociálních a ekonomických podmínek, a na hledání způsobů vedoucích ke globálnímu zlepšení. Dochází tak nejen k poskytování finančních a materiálových zásob, ale také k předávání tzv. know-how.¹³ (do odkazu bych než přímo na sbírku zákonů odkázala přímo na paragraf daného zákona)

§ 2 písm. a) již zmíněného zákona č. 151/2010 Sb. vymezuje RS jako: „souhrn činností hrazených ze státního rozpočtu, jejichž cílem je přispět k odstraňování chudoby v kontextu

¹¹ § 2 písm. b) zákon č. 151/2010 Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů

¹² RAJCHLOVÁ, Jaroslava, ref .5.

¹³ Tamtéž.

udržitelného rozvoje, včetně plnění rozvojových cílů tisíciletí), k ekonomickému a sociálnímu rozvoji, k ochraně životního prostředí, jakož i k podpoře demokracie, dodržování lidských práv a řádné správy věcí veřejných v rozvojových zemích.“¹⁴

Spolupráce humanitární a rozvojové pomoci je však důležitá v případech zranitelných a křehkých situací, kdy se společnost a komunity snaží zotavit z následků krize. Pro takové případy byl postupně vypracován koncept spolupráce humanitární, následné a rozvojové pomoci, tzv. LRRD (Linking Relief, Rehabilitation and Development). Ten je nástrojem koordinace jednotlivých druhů pomoci i jejich nástrojů, takže mohou fungovat paralelně.¹⁵

2.1.3 Základní témata a nástroje ZRS

V této podkapitole je postupně rozebráno několik témat, kterými se ZRS zabývá, a následně jsou charakterizovány základní nástroje rozvojové pomoci.

Základní témata

Základní témata ZRS řeší tři hlavní problémy. Jedním z nich je *ekonomická nerovnováha*, tedy rozdílnost sociálních a ekonomických podmínek pro život v různých částech světa. Na straně jedné stojí bohaté země, kterým připadá větší podíl světového HDP, a na straně druhé stojí téměř čtvrtina lidstva bez domova, s nedostatečným přístupem k zdravotní péči. Otázkou potom není jen tato obrovská propast mezi vyspělými a rozvojovými zeměmi, ale také problémy nerovných příležitostí k samostatné iniciativě či možnostem ovlivňovat celosvětové dění. Dalším tématem je *populační exploze*, neboli velký nárůst populace zaznamenaný za posledních 150 let.¹⁶ Aktuální počet lidí na planetě je přibližně 7,7 miliard a dle prognóz bude počet lidí stále stoupat. Například už v roce 2050 by měl počet lidí na světě přesáhnout 9,7 miliard, a v roce 2100 by se měl tento údaj dokonce blížit hranici 11 miliard lidí.¹⁷ Tyto informace vyvolávají obavy o dostatek vody, potravy i energie v celosvětovém měřítku. Souvisejícím tématem je také udržitelnost rozvoje měst. Je všeobecně známo, že největší růst populace probíhá v rozvojových zemích, ale velkou roli v problému populační exploze hrají také vyspělé průmyslové země, které mají větší spotřebu energie i přírodních zdrojů na obyvatele. Tím třetím tématem je *životní prostředí a*

¹⁴ § 2 písm. a) zákon č. 151/2010 Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů

¹⁵ PRINCOVÁ, Květoslava. *Úvod do zahraniční pomoci s důrazem na etiku jejího poskytování*. 1. vyd. Olomouc: CARITAS – Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 2012. 72 s. ISBN 978-80-87623-04-6

¹⁶ RAJCHLOVÁ, Jaroslava, ref. 5.

¹⁷ Worldometers. *World Population: Past, Present, and Future*. [online]. [cit. 2019-12-08]. Dostupné z: <https://www.worldometers.info/world-population/#pastfuture>

energetické zdroje. Toto téma navazuje obsahem na to předcházející a řeší ekologické otázky spojené s problémy typu: skleníkový efekt, úbytek lesů a pralesů, změny klimatu, znečištění ovzduší, vod a půdy apod.¹⁸

Nástroje ZRS

Existuje mnoho způsobů, kterými se ZRS snaží zmírnit problémy popsané výše. Mezi ně patří například *boj s bezprostřední chudobou*. V praxi to znamená podporu domácí produkce a následně rovnoměrná distribuce výsledků této produkce mezi tamní obyvatele. Dalším důležitým nástrojem je *podpora vzdělání* lidí v rozvojových zemích, protože negramotnost je jednou ze základních překážek samostatného rozvoje těchto zemí. Projekty určené k šíření gramotnosti a zvyšování počtu učitelů jsou v rámci ZRS klíčové, neboť vedou také k znalosti základních hygienických i zdravotních návyků, nebo znalosti možnosti antikoncepce. To může vést k zpomalení populační exploze. *Podpora zdravotnictví* představuje projekty soustředící se na zlepšení zdravotnického systému a také na prevenci chorob. Přínosným nástrojem je také *rozvoj podnikání*, ten se zaměřuje na zvýšení počtu pracovních míst a snížení nezaměstnanosti, která je charakteristická pro chudé oblasti. V rámci takových projektů dochází k zřizování dílen a podniků, nebo také k zvyšování kvalifikace obyvatel. S tím je spojeno budování *fyzické infrastruktury* (dopravní sítě, moderní telekomunikace) důležité pro rozvoj podnikání a přilákání potencionálních investorů. Rozvojové projekty se velmi často věnují *životnímu prostředí*, od nich se odvíjí kampaně na záchranu deštných pralesů, záchranu ohrožených živočišných i rostlinných druhů, zalesňování apod. Další projekty hledají řešení v rámci *energetických úspor a hledání alternativních zdrojů energie*. V poslední době se projekty ZRS čím dál častěji zaměřují také na podporu vzdělávání a rovnoprávnosti žen ve společnosti, a na posílení tzv. Good governance (dobrého vládnutí), které má zvýšit transparentnost ekonomického prostředí.¹⁹

2.2 Formy rozvojové spolupráce

Rozvojová spolupráce může mít více podob, dle způsobu zapojení dárců se dělí do tří forem. Jedná se o bilaterální, multilaterální a trilaterální pomoc.²⁰ Níže jsou podrobněji charakterizovány všechny tyto formy pomoci.

¹⁸ RAJCHLOVÁ, Jaroslava, ref. 5.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ Tamtéž.

2.2.1 Bilaterální pomoc

Bilaterální (dvoustranná) pomoc znamená, že dárci (donoři) poskytují pomoc přímo do rozvojových zemí. Mezi takové dárcce se řadí zejména nejbohatší země světa, a v poslední době narostl počet nových dárců tohoto druhu pomoci. Nejčastěji se jedná o spolupráci ve formě rozvojových projektů. Ty mívají různý rozsah (malé projekty na úrovni místních komunit, nebo například projekty zaměřené na budování infrastruktury) i podobu. Rozvojové programy jsou na rozdíl od projektů komplexnější a věnují se většinou celému sektoru, například školství či zdravotnictví.²¹

Při poskytování pomoci ovlivňuje donory geografické i sektorové směřování pomoci. Obecně rozlišujeme idealistické pojetí RS a pragmatické pojetí RS. To idealistické klade důraz na humanitární stránku pomoci a pragmatické naopak sleduje hlavně vlastní prospěch z pomoci. Souhrnně lze motivy poskytování rozdělit na: humanitární, ekonomické, politické a bezpečnostní.²²

2.2.2 Multilaterální pomoc

Multilaterální (mnohostranná) pomoc znamená možnost přispívat mezinárodním organizacím, zejména agenturám Organizace spojených národů (OSN) nebo Světové banky. Formou RS mohou být zvýhodněné půjčky, které jsou poskytovány například Světovou bankou nebo Mezinárodním měnovým fondem a bývají často podmíněny hospodářskými reformami. Relativně nový nástroj spolupráce je sektorová a rozpočtová podpora. Jedná se o převedení finančních prostředků přímo do státního rozpočtu dané rozvojové země, s tím, že příjemce pomoci využije tuto pomoc dle vlastních priorit a cílů. Cílem této formy pomoci je schopnost vlády efektivně spravovat svou zemi. Nejúspěšnějším inovativním nástrojem je Mezinárodní finanční nástroj pro imunizaci (IFFI), ten je založen na vydávání státních dluhopisů, které pak nakupují finanční instituce. Výsledkem je okamžitá hotovost využitá k nákupu a aplikaci vakcín v rozvojových zemích.²³

Mnohostranná pomoc poskytuje mnoho výhod. Sloučením finančních prostředků od více dárců dochází k snížení nákladů spojených s administrací a příjemci se mohou vyhnout potížím při spojení s větším počtem individuálních dárců. A na rozdíl od jednotlivých

²¹ RAJCHLOVÁ, Jaroslava, ref. 5.

²² OPRŠAL, Zdeněk, ref. 1.

²³ RAJCHLOVÁ, Jaroslava, ref. 5.

národních vlád mohou mít často globálnější vizi, která jim poskytuje větší možnosti při řešení mezinárodních otázek, jako je například změna klimatu.²⁴

Trilaterální pomoc

Trilaterální (trojstranná) pomoc není tak často zmiňována, jako předchozí formy pomoci. Trojstranná pomoc znamená, že do poskytování pomoci potřebným zemím se zapojují i země, které bývaly příjemci rozvojové pomoci. Patří sem země, jako je Čína, Indie, Brazílie, Mexiko, Jižní Afrika a Thajsko.²⁵

2.3 Aktéři rozvojové spolupráce

Mezi hlavní aktéry rozvojové spolupráce řadíme vlády rozvinutých zemí, dále příjemce v rozvojových zemích a konkrétní příjemce v terénu. Většina vyspělých států zřizuje rozvojovou agenturu, která má za úkol koordinovat rozvojové aktivity. V České republice je to Česká rozvojová agentura (ČRA).

Mezi další aktéry lze zařadit mezinárodní vládní organizace, zejména OSN se všemi svými členy, tedy všemi uznávanými státy světa kromě Palestiny a Vatikánu. Dále specializované agentury OSN jako Rozvojový program OSN UNDP, Světová zdravotnická organizace WHO a jiné. Další skupinou aktérů jsou Mezinárodní finanční instituce, jako je Mezinárodní měnový fond (MMF), Světová banka (WB) a Světová obchodní organizace (WTO). Kvůli zásadnímu vlivu těchto organizací na světovou ekonomiku jsou ale v poslední době pod tlakem západní veřejnosti. Hlavní příčinou je netransparentnost, kontroverzní Programy strukturálních úprav i neochota reflektovat strukturální problémy ve světové ekonomice.²⁶

Mezi aktéry RS patří také členové Výboru pro rozvojovou pomoc (Development Assistance Committee, DAC). DAC je platforma sdružující ty nejvýznamnější světové donory. Členů je celkem třicet a patří mezi ně například Austrálie, Kanada, Finsko, Švédsko, Francie, Itálie, Řecko, Japonsko, Korea, Velká Británie, USA, ale také Evropská unie, Slovensko, Polsko i Česká republika. Součástí výboru je tzv. seznam příjemců oficiální pomoci. V tomto seznamu jsou uvedeny všechny země, které mohou být příjemci oficiální rozvojové pomoci (ODA). Jsou zde zařazeny země s nízkým a středním příjmem, dle HND na

²⁴ KEELEY, Brian. From aid to development. The Global Fight against Poverty, OECD Insights, OECD Publishing., 2012. 186 stran. ISBN 978-92-64-12357-1.

²⁵ ALTERUNG, Tilman, *Trilateral Development Cooperation with "New Donors"*. 2007. Dostupné z: <https://www.die-gdi.de/briefing-paper/article/trilateral-development-cooperation-with-new-donors/>

²⁶ Mendelova univerzita v Brně. *Aktéři rozvojové spolupráce: Elektronické studijní materiály*. [online]. [cit. 2019-12-08]. Dostupné z: https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=65433

obyvatele, zveřejněné Světovou bankou, i všechny nejméně rozvinuté země.²⁷ Výjimkou jsou země skupiny G8 (Group of Eight, skupina ekonomicky nejvyspělejších států světa: Francie, Itálie, Japonsko, Kanada, Německo, Spojené království, USA, EU, Rusko – členství pozastaveno).²⁸ DAC aktualizuje seznam každé tři roky, s tím, že země, které překročily hranici vysokých příjmů po dobu tří let, jsou ze seznamu vyřazeny. Nejnovější aktualizace proběhne v roce 2020.²⁹

Dle závazku OSN, který je i součástí cíle udržitelného rozvoje do roku 2030, by měly všechny vyspělé země přispívat na rozvoj 0,7 % svého HND. Tento závazek v roce 2017 až 2018 splnilo pouze sedm zemí (Dánsko, Lucembursko, Norsko, Švédsko, Turecko, Velká Británie a Spojené arabské emiráty).³⁰

Tabulka 2.1: Příspěvek ODA v roce 2018 v % HND v zemích splňujících závazek OSN

Země	Dánsko	Lucembursko	Norsko	Švédsko	Turecko	VB	Spojené arabské emiráty
Příspěvek ODA	0,72	0,98	0,94	1,04	1,10	0,70	0,95

Zdroj: OECD, 2019; vlastní zpracování, 2020

Čistá oficiální rozvojová pomoc poskytována členy DAC se mezi lety 2000 a 2016 více než zdvojnásobila. V roce 2017 se ale i přes pozitivní hospodářský růst ve všech kromě dvou členských zemí snížila o 0,3 p. b., a v roce 2018 klesla o dalších 2,7 p. b. Celkový příspěvek poskytnutý členy DAC v roce 2018 představoval 0,31 % HND.³¹

Evropská unie (EU) je největším dárce na světě a čtvrtým největším dárce DAC. 20 % z objemu pomoci je určeno na multilaterální pomoc, zbytek je vyhrazen na bilaterální pomoc. Instituce EU jsou na prvním místě mezi dárce v oblasti rovnosti žen a mužů a zároveň jsou druhým největším poskytovatelem pomoci v oblasti obchodu. V roce 2018 poskytla Evropská unie na ODA 16,4 mld. USD (předběžné údaje), jako způsob vykazování výdajů použily novou metodiku „ekvivalentu grantu“. Dle metodiky používané v minulosti („cash-flow“) představovala čistá ODA v roce 2018 17,1 mld. USD. Ve srovnání s rokem 2017 tyto

²⁷ OECD. *DAC List of ODA Recipients*. [online]. 2019 [cit. 2020-01-03]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/dac-list.htm>

²⁸ Wikipedie. G8 [online]. [cit. 2020-01-03]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/G8>

²⁹ OECD. *DAC List of ODA Recipients*. [online]. 2019 [cit. 2020-01-03]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/dac-list.htm>

³⁰ OECD. *Trends and insights on development finance*. [online]. 2019 [cit. 2020-01-03]. Dostupné z: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/5e331623-en/index.html?itemId=/content/component/5e331623-en&_csp_=b14d4f60505d057b456dd1730d8fcea3&itemIGO=oecd&itemContentType=chapter

³¹ OECD. *Development finance data*. [online]. 2019 [cit. 2020-01-03]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-data/>

čísla představují reálný pokles o 1,9 p. b. Důsledkem je nižší úroveň poskytnutých půjček. Podíl EU na nevázané bilaterální oficiální rozvojové pomoci byl v roce 2017 74,0 %.³²

Česká republika směřuje většinu své ODA multilaterálním subjektům, hlavně Evropské unii. Velký důraz je kladen na vztah humanitárního rozvoje v šesti prioritních zemích (Bosna a Hercegovina, Kambodža, Etiopie, Gruzie, Moldavsko a Zambie). V roce 2018 Česká republika poskytla 323 mil. USD (cca 7,4 mld. Kč) v celkové oficiální rozvojové pomoci (předběžné údaje) dle metodiky „ekvivalent grantu“ to představovalo 0,14 % hrubého národního důchodu (HND). To znamená pokles o 3,2 procentních bodů oproti 2017.³³

Významnou roli v oblasti rozvojové spolupráce zaujímají nevládní organizace (Amnesty International, Greenpeace, Transparency International, Human Rights Watch, Člověk v tísni apod.), ty monitorují situaci v rozvojových zemích, a následně působí na vlády, veřejnost a firmy. Mnohé realizují i rozvojové projekty v rozvojových zemích a monitorují vyhlášení finančních výzev organizacemi jako EU nebo OSN. Nevládní organizace jsou tak důležité a nezbytné při realizaci rozvojové pomoci v terénu.³⁴

Prostředky s veřejných rozpočtů lze jako jediné dle Výboru pro rozvojovou pomoc (OECD) považovat za oficiální rozvojovou pomoc. Ale soukromé prostředky, jako jsou přímé zahraniční investice, remitence (prostředky zasílané migranty ze země zaměstnání zpět do země původu), obchodní toky mají také významný dopad na socioekonomický rozvoj a je třeba s nimi v rozvojových strategiích počítat.³⁵

³² OECD ilibrary. *European Union institutions. European Union*. [online]. 2019 [cit. 2019-12-18]. Dostupné z: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/c0ad1f0d-en/index.html?itemId=/content/component/5e331623-en&_csp_=b14d4f60505d057b456dd1730d8fcea3&itemIGO=oecd&itemContentType=chapter

³³ OECD ilibrary. *European Union institutions. Czech republic*. [online]. 2019 [cit. 2019-12-18]. Dostupné z: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/c0ad1f0d-en/index.html?itemId=/content/component/5e331623-en&_csp_=b14d4f60505d057b456dd1730d8fcea3&itemIGO=oecd&itemContentType=chapter

³⁴ Mendelova univerzita v Brně. *Aktéři rozvojové spolupráce: Elektronické studijní materiály*. [online]. [cit. 2019-12-08]. Dostupné z: https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=65433

³⁵ OPRŠAL, Zdeněk, ref. 1.

Tabulka 2.2: Přehled aktérů rozvojové spolupráce

VEŘEJNÉ ZDROJE			SOUKROMÉ ZDROJE		
Bilaterální donoři	Multilaterální donoři	Globální fondy	Nevládní organizace	Soukromé osoby	Komerční sektor
Tradiční donoři DAC	Mezinárodní fin. instituce	Např. GEF ³⁶ , GFATM ³⁷	Mezinárodní nevládní organizace	Filantropové	Firmy
Noví donoři	Regionální fin. instituce		Národní nevládní organizace	Migranti (remittance)	Soukromé banky
	OSN				
PŘÍJEMCI ROZVOJOVÉ POMOCI					
Vlády rozvojových zemí	Nevládní org. a občanská společnost		Místní komunity	Domácnosti a soukromé fyzické i právnické osoby	

Zdroj: OPRŠAL, Zdeněk. *Mezinárodní rozvojová spolupráce: vybrané aspekty*, 2014; vlastní úprava, 2019

2.4 Historie rozvojové spolupráce

Většina autorů uvádí, že moderní rozvojová pomoc se zrodila při rozvratu způsobeného II. světovou válkou. Záměrné poskytování prostředků z rozvinutějších zemí do těch méně rozvinutých probíhalo již před II. světovou válkou, tehdy se ale jednalo spíše o malé objemy prostředků, které poskytovaly evropské koloniální mocnosti na rozvoj svých kolonií.³⁸

Události, odehrávající se v období 40. až 50. let, byly ovlivněny následky druhé světové války i soupeřením dvou tehdejších mocností, USA a SSSR. 24. října 1945 v San Franciscu byla založena Organizace spojených národů (OSN), ta nahradila Společnost národů, která v řešení bezpečnosti a konfliktů neobstála. V roce 1946 se konalo první Valné shromáždění OSN v Londýně a také vznikl Mezinárodní měnový fond (IMF), Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (IBRD) a Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT). Tyto instituce vznikly na základě snahy o posílení mezinárodní ekonomické stability a snahy o obnovení hospodářství ve válkou zasažených zemích. Činnost OSN se v počátku zaměřovala spíše na humanitární pomoc spojenou s válkou, rozvojová spolupráce nabývala většího významu až v následujících letech. Jediným bilaterálním donorem byly v této periodě Spojené státy americké, které soustředily svou pomoc do Evropy. V roce 1947 byl sestaven tzv. Marshallův plán, jehož cílem byla obnova hospodářství evropských zemí. V rámci tohoto programu byla poskytována hlavně materiální pomoc v podobě potravin, paliva apod. Následně byla podporována průmyslová výroba. Cílem této podpory ovšem nebyla jen pomoc potřebným,

³⁶ Global Environment Fund, Globální fond životního prostředí (GEF)

³⁷ The Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria, Globální fond pro boj proti AIDS, tuberkulóze a malárii (GFATM)

³⁸ OPRŠAL, Zdeněk, ref. 1.

ale také politické cíle, tj. získat na svou stranu co nejvíce zemí a zastavit tak narůstající vliv Sovětského svazu.³⁹

Padesátá a šedesátá léta byly také obdobím velké politické změny v Africe a částech Asie. Za deset let získalo více než třicet zemí v Africe a dalších pár v jihovýchodní Asii nezávislost. Mnoho zemí v Africe mělo tzv. geografickou nevýhodu. Přesto, že tyto země disponovaly přírodními zdroji jako je ropa a diamanty, mnoho z nich mělo jen minimální infrastrukturu a omezenou schopnost vytvářet energii nebo používat upravenou vodu. V dalších letech došlo k vyhocení studené války a rozvojová pomoc byla nástrojem vzájemného sporu mezi oběma, již zmíněnými, velmocemi. V průběhu těchto let také probíhala dekolonizace, která dosáhla vrcholu na počátku 60. let při osamostatnění řady států subsaharské Afriky. Rok 1960 je významný proto, že byla založena Mezinárodní rozvojová asociace (International Development Association, IDA), ta měla za cíl poskytování zvýhodněných půjček chudým zemím. Začátkem šedesátých let se Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (Organisation for European Economic Co-operation, OEEC), založena roku 1948 mimo jiné pro účely rozdělování prostředků Marshallova plánu, změnila na OECD, jejíž součástí byl od počátku Výbor pro rozvojovou pomoc (Development Assistance Committee, DAC).⁴⁰

Na začátku 60. let také zakládaly programy pro rozvoj skandinávské země, které na rozdíl od ostatních západoevropských zemí kladly důraz na solidární a humanitární stránku rozvojové pomoci. Také byly nakloněny poskytování pomoci prostřednictvím OSN, což posílilo jejich pozici v mezinárodním poli. Zejména v 60. letech začaly podporovat ostatní státy také země východního bloku, tato podpora byla často vojenského charakteru a obecně byla silně ovlivněna tehdejší politikou a ideologií. Příkladem takové podpory bylo zásobování zbraněmi „národně osvobozenecých“ hnutí v Africe. Na konci 60. let 20. století se prosadily alternativní teorie závislosti. Ty viděly příčiny zaostalosti některých států v jejich historickém i současném vykořisťování rozvinutými státy.⁴¹

Osmdesátá léta ovlivnily dvě ropné krize. Jednou byla krize v roce 1973 v důsledku Jom-ki-ppurské války, a druhá v roce 1978 způsobena Íránskou revolucí. Tyto konflikty způsobily vysoký nárůst ceny ropy na světových trzích. Z toho těžily hlavně státy produkující ropu (například arabské země, Nigérie, Kamerun, Venezuela), které akumulovaly devizové

³⁹ OPRŠAL, Zdeněk, ref. 1

⁴⁰ KEELEY, Brian, ref. 24.

⁴¹ OPRŠAL, Zdeněk, ref. 1.

rezervy a následně ty tzv. petrodolary ukládaly v komerčních bankách. Ropnou krizí byly zasaženy průmyslové země, a to v podobě zvýšení inflace, růstu úrokových sazeb či poklesu dovozu, ale hlavně byly zasaženy rozvojové země, které neprodukovaly ropu. To vše vyústilo ve vážné deficity platební bilance rozvojových zemí, které se tyto problémy snažily řešit dalšími půjčkami. Tato situace později vedla k dluhové krizi v 80. letech. V druhé polovině tohoto období vznikla myšlenka zaměřit se více na uspokojování základních lidských potřeb, na rozdíl od dosavadních strategií orientovaných hlavně na ekonomický růst. Populárními bilaterálními a multilaterálními donory byly tzv. Integrované projekty pro rozvoj venkova (Integrated Rural Development Projects, IRDPs). Významnými donory 70. let se staly arabské státy, díky příjmům z prodeje ropy. Za jejich podpory byl založen Mezinárodní fond pro rozvoj zemědělství (International Fund for Agricultural Development, IFAD). Příspěvky IDA se v této době desetinásobně navýšily.⁴²

Dopad ropných šoků byl pocíťován i v 80. letech. Období 80. let, nazývané také „ztracená dekáda“ byla charakteristická dominancí neoliberálních dogmat v rozvoji. Dominovaly dvě myšlenky: stabilizace a strukturální přizpůsobení. První požadovala po rozvojových zemích „stabilizovat“ své ekonomiky, například snížením fiskální nerovnováhy; druhá požadovala zásadní strukturální reformy jako je liberalizace obchodu. Počátek 80. let byl ve znamení dluhové krize, ta spolu s problémy neoliberálních reforem vedla v mnoha rozvojových zemích ke zhoršení indikátorů chudoby. Podmínkou při sjednávání nových úvěrů bylo přijetí ekonomických reforem neboli tzv. programů strukturálního přizpůsobení, které navrhla Světová banka a Mezinárodní měnový fond. Reformy měly vést k obnově ekonomického růstu a vyrovnaní platební bilance rozvojových zemí. V důsledku devalvace měny, privatizace státních podniků a snižování státních výdajů došlo k dramatickému snížení vlivu státu na rozvoj, což představovalo velký kontrast s předchozím obdobím. Pozitivem byla podpora obchodní liberalizace a také příliv zahraničních investic, negativní dopad měly tyto změny hlavně na sociální oblast. Snížením státních výdajů do oblasti školství a zdravotnictví došlo k snížení dostupnosti souvisejících služeb. Největší dopad zaznamenaly opět ty nejchudší vrstvy obyvatel. Dalším klíčovým trendem v 80. letech bylo rostoucí, i když sporadicky, mediální zaměření na Afriku a stále větší angažovanost nevládních institucí. Tyto organizace spolu s některými umělci zvedly veřejný zájem o solidaritu. Příkladem byla série koncertů pod názvem LiveAid, které v roce 1985 uspořádal zpěvák Bob Geldof ve spolupráci s mnoha známými osobnostmi. Pomoc tehdy putovala obětím hladomoru v Etiopii. Pro toto

⁴² KEELEY, Brian, ref. 24.

období je také charakteristický pokles objemu prostředků na multilaterální pomoc, hlavně z důvodu odmítavého postoje USA. Zmíněný pokles ale neznamenal celkový pokles vlivu mezinárodních měnových institucí na rozvojovou politiku.⁴³

Kolaps sovětského bloku na přelomu desetiletí měl významný dopad na rozvojový svět. Období 90. let ovlivnily i další události, a to, počátek oddlužovacích iniciativ a vzrůstající politická nestabilita související s navýšením počtu uprchlíků. Do povědomí se dostaly negativní projevy globalizace (masová migrace, zhoršení životního prostředí atd.). Proto se v 90. letech objevovala nová témata rozvojové spolupráce, jako například ekonomická a politická transformace postkomunistických zemí, řešení zmíněných globálních problémů či podpora demokratizace. Pozitivní vliv demokratizace zaznamenaly země střední a východní Evropy, včetně tehdejšího Československa, ale také Indonésie a Filipíny. Naopak v některých rozvojových zemích vypukly národnostní a etnické konflikty. Nejtragičtější konflikt představovala občanská válka ve Rwandě, při které v roce 1994 zahynulo téměř milion obyvatel. Docházelo ale také k prvním iniciativám vedoucím k oddlužení. Tehdy nabídla iniciativa zvaná HIPC (Heavily Indebted Poor Countries Initiative) zadluženým zemím částečné snížení dluhu, které se vztahovalo na dluhy bilaterálních i multilaterálních věřitelů. První polovina 90. let je charakteristická tzv. únavou dárců, v podobě výrazného poklesu mezinárodní rozvojové pomoci. Také docházelo k přesunutí pomoci z rozvojových zemí do postkomunistických států, ty se staly tzv. transformujícími zeměmi, na které ostatní nahlíželi jako na rozvojové. Pomoc byla zaměřená hlavně na transformaci hospodářství z centrálního plánování na tržní ekonomiku.⁴⁴

Nové tisíciletí přineslo růst objemu oficiální rozvojové pomoci. Významnou událostí tohoto období byl mimo jiné Miléniový summit z roku 2000, kde zástupci několika zemí diskutovali na téma globální výzvy, chudoba a sociální spravedlnost. Z tohoto summitu následně vznikla tzv. Miléniová deklarace, která obsahovala Rozvojové cíle tisíciletí. Zlom v novém tisíciletí představoval rok 2001, kdy došlo k teroristickým útokům v New Yorku. Tehdy se projevil zájem o zvýšení významu bezpečnostních cílů v rámci rozvojové pomoci. Pomoc USA směřovala zejména do Afghánistánu a Iráku, kde probíhala „válka proti terorismu“. Vedle bezpečnostních cílů se řešily také otázky dopadu klimatických změn na rozvojové země. Po roce 2000 Světová banka definitivně uznala multidimenzionální povahu chudoby, kterou nově nereprezentuje jen nízký příjem, ale například také nedostatek vzdělání

⁴³ OPRŠAL, Zdeněk, ref. 1.

⁴⁴ KEELEY, Brian, ref. 24.

a zdravotní péče. První dekáda byla ve znamení snahy o posílení rozhodovacích práv rozvojových zemí s ohledem na růst jejich významu. V průběhu prvního desetiletí pokračovaly iniciativy na oddlužování. Iniciativu HIPC doplnila Multilaterální iniciativa na odpuštění dluhů z roku 2006. Cílem bylo odpuštění dluhů v celkové výši. Zapojila se Světová banka, Mezinárodní měnový fond, Africká rozvojová banka i Meziamerická rozvojová banka. Rok 2000 je také významný tím, že docházelo k nárůstu globálních vertikálních programů, tyto programy byly typicky zaměřené na oblasti školství a zdravotnictví. Mezi nejznámější programy tohoto typu patří Globální fond pro boj proti AIDS, tuberkulóze a malárii (GFATM). V průběhu dekády pokračoval relativně rychlý růst ODA, ten ale v druhé polovině zpomalil z důvodu světové hospodářské krize.⁴⁵

⁴⁵ OPRŠAL, Zdeněk, ref. 1.

3 Legislativní, institucionální a finanční rámec zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Tato kapitola charakterizuje zahraniční rozvojovou pomoc České republiky, popisuje koncepci a konkrétní zásady pomoci určené partnerským zemím. V kapitole je uvedena a rozebrána také základní legislativa upravující tuto oblast, finanční stránka, role dvou hlavních typů organizátorů pomoci a na závěr je rozebrána a zanalyzována rozvojová pomoc třech vybraných neziskových organizací.

Zahraniční rozvojová spolupráce (dále také ZRS) České republiky je oblast vládní politiky státu vůči rozvojovým zemím. Konkrétně tento termín znamená pomoc (finanční, materiální, technickou) státu za účelem udržitelného rozvoje partnerských zemí. Tím, že je ČR zapojena do rozvojové spolupráce, projevuje určitou solidaritu a soucit s lidmi v méně rozvinutých zemích a podílí se tak na řešení globálních problémů. Poskytování pomoci probíhá formou bilaterální i multilaterální.

3.1 Historie a koncepce české ZRS

První větší rozvoj rozvojové spolupráce, tehdy ještě Československa, nastal koncem padesátých let. Další vývoj kolísal a měnil se obdobně jako ve světě, viz podkapitola 2.4. Zásadním mezníkem byla také studená válka, která rozdělila rozvojové země do několika bloků. Mimoevropské socialistické země zastupovaly Kuba, Severní Korea, Vietnam či Laos. Tzv. země přednostního zájmu byly například Ghana, Guinea, Mali, ale i Angola, Etiopie či Nikaragua. Další blok představovaly tzv. země československého zájmu, mezi takové patřily například Sýrie, Libye, Irák, Indie, Kongo, Mexiko i Venezuela. Poslední skupinou zemí byly „země v područí imperialismu“, které se výhradně politicky orientovaly na západ. S takovými zeměmi Československo rozvojovou spoluprací nerozvíjelo.⁴⁶

Jinou formu rozvojové pomoci znamenalo poskytování stipendií na českých i slovenských vysokých školách. Zezačátku se jednalo o cca 500 míst, v osmdesátých letech o cca 850 a v devadesátých letech se počet stipendistů zvedl až na 20 000. V celkovém objemu bylo na pomoc na počátku 80. let poskytnuto 200 milionů Kčs ročně a dalších 700 milionů Kčs poskytoval stát formou přirážek k cenám dovážených surovin, například na kubánský cukr. Institucionální zastoupení rozvojové spolupráce zajišťovala v té době komise pro koordinaci, národně osvobozené hnutí a Federální ministerstvo zahraničního obchodu.

⁴⁶ RAJCHLOVÁ, Jaroslava, ref. 5.

V devadesátých letech způsobila nedůvěra obyvatel v politické jednání komunistického režimu odpor k solidaritě a všeobecně k poskytování pomoci, hlavě v případě pomoci řízené státem. Zlom nastal s možností vstupu ČR do OECD, tehdy učinil stát opatření za účelem obnovy programu rozvojové pomoci. Přesto, že česká rozvojová pomoc měla mít koncepční charakter, měla v tomto období převážně podobu samostatných projektů. Z tohoto důvodu převládala značná sektorová a teritoriální roztržitost rozvojové pomoci. V období 1996–2000 se relativně malé projekty realizovaly v cca 40 zemích, to vedlo k snížení přínosu vynaložených prostředků. Významným mezníkem byl vstup České republiky do EU v roce 2004. V březnu roku 2004 vláda ČR začala uplatňovat programový přístup. Zásadní změnou byl přechod z izolovaných projektů k ucelené střednědobé rozvojové strategii, ale také možnost soukromého i neziskového sektoru účastnit se na výběrových řízeních k zakázkám a grantům v rámci rozvojové spolupráce EU. Rok 2007 představoval další posun k větší efektivnosti a lepší transparentnosti systému zahraniční rozvojové pomoci. ČR si zvolila model, který funguje v mnoha vyspělých zemích. Tento model představuje soustředění koncepčních úkolů pod Ministerstvo zahraničních věcí (dále také MZV) a vytvoření rozvojové agentury, která bude zajišťovat realizaci projektů rozvojové spolupráce.⁴⁷

Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce ČR vychází ze strategického cíle, tím je odstraňování chudoby a podpora bezpečnosti prostřednictvím efektivního partnerství s méně rozvinutými zeměmi. Výchozím bodem jsou Rozvojové cíle tisíciletí (Millennium Development Goals – MDGs) a strategie ZRS ČR 2018–2030.

3.1.1 Rozvojové cíle tisíciletí

Program Rozvojové cíle tisíciletí byl vytvořen k odstranění největších problémů rozvojového světa, odstranění těchto problémů je definováno v osmi základních cílech. Program vznikl v září roku 2000, kdy byla na Summitu tisíciletí v New Yorku všemi členskými státy (189) Organizace spojených národů (OSN) schválena tzv. Miléniová deklarace. Tato průlomová událost spojila země, které se zavázaly k naplňování osmi konkrétních cílů, směřujících k odstranění chudoby v rozvojovém světě. Tyto cíle byly dále rozděleny do osmnácti dílčích úkolů a byly měřeny pomocí více než čtyřiceti ukazatelů. Právě konkrétnost a měřitelnost přijatých cílů byla jednou z hlavních předností plánu, který měl být naplněn do roku 2015. Osm základních cílů představuje:

- Odstranit extrémní chudobu a hlad,

⁴⁷ RAJCHLOVÁ, Jaroslava, ref. 5.

- dosáhnout základního vzdělání pro všechny,
- prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen ve společnosti,
- snížit dětskou úmrtnost,
- zlepšit zdraví matek,
- bojovat s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi,
- zajistit udržitelný stav životního prostředí,
- budovat světové partnerství pro rozvoj.⁴⁸

V rámci prvního cíle mělo dojít k snížení počtu lidí, jejichž příjem je menší než 1 USD na den, a také snížit o polovinu počet lidí trpících hladem. Další dva cíle zdůrazňují důležitost přístupu dětí k základnímu vzdělání a odstranění diskriminace podle pohlaví v rámci vzdělávání, kde byl doposud velký nepoměr. Následují tři cíle, které představují snížení dětské úmrtnosti o dvě třetiny, snížením mateřské úmrtnosti o tři čtvrtiny a zastavení šíření závažných nemocí, jako je AIDS, malárie, a pod. Hlavním smyslem těchto cílů bylo předejít umírání lidí na následky nemocí, které jsou ve vyspělých zemích běžně léčitelné. Sedmý cíl usiloval o lepší dostupnost nezávadné pitné vody a kladl důraz na ochranu přírodních zdrojů. Osmý cíl byl tím nejkomplexnějším, zmiňoval nedostatečně řešené problémy, jako je oddlužování rozvojových zemí, nedostupnost léků nebo nových technologií. Důležitým bodem je snaha dále rozvinout pravidla mezinárodního obchodu a finančního systému a také navýšení ODA.⁴⁹

3.1.2 Strategie zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Ministerstvo zahraničních věcí v rámci koordinace ZRS zpracovává tzv. Strategii rozvojové spolupráce pro dané období. V této práci bude rozebrána aktuální strategie, tedy ta na období 2018–2030. Vláda ČR schválila tuto strategii usnesením č. 591, 21. srpna 2017. Aktuální strategie ZRS navazuje na předchozí strategii přijatou na období 2010–2017. Dalšími východisky či podklady pro novodobou ZRS jsou Agenda pro udržitelný rozvoj 2030, která propojuje více oblastí udržitelného rozvoje (ekonomická, sociální a environmentální), Akční agenda z Addis Abeby, v rámci které se ČR snaží dosáhnout podílu 0,33 % HND na ODA do roku 2030. Dalším východiskem je Sendaiský rámec pro snižování rizika katastrof na období 2015–2030, ten stanovil základní cíle v oblasti prevence katastrof a připravenosti na ně. Jako východisko slouží i Pařížská klimatická dohoda k Rámcové úmluvě

⁴⁸ FORS. *Rozvojové cíle tisíciletí*. [online]. 2019 [cit. 2020-02-09]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/rozvojova-spoluprace/evropska-politika/rozvojove-cile-tisicileti-mdgs/#.XkAieIHPyUk>

⁴⁹ FORS. *Rozvojové cíle tisíciletí*. [online]. 2019 [cit. 2020-02-09]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/rozvojova-spoluprace/evropska-politika/rozvojove-cile-tisicileti-mdgs/#.XkAieIHPyUk>

OSN, ta upravuje právně závazný rámec ohledně ochrany klimatu pro období po roce 2020. Důležitým rámcem je také rozvojová politika Evropské unie. Co se týká legislativy upravující ZRS v České republice, je základem Zákon č. 151/2010 Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí. Legislativní podpora rozvojové spolupráce bude podrobněji rozebrána v další části práce.⁵⁰

Hlavní priority ZRS ČR navazují na Agendu 2030. Prioritami jsou demokratická správa věcí veřejných, zajistit udržitelnost přírodních zdrojů, podpora ekonomické transformace a růstu, podpora zemědělství a rozvoje venkova a inkluzivní sociální rozvoj. Vedle těchto hlavních priorit se bude ČR zaměřovat také na transparentnost institucí, rozvoj demokracie či genderovou rovnost. Forma pomoci se nemění, ČR bude i nadále podporovat partnerské země v rámci bilaterální, multilaterální rozvojové spolupráce i humanitární pomoci. Při poskytování pomoci používá Česká republika mnoho nástrojů. Mezi nové nástroje je potřeba více zařadit zapojení soukromého sektoru a propojení bilaterální spolupráce s multilaterální. Stávající přínos veřejné i místní samosprávy či neziskového sektoru hodlá ČR nadále podporovat. Bilaterální forma ZRS představuje hlavně projektovou spolupráci, ve které jsou využity dotace (granty), veřejné zakázky, rozpočtová opatření i peněžní dary. Standardními nástroji jsou také technická pomoc a vysílání místních expertů. ČR také dále rozšiřuje nástroje pro přímou rozpočtovou podporu. V rámci finančních nástrojů ČR podporuje záruky, rizikový kapitál, zvýhodněné půjčky atd. Tyto nástroje slouží také jako motivace k vyšší udržitelnosti rozvojových projektů. Použití těchto zmíněných finančních nástrojů bude propojeno s grantovými nástroji. Cílem státu je disponovat v budoucnu vlastní rozvojovou finanční institucí, která by se zapojila do financování udržitelného rozvoje v partnerských zemích.⁵¹

Mezi nástroje zahraniční rozvojové spolupráce ČR patří:

- bilaterální projekty,
- trilaterální projekty,
- humanitární pomoc,
- stipendia,
- malé lokální projekty,

⁵⁰ Ministerstvo zahraničních věcí. *Strategie zahraniční rozvojové spolupráce České republiky 2018-2030*. [online]. 2017 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/2583329/strategie_mzv_2017_A4_09.pdf

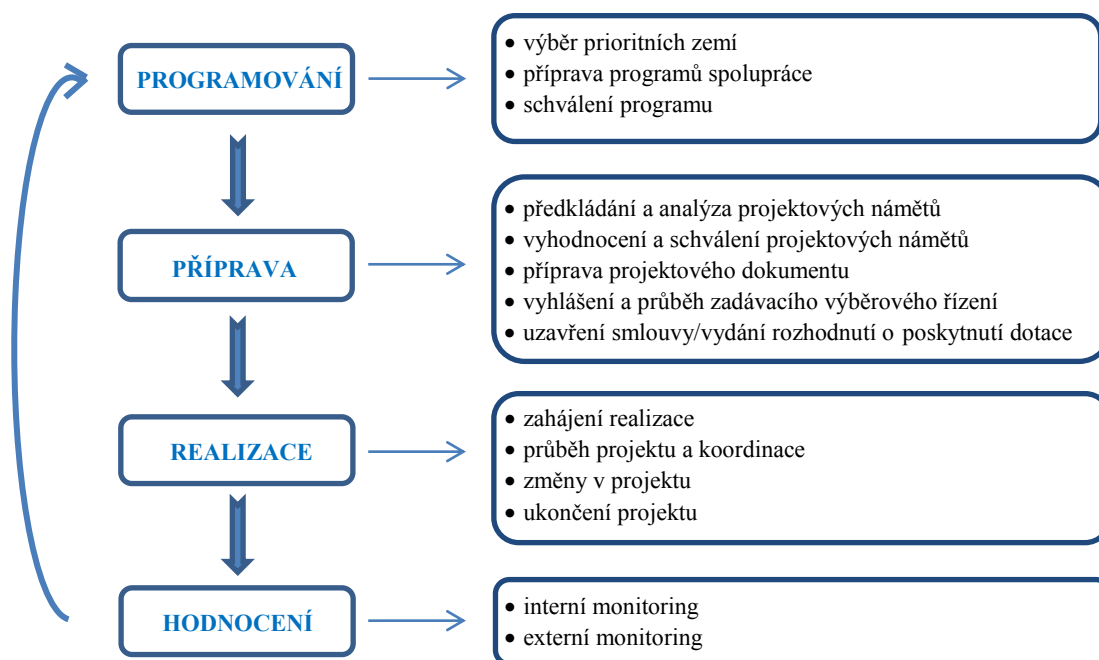
⁵¹ Ministerstvo zahraničních věcí. *Strategie zahraniční rozvojové spolupráce České republiky 2018-2030*. [online]. 2017 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/2583329/strategie_mzv_2017_A4_09.pdf

- projekty Aid for Trade.⁵²

V rámci ZRS ČR spolupracuje několik subjektů. Patří mezi ně ministerstvo zahraničí, Česká rozvojová agentura (ČRA), Fórum pro rozvojovou spolupráci (FORS), Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci, platforma podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci a akademický sektor.⁵³

Součástí koncepce ZRS je tzv. projektový cyklus. Tento cyklus vymezuje po sobě jdoucí a logicky navazující kroky celého projektu. Standardní projektový cyklus ZRS ČR zahrnuje od začátku až po vyhodnocení projektu čtyři fáze. Jsou to fáze: programování, příprava, realizace a hodnocení. Tento cyklus bývá aplikován hlavně u bilaterálních projektů, ale lze jej analogicky použít i pro ostatní projekty.⁵⁴ Projektový cyklus je zobrazen v obrázku 3.1.

Obrázek 3.1: Projektový cyklus bilaterálních projektů ZRS ČR

Zdroj: Metodika ZRS, MZV, 2020; vlastní úprava

⁵² Ministerstvo zahraničních věcí. *Rozvojová spolupráce*. [online]. 2019 [cit. 2020-02-11]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/addisababa/cz/rozvojova_spoluprace_a_humanitarni_pomoc/rozvojova_spoluprace/index.html

⁵³ Česká rozvojová agentura. *Partneři ZRS ČR*. [online]. 2019 [cit. 2020-02-11]. Dostupné z: <http://www.czechaid.cz/o-nas/partneri-zrs-cr/>

⁵⁴ Ministerstvo zahraničních věcí. *Metodika ZRS*. [online]. [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://www.mzv.cz/file/3191646/MetodikaZRS.pdf>

3.1.3 Legislativa zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Základní legislativní rámec v této oblasti na území České republiky poskytuje, již několikrát zmíněný, zákon č. 151/2010 Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů. Tento zákon je v platnosti od 21. 5. 2010, účinný od 1. 7. 2010 a dělí se na čtyři části, první část se dále dělí na hlavy I – III. Jedná se o právní předpis upravující uskutečňování zahraniční rozvojové pomoci, poskytování humanitární pomoci i pravidla pro nakládání s prostředky. Další část zákona upravuje působnost České rozvojové agentury, Ministerstva zahraničí i Ministerstva vnitra.⁵⁵

Ministerstvo zahraničí se v souvislosti s ZRS řídí Ústavním zákonem č. 1/1993 Sb. ve znění pozdějších předpisů, Ústava České republiky, § 6 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky atd. Dále se řídí také již zmíněnou strategií ZRS.⁵⁶

ČRA se mimo zákon č. 151/2010 Sb. a Strategii ZRS, řídí střednědobou vizí posilování kapacit České rozvojové agentury v kontextu dokončení transformace systému zahraniční rozvojové spolupráce a svým statutem. Statut mimo jiné upravuje hospodaření agentury, to je upraveno zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, zákonem č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.⁵⁷

Při spolupráci s EU se Česká republika jako členský stát řídí legislativou EU. Základy práva v oblasti rozvojové spolupráce jsou zakotveny ve Smlouvě o fungování Evropské unie (Hlava III). Současným dokumentem upravujícím rozvojovou spolupráci je tzv. Nový evropský konsensus o rozvoji. Účelem tohoto dokumentu je koordinace činností orgánů EU a

⁵⁵ Zákon č. 151/2010 Sb. ze dne 21. dubna 2010 o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů. *Česká rozvojová agentura* [online]. [cit. 2020-02-12]. Dostupné z: http://www.czechaid.cz/wp-content/uploads/2016/04/Zakon-o-ZRS-151_2010.pdf

⁵⁶ Ministerstvo zahraničních věcí. *Nejdůležitější právní předpisy, které upřesňují působnost MZV*. [online]. [cit. 2020-02-12]. Dostupné z:

https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/legislativa/nejdulezitejsi_pravni_predpisy_ktere_upresnuji/index.html

⁵⁷ Česká rozvojová agentura. *Statut České rozvojové agentury 2019*. [online]. 2019 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <http://www.czechaid.cz/o-nas/hlavni-ukoly-a-cinnosti/>

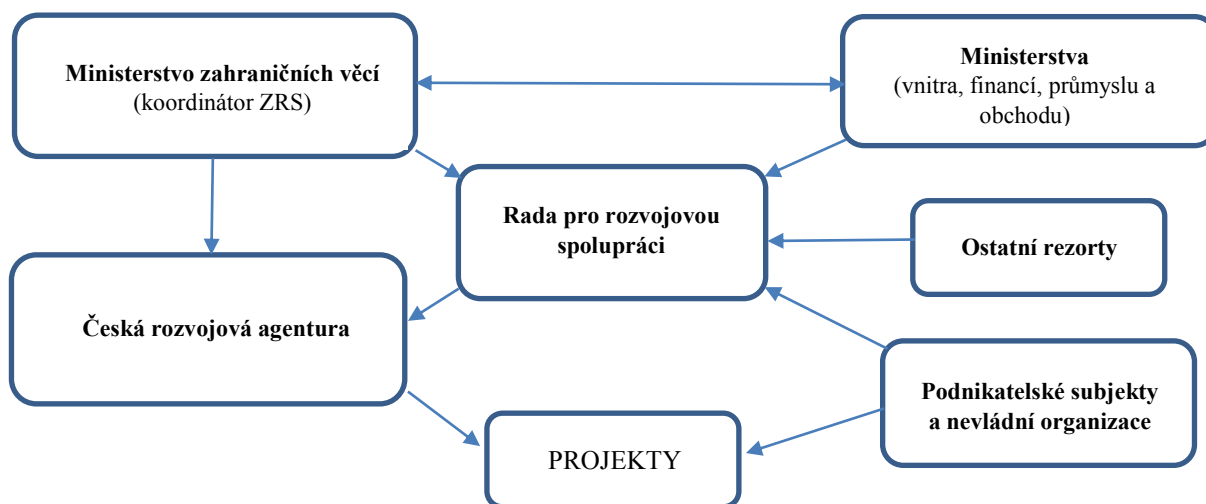
zemí EU v rámci jejich spolupráce s rozvojovými zeměmi, a přispět tak k naplnění Agendy pro udržitelný rozvoj 2030 a také Pařížské dohody o změně klimatu.⁵⁸

3.2 Role veřejného a soukromého sektoru

V České republice se do zahraniční rozvojové spolupráce zapojuje veřejný i soukromý sektor. Oba tyto sektory plní důležitou roli v rámci rozvojové pomoci. Veřejný sektor je doplňován aktivitami a projekty soukromého sektoru a naopak soukromý sektor je při realizaci svých projektů z velké části dotován právě z veřejných zdrojů.

Veřejný sektor je součástí ekonomiky státu a slouží především k zajištění veřejných služeb. Od soukromého sektoru se liší hlavně tím, že není založen za účelem dosahování zisku a ke svému fungování využívá veřejné rozpočty, jejichž základem jsou daně. Soukromý sektor může, ale nemusí fungovat na ziskovém principu. V oblasti rozvojové spolupráce se lze spíše setkat s neziskovými organizacemi, které čerpají zdroje z různých fondů, dotací, atd. Oba zmíněné sektory se řídí stejnou legislativou a postupují na základě stejných strategií a cílů ZRS.

Obrázek 3.2: Vztahy mezi institucemi ZRS v České republice

Zdroj: FORS, 2020; vlastní úprava, 2020

3.2.1 Státní správa

Ve státní správě České republiky působí několik aktérů zahraniční rozvojové pomoci. Důležitou roli zastává *Vláda ČR*, tedy vrcholný výkonný orgán. Vláda se angažuje v ZRS především prostřednictvím zákonodárné iniciativy, tj. tvorbou zákonů. Podílí se také na schvalovacím procesu, například schvalování koncepcí, střednědobých programů spolupráce,

⁵⁸ European Commission. *An introduction to the European Union's international cooperation and development policy*. 2018. 20 stran. ISBN 978-92-79-92893-2.

ročních plánů apod. Významnou roli sehrála vláda ČR v roce 2007, kdy došlo ke schválení transformace ZRS a k postupnému převodu projektů pod MZV.⁵⁹

Dalším orgánem státní správy angažovaným v ZRS ČR je *Ministerstvo zahraničních věcí*. Toto ministerstvo představuje od roku 2007 hlavní koordinační orgán ZRS v ČR. Pod MZV spadají *Zastupitelské úřady* (dále také ZÚ) v partnerských zemích. Ty mají svou roli ve všech fázích projektového cyklu u bilaterálních projektů. V první fázi (programování) navrhnou výběr prioritní země a fungují také jako konzultant. V druhé fázi (přípravy) zastávají především roli konzultanta, ale mají také rozhodovací pravomoc při shromažďování a postoupení projektových námětů tzn., že schvalují jejich financování a zodpovídají za jejich efektivní a účelnou realizaci. V posledních dvou fázích (realizace a hodnocení) působí ZÚ jako konzultant.⁶⁰

Dalším aktérem státní správy jsou *Teritoriální odbory* (dále také TO). Jsou to odbory států střední, jižní, jihovýchodní, severní a východní Evropy, odbor amerických států, dále států Asie, Pacifiku, Blízkého východu, severní Afriky a subsaharské Afriky. TO také působí ve všech fázích cyklu, nejčastěji jako konzultant. Dále vypracovávají ve spolupráci s ostatními odbornými útvary návrhy koncepcí dvoustranných vztahů s jednotlivými zeměmi a sledují jejich naplňování, připravují vzájemné návštěvy oficiálních představitelů ČR se zemí své působnosti, spolupracují se ZÚ zemí své působnosti a napomáhají při rozvoji styků těchto ZÚ s českými orgány.⁶¹

Odbor zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci (dále také ORS) má v první fázi cyklu rozhodovací pravomoc při výběru prioritní země i při schvalování programu. V druhé fázi rozhoduje o nástrojích a formě financování programu. Působí také jako gestor evaluací. Je zodpovědný za koordinaci celostátního systému zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci ČR, také je hlavním statistickým místem pro sběr, klasifikaci a vyhodnocování dat této oblasti. Vede agendu vládních stipendií poskytovaných

⁵⁹ HORKÝ, Ondřej. *Česká rozvojová spolupráce: diskurzy, praktiky, rozpory*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. 275 s. ISBN 978-80-7419-040-7

⁶⁰ Ministerstvo zahraničních věcí. *Metodika ZRS*. [online]. [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://www.mzv.cz/file/3191646/MetodikaZRS.pdf>

⁶¹ Ministerstvo zahraničních věcí. *Teritoriální odbory*. [online]. 2013 [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/organizacni_struktura/utvary_mzv/teritorialni_odbory.html

rozvojovým zemím a koordinuje spolupráci ČR s hlavními orgány EU, tzn. také zástup ČR před Výborem OECD pro rozvojovou pomoc (DAC). Metodicky řídí ČRA.⁶²

Mezi orgány státní správy se řadí také *Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci*, která má 15 členů, z toho jeden je předseda a ostatní členové zastupují vždy po jednom každé ministerstvo. Přidruženými členy rady jsou zástupci České rozvojové agentury, Českého fóra pro rozvojovou spolupráci a Platformy podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci. Rada zejména zajišťuje koordinaci ZRS a poté předkládá ministru zahraničních věcí doporučení ohledně koncepčního řízení či realizace ZRS. Další funkcí je zajišťování vzájemné koherence mezi cíli a prioritami ZRS a ostatními nástroji vládní politiky. Součástí působnosti Rady je také projednávání důležitých dokumentů, například: koncepce, programy, sektorové strategie ZRS, plány dvoustranné ZRS, a vyhodnocuje realizaci ZRS v předchozím roce před jeho předložením vládě.⁶³

Do tvorby a koordinace ZRS ČR zasahují svým způsobem i některá ostatní ministerstva, například Ministerstvo vnitra, Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo průmyslu a obchodu. Ty sice aktivně nezasahují do projektového cyklu, ale snaží se do koncepce ZRS zahrnout priority své oblasti působnosti. Ministerstvo financí se podílí na koncepci ZRS tím, že předkládá návrh státního rozpočtu, z kterého je určitá část určena na zahraniční pomoc, Vládě.⁶⁴

Česká rozvojová agentura (dále také ČRA) je organizační složka státu, zřízená zákonem č. 151/2010 Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů. Zřizovatelem ČRA je MZV. Statutárním orgánem je ředitel, jmenovaný ministrem zahraničních věcí na čtyřleté funkční období. Mezi úkoly ČRA patří:

- realizace ZRS,
- realizace projektů humanitární pomoci,
- poskytování dotací v souladu s plánem ZRS a se souhlasem MZV,
- vypisování výběrových řízení na zhotovitele projektů ZRS,
- hodnocení a kontrola realizace projektů,

⁶² Ministerstvo zahraničních věcí. *Odbor rozvojové spolupráce*. [online]. 2020 [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koordinace_zrs/odbor_rozvojove_spoluprace/index.html

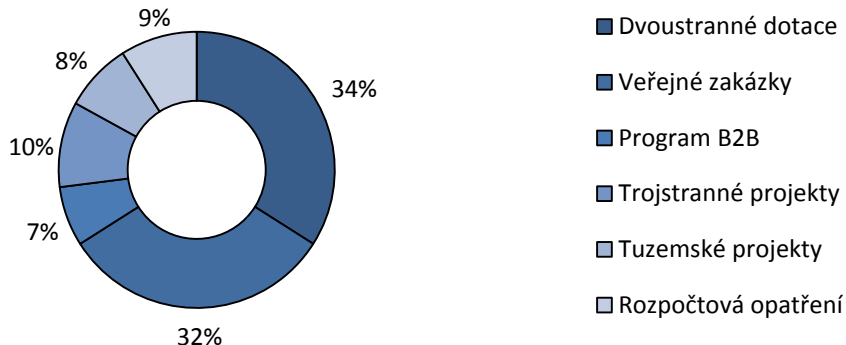
⁶³ Ministerstvo zahraničních věcí. *Statut Rady pro zahraniční rozvojovou spolupráci*. [online]. 2007 [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/75674/UV_1439_2007_Priloha.pdf

⁶⁴ HORKÝ, Ondřej. *Česká rozvojová spolupráce: diskurzy, praktiky, rozpory*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. 275 s. ISBN 978-80-7419-040-7

- poskytování informací o ZRS veřejnosti,
- vytváření statistického výkazu ODA ČR,
- předvýjezdová příprava pracovníků do partnerských zemí.⁶⁵

Česká rozvojová agentura se zaměřuje především na fázi přípravy a realizace dvoustranných projektů mezi Českou republikou a partnerskými zeměmi. Partnerskými zeměmi ČR jsou Bosna a Hercegovina, Etiopie, Gruzie, Kambodža, Moldavsko, Zambie, Mongolsko, Palestina, Srbsko, Ukrajina a Kosovo. Prvních šest zemí se řadí mezi tzv. prioritní země. Dle strategie ZRS ČR 2018–2030 se ČRA v každé zemi věnuje určitým tématům a sektorům. Rozdělení finančních prostředků na projekty za rok 2018 zobrazují grafy (obrázky) 3.1 a 3.2.⁶⁶ Česká rozvojová agentura spolupracuje v rámci bilaterální pomoci s mnoha zahraničními agenturami, jsou mezi nimi například Agentura Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj (USAID), švédská rozvojová agentura (SIDA), rakouská rozvojová agentura (ADA), německá rozvojová agentura (GIZ), izraelská agentura pro mezinárodní rozvojovou spolupráci (MASHAV) a jiné. Spolupráce ČRA probíhá také s mezinárodními organizacemi, například Rozvojový program OSN (UNDP).⁶⁷

Graf 3.1: Čerpání finančních prostředků ČRA na projekty dle finančního nástroje v roce 2018

Zdroj: Výroční zpráva ČRA, 2018; vlastní úprava, 2020

⁶⁵ Česká rozvojová agentura. *Statut České rozvojové agentury 2019*. [online]. 2019 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <http://www.czechaid.cz/o-nas/hlavni-ukoly-a-cinnosti/>

⁶⁶ Česká rozvojová agentura. *Statut České rozvojové agentury 2019*. [online]. 2019 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <http://www.czechaid.cz/o-nas/hlavni-ukoly-a-cinnosti/>

⁶⁷ Česká rozvojová agentura. *Partneři ZRS ČR*. [online]. 2019 [cit. 2020-02-11]. Dostupné z: <http://www.czechaid.cz/o-nas/partneri-zrs-cr/>

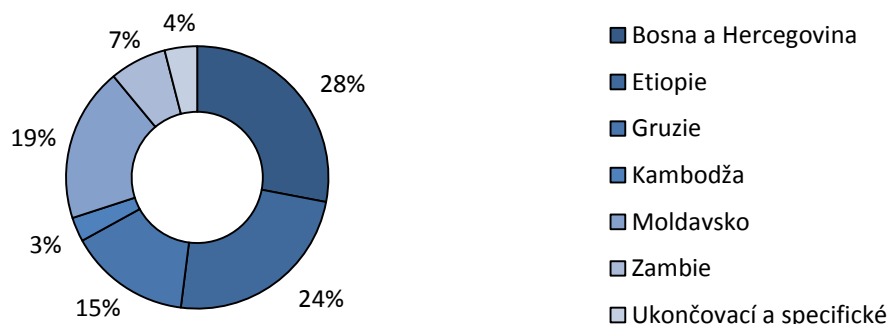
Tabulka 3.1: Čerpání finančních prostředků ČRA na projekty dle finančního nástroje v roce 2018

Finanční nástroj	Čerpání
Dvoustranné dotace	146 334 445,64 Kč
Veřejné zakázky	135 323 011,48 Kč
Program B2B	30 927 587,85 Kč
Trojstranné projekty	43 948 581,06 Kč
Tuzemské Projekty	31 834 403,82 Kč
Rozpočtová opatření	36 792 310,00 Kč
Celkem	425 160 339,85 Kč

Zdroj: Výroční zpráva ČRA, 2018; vlastní úprava, 2020

Z grafu 3.1 a tabulky 3.1 vyplývá, že největší částka byla použita na dvoustranné dotace, ty tvořily 34 % všech nástrojů. Nejmenší díl představuje program pro soukromý sektor (B2B), který podporuje české firmy při vstupu na trhy v rozvojových zemích. Dotčené firmy mohou získat dotaci na vytvoření podnikatelských plánů, studií proveditelnosti či realizaci projektů až do výše 5 milionů Kč při polovičním spolufinancování. Tento program představuje jen 7 % ze všech nástrojů. Celkem bylo v roce 2018 čerpáno 425 160 339,85 Kč.

Graf 3.2: Čerpání finančních prostředků ČRA na dvoustranné projekty v jednotlivých zemích v roce 2018

Zdroj: Výroční zpráva ČRA, 2018; vlastní úprava, 2020

Tabulka 3.2: Čerpání finančních prostředků ČRA na dvoustranné projekty v jednotlivých zemích v roce 2018

Země	Čerpání
Bosna a Hercegovina	85 168 774,34 Kč
Etiopie	71 774 309,00 Kč
Gruzie	43 690 984,70 Kč
Kambodža	8 841 500,00 Kč
Moldavsko	57 832 329,35 Kč
Zambie	22 173 837,00 Kč
Ukončovací a specifické	11 364 054,00 Kč
Celkem	300 845 788,39 Kč

Zdroj: Výroční zpráva ČRA, 2018; vlastní úprava, 2020

Graf 3.2 a tabulka 3.2 zobrazuje čerpání financí určené prioritním zemím. Nejvíce prostředků (85 168 774,34 Kč, 28 %) představovala v roce 2018 Bosna a Hercegovina.

Naopak nejmenší částka putovala do Kambodže (8 841 500,00 Kč, 3 %). Na dvoustranné projekty bylo v roce 2018 čerpáno celkem 300 845 788,39 Kč.

3.2.2 Nestátní neziskový sektor

Nestátní (nevládní) neziskové organizace (dále také NNO) zastávají důležité místo v ZRS ČR. Nutností je jejich neustálé přizpůsobování měnícímu se prostředí a schopnost odpovídat na globální výzvy. Nestátní neziskový sektor tvoří organizace soukromého charakteru, které nejsou primárně založeny za účelem dosažení zisku. Funkce NNO lze rozdělit do několika bodů:

- ekonomická funkce: NNO působí jako producent a spotřebitel statků, zaměstnavatel,
- sociální funkce: poskytování specifických statků,
- ochránářská funkce: chrání před porušováním základních lidských práv a svobod, přínos k rozvoji demokracie, dává možnost lidem ovlivnit veřejnou politiku,
- informační, kontrolní funkce: osvěta a laická kontrola procesu uplatnění demokracie.⁶⁸

Působnost NNO představuje mnoho přínosů, ale v menší míře i nedostatků.

Přednosti nestátního neziskového sektoru:

- zajišťuje veřejné statky, tak kde toho není schopen veřejný sektor, tím snižuje celkové výdaje státu,
- nabízí pracovní místa,
- pomáhá specifické skupině lidí,
- služby, které poskytuje, jsou bezplatné nebo za minimální poplatek,
- větší důvěryhodnost a průhlednost svěřených financí,
- okamžitá reakce na změny,
- zajišťují kvalitní statky, díky omezené velikosti a malé byrokracie.

Nedostatky nestátního neziskového sektoru:

- nedostatek materiálních a lidských zdrojů pro vlastní činnost,
- zaměření na užší skupinu obyvatel,
- hrozba byrokracie,
- nestabilita a nejistota z důvodu závislosti na způsobech a metodách financování

⁶⁸ RAJCHLOVÁ, Jaroslava, ref. 5.

- nebezpečí nezákonného obohacování, např. krytí „praní špinavých peněz“.⁶⁹

NNO, kromě některých, které mají svou vlastní legislativní úpravu – viz církevní organizace či politické strany, jsou od roku 2014 upraveny zákonem č. 89/2012 Sb. Občanským zákoníkem. Ten je platný od 22. 3. 2012 a účinný od 1. 1. 2014. Od roku 2014 jsou také posuzovány dle veřejné prospěšnosti. NNO jsou právnické osoby. V ČR dělíme NNO na: *spolky, obecně prospěšné společnosti, ústavy, nadace, nadační fondy a evidované právnické osoby*.⁷⁰

Zdroje NNO mohou být naturální (práce dobrovolníků) a peněžité (finanční prostředky). V NNO se uplatňuje tzv. vícezdrojové financování a veškeré zdroje by měly být vyvážené. Peněžité zdroje se dělí do tří skupin:

- zdroje z veřejných rozpočtů (státní dotace, fondy EU),
- zdroje ze soukromého sektoru (dary soukromých osob a firem, členské příspěvky),
- prostředky získané z vlastní činnosti.⁷¹

Fórum pro rozvojovou spolupráci (FORS)

FORS, neboli České fórum pro rozvojovou spolupráci představuje platformu českých nestátních neziskových organizací a dalších neziskových subjektů, zabývajících se rozvojovou spoluprací a humanitární pomocí. FORS bylo založeno v roce 2002 a v roce 2016 došlo k transformaci na spolek. Od roku 2003 je tato platforma jeden ze zakládajících členů Evropské konfederace NNO pro humanitární pomoc a rozvoj – CONCORD. Tato konfederace sdružuje národní platformy a sítě NNO v zemích EU, které dohromady zastupují na 1600 NNO. „Hlavním úkolem FoRS je zastupování společných zájmů členů a posilování spolupráce a vztahů mezi státními institucemi v ČR i EU a nevládními organizacemi na poli rozvojové spolupráce.“⁷²

V současné době spolupracuje s FORS 27 členských organizací, 7 pozorovatelských organizací a 3 pozorovatelé – fyzické osoby. Členy jsou: ADRA, Arnika, ARPOK, Burma Center Prague, CARE Česká republika, Česká evaluační společnost, Česká zemědělská

⁶⁹ RAJCHLOVÁ, Jaroslava, ref. 5.

⁷⁰ Nadace Neziskovky. *Neziskové organizace*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://www.neziskovky.cz/clanky/511/fakta/>

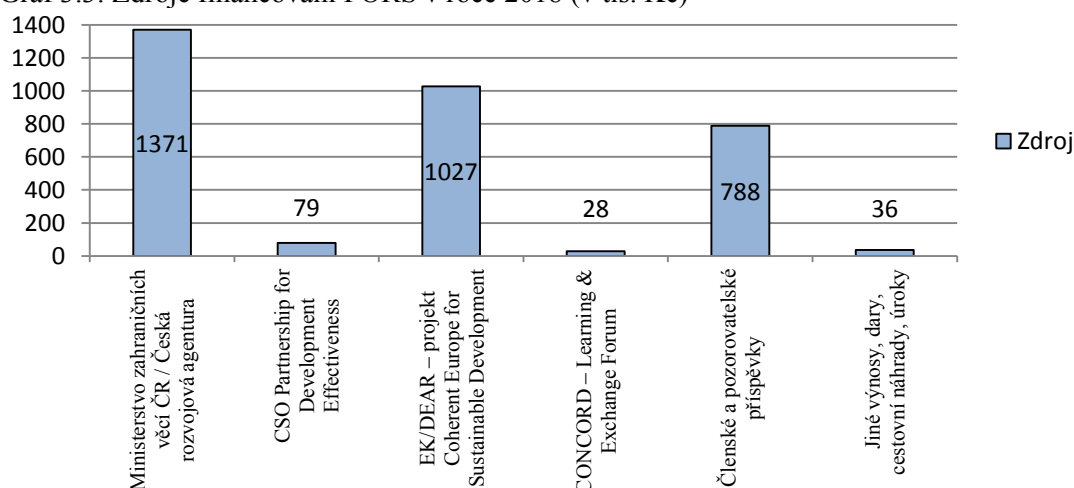
⁷¹ RAJCHLOVÁ, Jaroslava, ref. 5.

⁷² FORS. *Informace o FoRS*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/informace-o-fors/#.XlznCSFKiUk>

univerzita v Praze, Člověk v tísni, Charita Česká republika, Development Worldwide, Diakonie ČCE, Fairtrade Česko a Slovensko, Glopolis, INEX – Sdružení dobrovolných aktivit, Multikulturní centrum Praha, Nadační fond CCBC, NaZemi, Nesehnutí, Salesiánská asociace Dona Boska, ShineBean, SIRIRI, Společnost Podané ruce, Středisko ekologické výchovy SEVER, SVĚTLO PRO SVĚT, Univerzita Palackého v Olomouci, Ústav mezinárodních vztahů, Vysoká škola ekonomická v Praze – Fakulta mezinárodních vztahů. Členové a pozorovatelé pracují v pracovních skupinách dle tematických a geografických oblastí své činnosti.⁷³

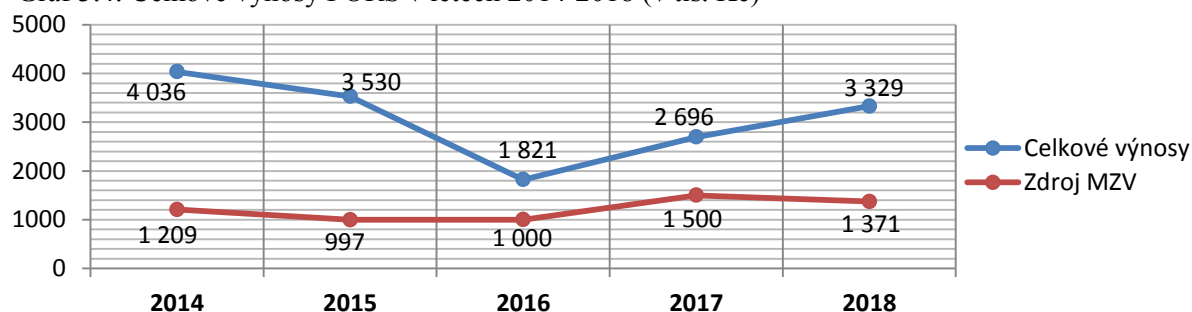
Strukturu FORS tvoří Valná hromada (nejvyšší orgán), kterou tvoří všichni členové. Valná hromada volí Správní radu a Dozorčí radu, které následně volí ze svých členů předsedy a u Správní rady i místopředsedy. Statutárním orgánem je Předseda Správní rady. Organizační a finanční management má na starost Sekretariát v čele s ředitelem.⁷⁴

Graf 3.3: Zdroje financování FORS v roce 2018 (v tis. Kč)

Zdroj: FORS, 2018; vlastní zpracování, 2020

Graf 3.4: Celkové výnosy FORS v letech 2014-2018 (v tis. Kč)

Zdroj: FORS, 2018; vlastní zpracování, 2020

⁷³ FORS. *Seznam členů a pozorovatelů FoRS*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/clenove-a-pozorovatele/seznam-clenu-a-pozorovatelu/#.Xlz3qSFKiUk>

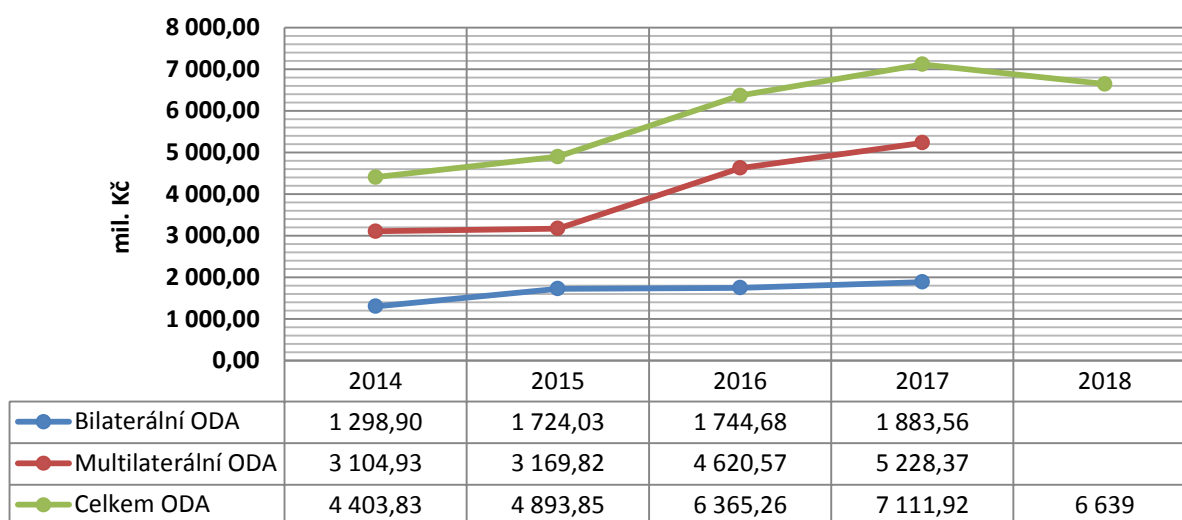
⁷⁴ FORS. *Struktura FoRS*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/struktura-fors/#.Xlz7HiFKiUk>

Graf 3.3 zobrazuje jednotlivé zdroje financí FORS v roce 2018. Z grafu je patrné, že největší podíl zdrojů tvoří Ministerstvo zahraničních věcí. V grafu 3.4 jsou vyznačeny celkové výnosy FORS v letech 2014-2018, kde lze pozorovat značný pokles v roce 2016, od té doby výnosy vzrostly, ale hranice byla v roce 2018 stále níž než v roce 2014. MZV jako zdroj financí představovalo v roce 2018 41,2 % ze všech zdrojů. Oproti roku 2017 podíl MZV jako zdroje klesl o 129 tisíc, tedy o 8,6 p. b.

3.3 Celkový finanční objem zahraniční rozvojové spolupráce ČR

Česká republika poskytuje v rámci podpory rozvoje tzv. Oficiální rozvojovou pomoc (ODA), která představuje všechny typy pomoci (finanční toky, technickou pomoc, komodity) poskytované ze státního rozpočtu a jiných veřejných rozpočtů. Dle zákona č. 151/2010 Sb. rozhoduje o poskytování darů a poskytuje finanční příspěvky Ministerstvo zahraničních věcí. Ministerstvo tak jedná dle zásad zahraniční rozvojové spolupráce a do výše limitu, který stanoví vláda ČR.⁷⁵ Jak už bylo v práci zmíněno, ČR se snaží dosáhnout podílu 0,33 % HND na ODA do roku 2030 v rámci Akční agendy.

Graf 3.5: Celkový objem ODA ČR v období 2014-2018 (v mil. Kč)

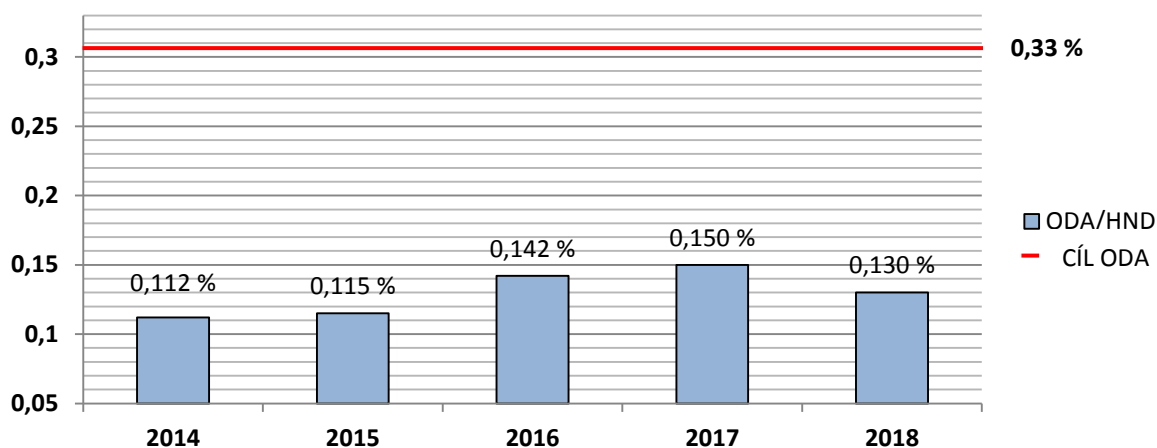

Zdroj: MZV, 2019; vlastní zpracování, 2020

Celkový objem oficiální rozvojové pomoci se v letech 2014-2017 neustále zvyšoval. Rostoucí trend zaznamenávaly také obě její části (bilaterální a multilaterální). Procentní nárůst celkové ODA mezi léty 2014 a 2017 představuje 61,5 p. b. V roce 2018 ale celková ODA klesla o 472,9 milionů Kč (6,65 p. b.) oproti roku 2017.

⁷⁵ Zákon č. 151/2010 Sb. ze dne 21.dubna 2010 o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů. *Česká rozvojová agentura* [online]. [cit. 2020-02-12]. Dostupné z: http://www.czechaid.cz/wp-content/uploads/2016/04/Zakon-o-ZRS-151_2010.pdf

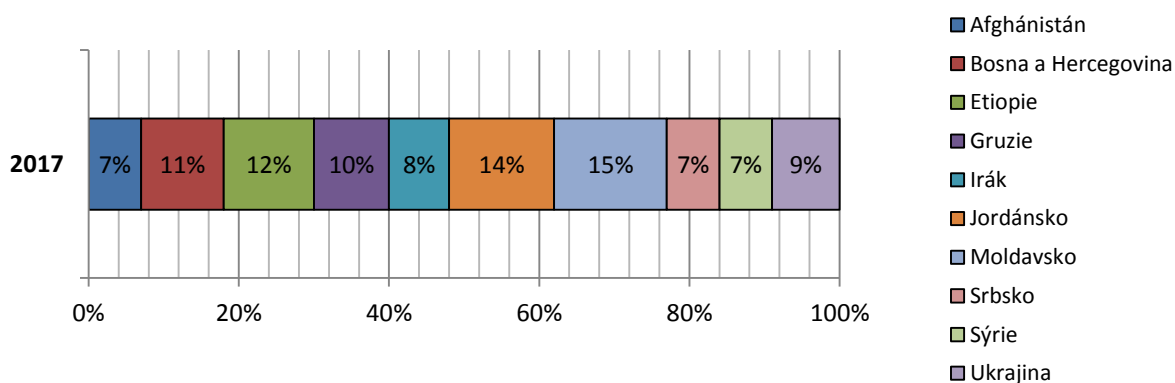
Graf 3.6: Podíl ODA na HND ČR v období 2014-2018 (v %)

Zdroj: MZV, 2019; vlastní zpracování, 2020

Graf 3.6 zachycuje podíl ODA na HND České republiky. Během let 2014 až 2017 podíl narůstal. Od roku 2014 vzrostl o 0,038 p. b. V roce 2018 byl zaznamenán pokles z důvodu výrazného růstu české ekonomiky v tomto období, který způsobil růst objemu HDP, ale objem ODA zůstal stejný. Podíl poklesl o 0,02 p. b. oproti předchozímu roku. Největší meziroční nárůst nastal v roce 2016, v tomto roce se podíl zvýšil o 0,027 procentního bodu ve srovnání s rokem 2015. V grafu je také vyznačena cílová hranice ČR (0,33 %). Této hranice se dosud nepodařilo dosáhnout, v roce 2018 činil rozdíl skutečného podílu a toho cílového 0,20 p. b.

Graf 3.7: Podíl prostředků poskytnutých největším příjemcům ODA ČR v roce 2017

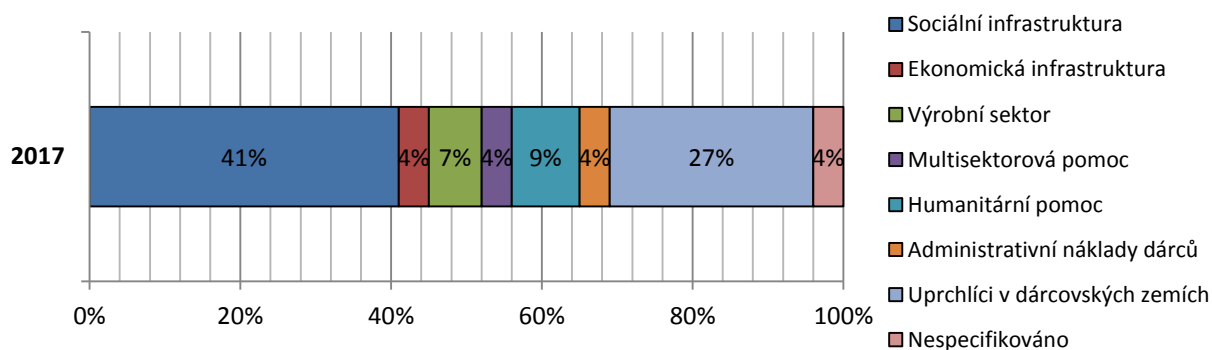

Zdroj: MZV, 2019; vlastní úprava, 2020

V grafu 3.7 jsou vyznačeny jednotlivé procentuální podíly ODA, rozdělené mezi největší příjemce. Prostředky jsou celkem rovnoměrně rozděleny. Největší část byla v roce 2017 poskytnuta Moldavsku (15 %). Naopak nejmenší část byla poskytnuta Afgánistánu, Srbsku a Sýrii (7 %). Neobvyklé je, že druhý největší podíl (14 %) patří Jordánsku, které

nepatří mezi partnerské země ČR. V ostatních případech podíly odpovídají rozdělení a zaměření na prioritní země.

Graf 3.8: Podíl ODA ČR v roce 2017 dle sektorů

Zdroj: MZV, 2019; vlastní úprava, 2020

Graf 3.8 řeší rozdělení bilaterální (dvoustranné) oficiální rozvojové pomoci v roce 2017. V tomto roce představovala bilaterální část 26 % z celkové ODA. Největší podíl zaujímala sociální infrastruktura (41 %), dále potom uprchlíci v dárcovských zemích (27 %). Nejmenší podíl patřil ekonomické infrastruktuře, multisektorové pomoci a administrativním nákladům (4 %).

4 Zhodnocení činnosti vybraných nestátních neziskových organizací v rámci zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Jak už bylo zmíněno v předchozí kapitole, působení nestátního neziskového sektoru v rozvojové spolupráci je důležité a přínosné. Tato kapitola je zaměřena na zhodnocení tohoto působení NNO. Nejprve je analyzována činnost každé konkrétní organizace v rámci ZRS zvláště, v druhé polovině kapitoly je srovnáno a zhodnoceno zapojení těchto organizací do ZRS. Toto zapojení je hodnoceno dle rozsahu, objemu a formy poskytované pomoci. Závěr kapitoly také obsahuje odpovědi na výzkumné otázky definované v úvodu práce.

Z reprezentativního průzkumu veřejného mínění, který si nechalo zpracovat FORS v roce 2014, vyplynulo, že 50 % obyvatel České republiky považuje nestátní neziskové organizace za nejdůvěryhodnějšího realizátora rozvojové spolupráce. Dotázaní obyvatelé se dle průzkumu domnívají, že hlavním důvodem pro rozvojovou spolupráci a poskytování humanitární pomoci by měla být pomoc lidem v nouzi a také snaha zlepšit zdravotní situaci lidí. Pozitivní postoj k pomoci druhým zastávají více ženy, mladší lidé a lidé s vyšším vzděláním.⁷⁶

4.1 Činnost vybraných NNO v rámci zahraniční rozvojové spolupráce

V předchozí kapitole bylo zmíněno, že NNO se zapojují do ZRS i díky státním dotacím, které tvoří většinu jejich zdrojů. O dotace mohou NNO žádat v rámci dotačního výběrového řízení, které je na každý rok vyhlašováno v rámci programu státní dotační politiky a v souladu s ustanovením § 7 odst. 1 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech. Prostřednictvím výběrového řízení vybere hodnotící komise několik projektů splňujících dané podmínky. Podmínkami jsou hlavně dodržení předepsaného způsobu předložení návrhu projektu, dále splnění jednoho ze stanovených témat stanovených v jedné z příloh výběrového řízení a vyplnění závazných formulářů žádosti s požadovanými přílohami.⁷⁷

⁷⁶ FORS. *Průzkum veřejného mínění*. [online]. 2014 [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/pruzkum-verejneho-mineni/#.XmtlL3JKiUk>

⁷⁷ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Vyhlášení výběrového řízení na projekty v oblasti priorit zahraniční politiky ČR a mezinárodních vztahů pro rok 2018*. [online]. 2017 [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/verejne_souteze_a_dotace/o_ministerstvu-verejne_souteze_a_dotace-vyhlaseni_vyberoveho_rizeni_na_projekty_10.html

Použití dotace se řídí následujícími pravidly:

- dotace může být poskytnuta do výše 70 % rozpočtovaných nákladů schváleného projektu, nebo ve výjimečných případech až do výše 100 % rozpočtovaných nákladů,
- daný projekt může být spolufinancován z obecních a krajských rozpočtů, z prostředků evropských fondů a z dalších zdrojů. Pokud je ale projekt financován z různých státních zdrojů, nesmí součin těchto zdrojů činit více než 70 % nákladů projektu,
- dotace je poskytována jen na úhradu nezbytných nákladů projektu, a nelze ji použít k financování podnikatelských aktivit,
- do rozpočtu projektu nesmí být započítán zisk a nesmí být z dotace ani fakticky realizován,
- realizace celého projektu a využití dotace musí být evidováno tak, aby bylo vždy možné dohledat příslušné účetní doklady.⁷⁸

Ministerstvo zahraničních věcí přijímá pouze návrhy projektů s ukončením realizace ve stejném roce, kdy bylo vyhlášeno výběrové řízení. Výše prostředků, které jsou poskytovány v rámci daného dotačního titulu, je vázána na přidělení prostředků ze státního rozpočtu vyhlášovateli výběrového řízení. V roce 2018 činila přibližně 3 500 000 Kč. Výše prostředků, požadovaných v jednotlivých žádostech o dotace, není omezena. Příjemce dotace musí umožnit ústřednímu státnímu orgánu provedení kontroly i ověření použití dotace v účetnictví. MZV ČR může průběžně i dodatečně kontrolovat řešení projektů i průběh čerpání dotací⁷⁹.

V České republice se zapojuje do ZRS mnoho nestátních neziskových organizací. Pro účely analýzy hospodaření v další části práce je nutné nejprve blíže charakterizovat tři vybrané neziskové organizace. Vybranými organizacemi jsou ADRA, Člověk v tísni a Charita Česká republika. Tyto organizace byly vybrány proto, že patří mezi nejznámější a nejstarší organizace tohoto typu a vykazují společné znaky, díky kterým je lze srovnávat. Nejprve jsou charakterizovány základní údaje těchto organizací, jsou zanalyzovány území jejich působení, jejich zaměření. Charakterizována je také organizační struktura a personální stránka. V závěru je zpracována finanční analýza každé z organizací.

⁷⁸ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Použití dotace*. [online]. 2017 [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/verejne_souteze_a_dotace/o_ministerstvu-verejne_souteze_a_dotace-vyhlaseni_vyberoveho_rizeni_na_projekty_10.html

⁷⁹ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Použití dotace*. [online]. 2017 [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/verejne_souteze_a_dotace/o_ministerstvu-verejne_souteze_a_dotace-vyhlaseni_vyberoveho_rizeni_na_projekty_10.html

4.1.1 ADRA

Celý název této mezinárodní humanitární organizace je Adventist Development and Relief Agency (dále jen ADRA). ADRA Česká republika je součástí mezinárodní sítě organizací, založené Církví adventistů sedmého dne, které působí po celém světě, konkrétně ve 130 zemích světa. Hlavním posláním této organizace je pomáhat lidem, přesněji poskytovat pomoc lidem v nouzi, a to bez rozdílu rasy, pohlaví či vyznání. Mezi hodnoty, které ADRA vyznává, patří vnímavost, respekt, profesionalita, otevřenost a partnerství.⁸⁰

ADRA vznikla v roce 1992, kdy se registrovala Nadace ADRA pod jménem Adventistická agentura pro pomoc a rozvoj. První finanční prostředky nadace putovaly válkou zasaženého Chorvatska a do Albánie jako pomoc tamním dětským domovům. V roce 1994 byla založena ADRA, o.p.s. jako občanské sdružení. V roce 2013 se její právní forma díky novému Občanskému zákoníku změnila na obecně prospěšnou společnost.⁸¹

Každá NNO se prezentuje také pomocí svého originálního loga, které by mělo danou organizaci co nejlépe vystihovat a díky kterému se stává lépe zapamatovatelná a „známá“. Logo ADRY tvoří tři postavy obepínající (objímající) zeměkouli. Tento obrázek symbolizuje propojení těch lidí, kteří potřebují pomoc, s těmi, kteří ji mohou poskytnout. „Stručně: od lidí, přes lidi, k lidem.“⁸²

Zřizovatelem organizace je Církev adventistů sedmého dne (dále jen CASD). V čele organizace je statutární orgán, kterého představuje ředitel. Organizační strukturu dále tvoří správní a dozorčí rada. Správní rada se skládá z předsedy a osmi členů. Dozorčí rada má tři členy. Celkem v organizaci pracuje 63 lidí plus 2 575 dobrovolníků (údaj z roku 2018) v rámci 14 dobrovolnických center po celé České republice.⁸³ Nadace ADRA má vlastní správní a dozorčí radu, a grantovou komisi. Správní rada je složena z předsedy a šesti členů, dozorčí rada je složena z předsedy a dvou dalších členů. Grantová komise má taktéž předsedu a čtyři členy. Celkem pro nadaci pracuje 20 lidí (údaj z roku 2018).⁸⁴ Vývoj zaměstnanců a dobrovolníků zobrazují následující grafy 4.1 a 4.2.

⁸⁰ ADRA. *O nás*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/o-nas>

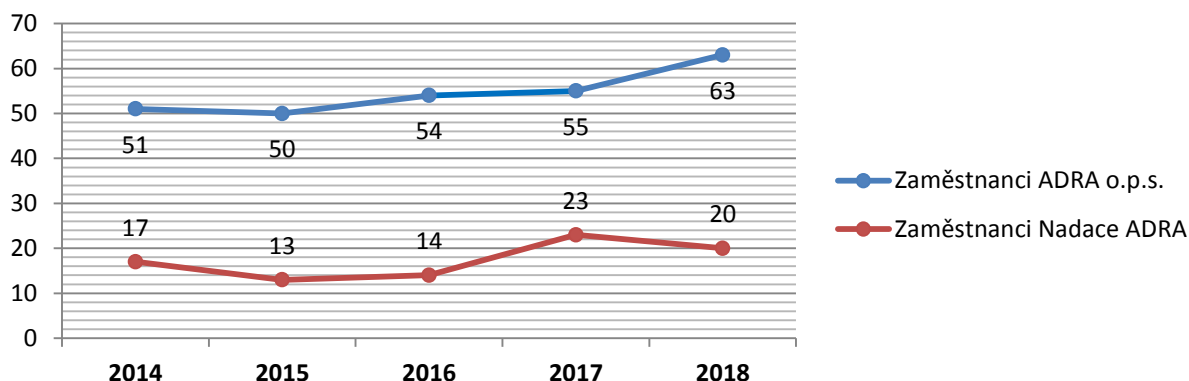
⁸¹ ADRA. *Historie*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/o-nas/historie>

⁸² ADRA. *O nadaci*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/nadace-adra/o-nadaci>

⁸³ ADRA. *Výroční zpráva 2018*. [online]. 2019 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/1849EIVGDBRFE7zhHPDVzPji_X7iy2c1A/view

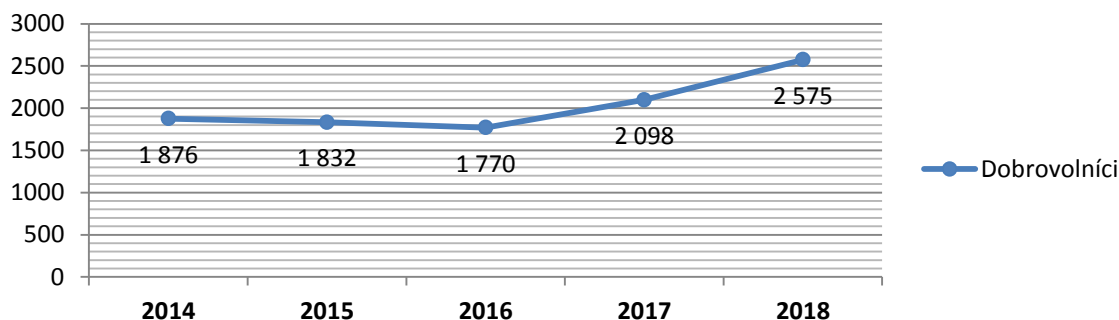
⁸⁴ Nadace ADRA. *Výroční zpráva 2018*. [online]. 2019 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://drive.google.com/file/d/1EDUQo0L2qG3HzoM-fq5LSjIbOjWDa1aD/view>

Graf 4.1: Vývoj počtu zaměstnanců a dobrovolníků v ADRA, o.p.s. a Nadaci ADRA v letech 2014-2018

Zdroj: Výroční zprávy ADRA, o.p.s. a Nadace ADRA; vlastní zpracování, 2020

Graf 4.2: Vývoj počtu dobrovolníků ADRA, o.p.s. v letech 2014-2018

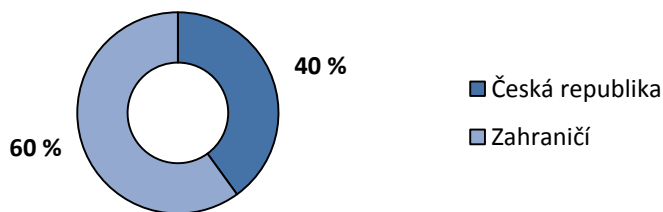
Zdroj: Výroční zprávy ADRA, o.p.s. a Nadace ADRA; vlastní zpracování, 2020

Počet zaměstnanců organizace ADRA, o.p.s. má téměř po celou dobu rostoucí charakter. Je to způsobeno i tím, že se během tohoto období zvýšil počet dobrovolnických center v ČR z 10 na 14 center. Počet dobrovolníků v posledních letech také spíše stoupal. V roce 2018 zaznamenala ADRA nejvíce dobrovolníků za celou dobu působení v ČR. Počet zaměstnanců Nadace ADRA během sledovaného období kolísala a v roce 2018 se snížil o 3 zaměstnance oproti předešlému roku.

Organizace se zaměřuje na pomoc potřebným lidem v ČR i v zahraničí. V České republice pomáhá například při mimořádných událostech, kdy patří mezi největší koordinátory pomoci. V těchto situacích spolupracuje s policií a záchrannými složkami ČR. Jinou formou pomoci je dobrovolnictví. Dobrovolníci navštěvují seniory, hendikepované osoby nebo pacienty v nemocnicích a chodí s nimi na procházky či jinak vypomáhají personálu. Dále ADRA pořádá tzv. charitativní občůdky s tím, že výtěžek vždy putuje

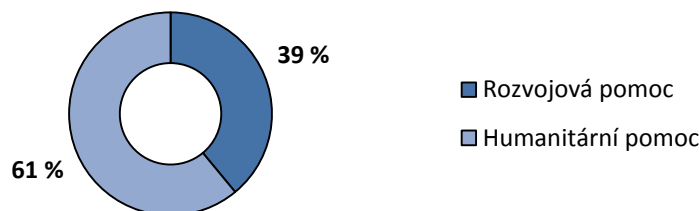
potřebným. Tato organizace se ale specializuje hlavně na zahraničí. Práce v zahraničí se dělí na humanitární a rozvojové projekty.⁸⁵

Graf 4.3: Projekty ADRA, o.p.s. v roce 2018 dle území

Zdroj: Výroční zpráva ADRA, 2018; vlastní úprava, 2020

Graf 4.4: Projekty ADRA, o.p.s. v roce 2018 dle formy pomoci

Zdroj: Výroční zpráva ADRA, 2018; vlastní úprava, 2020

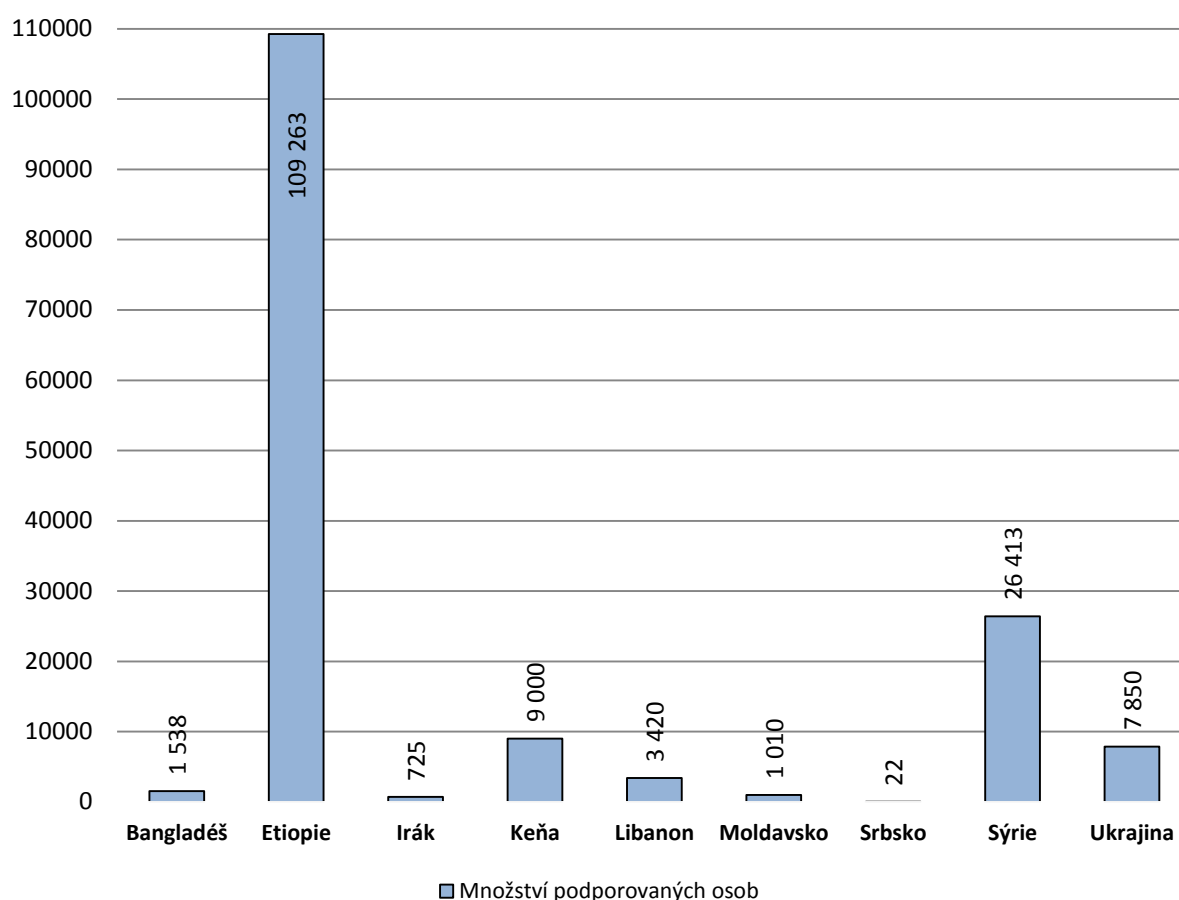
ADRA se zaměřila z 60 % na pomoc v zahraničí, v roce 2018 to byly projekty o celkovém objemu 53 270 tis. Kč. V České republice byly realizovány ve stejném roce projekty o objemu 37 574 tis. Kč (40 %). V oblasti zahraniční pomoci se ADRA zaměřila více na humanitární pomoc (61 %), v rámci zahraniční humanitární pomoci byly realizovány projekty v hodnotě 32 542 tis. Kč. Rozvojová pomoc zahrnovala projekty v hodnotě 20 728 tis. Kč.

Země, ve kterých ADRA působila, v roce 2018 v rámci ZRS jsou: Bangladéš, Etiopie, Irák, Keňa, Libanon, Moldavsko, Srbsko, Sýrie, Ukrajina.⁸⁶

⁸⁵ ADRA. *Pomoc v zahraničí*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-06]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/pomoc-v-zahranici>

⁸⁶ ADRA. *Výroční zpráva 2018*. [online]. 2019 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/1849EIVGDBRFE7zhHPDVzPJi_X7iy2c1A/view

Graf 4.5: Cílové země projektů ADRA, o.p.s. v rámci ZRS v roce 2018

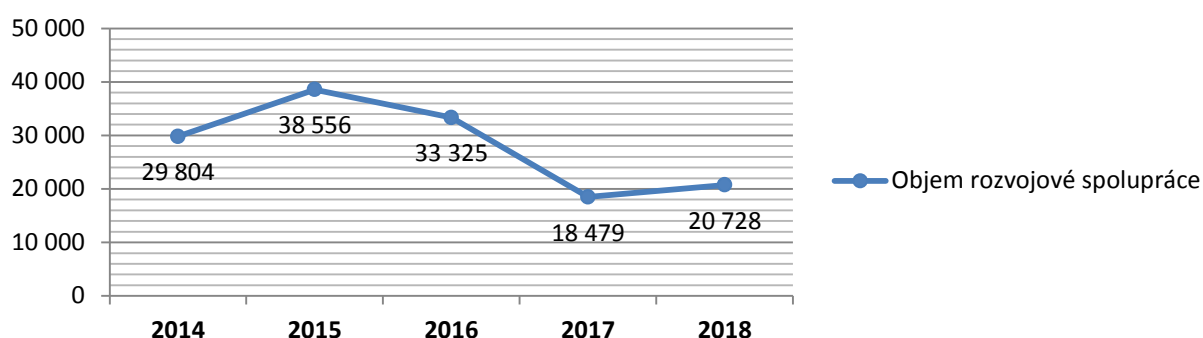

Zdroj: Výroční zpráva ADRA, 2018; vlastní zpracování, 2020

Graf 4.5 zobrazuje země, které byly v roce 2018 touto organizací podpořeny v rámci rozvojové pomoci. Celkem bylo podpořeno 9 zemí (13 projektů) a 159 241 lidí. Nejvíce podporovanou zemí byla s výrazným odstupem Etiopie (109 263 lidí, 69 % ze všech podpořených). Pomoc byla zaměřena na obnovu vodních zdrojů a posílení odolnosti vůči změnám klimatu a přírodním katastrofám. Druhou nejvíce podporovanou zemí byla Sýrie. V Sýrii bylo podpořeno celkem 26 413 lidí (17 % ze všech podpořených). ADRA se zde zaměřila na obnovu vodních zdrojů, sociální péči a hmotnou pomoc. Nejméně podporovanou zemí bylo v roce 2018 Srbsko (22 lidí), pomoc byla zaměřena na vzdělání a sociální péči.⁸⁷

⁸⁷ ADRA. *Výroční zpráva 2018*. [online]. 2019 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/1849EIVGDBRFE7zhHPDVzPJi_X7iy2c1A/view

Graf 4.6: Objem rozvojové spolupráce ADRA, o.p.s. v letech 2014-2018 v tis. Kč

Zdroj: Výroční zprávy ADRA; vlastní zpracování, 2020

Z grafu 4.6, který zobrazuje vývoj objemu rozvojové spolupráce organizace ADRA, vyplývá, že objem rozvojové pomoci nejprve stoupal, nejvyšší byl v roce 2015 (38 556 tis. Kč) a následně klesal. Od roku 2017 objem zase mírně stoupl a zároveň od tohoto roku převážil objem humanitární pomoci nad rozvojovou pomocí. Od roku 2014 objem RS klesl o 9 076 tis. Kč, tedy o 30,4procentních bodů. Od roku 2015, kdy byl objem nevyšší, klesl o 17 828 tis. Kč, tj. o 46 p. b.

Tři nejčastější formy rozvojové pomoci představují: sociální péče (v 5 z celkových 9 zemí), obnova vodních zdrojů a sanitace (ve 4 z celkových 9 zemí), podpora vzdělání (ve 4 z celkových 9 zemí).⁸⁸

Tabulka 4.1: Zdroje ADRA, o.p.s. v roce 2018

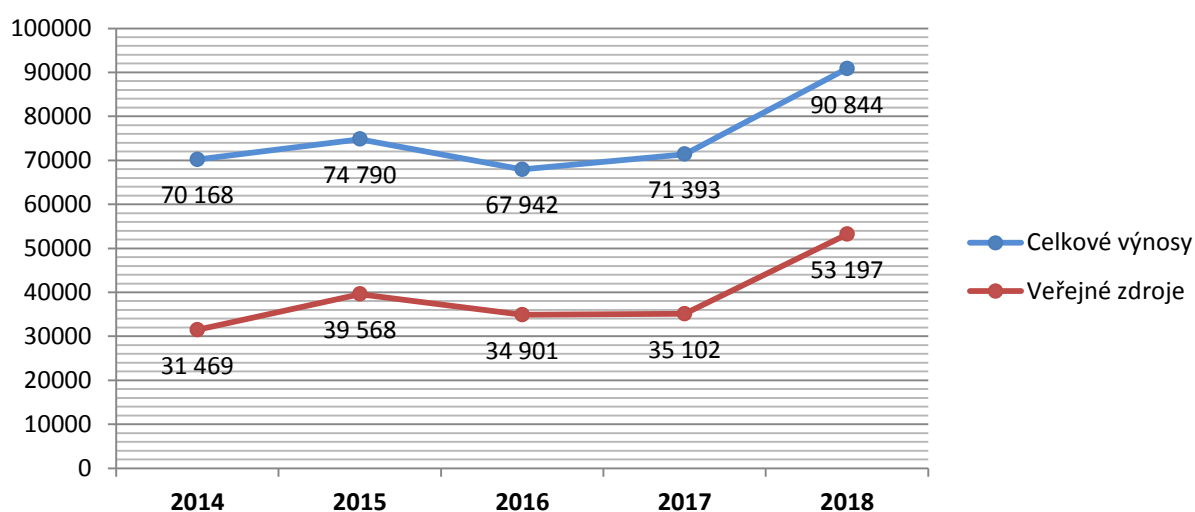
Zdroj příjmů	v tis. Kč	v %
Veřejné zdroje (státní rozpočet, rozpočty krajů, měst a obcí)	53 197	59 %
Ostatní dary od jednotlivců a firem	23 049	25 %
Veřejné sbírky	11 531	13 %
Mince denně a ADRA ÚI	2 143	2 %
Vlastní činnost a ostatní výnosy	924	1 %
Celkem	90 844	100 %

Zdroj: Výroční zpráva ADRA, 2018; vlastní úprava, 2020

V roce 2018 představovaly celkové výnosy organizace ADRA, o.p.s. 90 844 tis. Kč. Největší část příjmů tvoří veřejné zdroje (59 %) a dále dary jednotlivců a firem (25 %), nejmenší část tvoří zdroje z vlastní činnosti (1 %).

⁸⁸ ADRA. *Výroční zpráva 2018*. [online]. 2019 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/1849EIVGDBRFE7zhHPDVzPji_X7iy2c1A/view

Graf 4.7: Vývoj celkových výnosů a podíl veřejných zdrojů v letech 2014-2018 v tis. Kč

Zdroj: Výroční zprávy ADRA, 2019; vlastní zpracování, 2020

V grafu 4.7 jsou zobrazeny celkové výnosy organizace během pěti let. Výnosy v tomto období kolísaly a v roce 2018 dosahovaly nejvyšší úrovně za posledních pět let, oproti roku 2014 vzrostly o 29 procentních bodů. Největší pokles byl zaznamenán v roce 2016 (67 942 tis. Kč). Od roku 2016 výnosy vzrostly o 34 procentních bodů. V grafu je také dobře vidět tvar linie veřejných zdrojů, která téměř přesně kopíruje linii celkových výnosů a tvoří vždy přibližně 50 % všech zdrojů.

Tabulka 4.2: Náklady ADRA, o.p.s. v roce 2018 v tis. Kč

	v tis. Kč	v %
Humanitární projekty	33 602	37 %
Rozvojové projekty	20 728	23 %
Globální rozvojové projekty – vzdělání a osvěta	2 864	3 %
Podpora projektů, fundraising, provoz centrální kanceláře	2 908	3 %
Profesionalizace ADRA, o.p.s.	1 562	2 %
Podpora a rozvoj dobrovolnictví	29 180	32 %
Celkem	90 844	100 %

Zdroj: Výroční zpráva ADRA, 2018; vlastní úprava, 2020

Celkové náklady byly v roce 2018 90 844 tis. Kč a rovnaly se tak výnosům. Největší položkou nákladů byly humanitární projekty (37 %), dále podpora dobrovolnictví (32 %) a rozvojové projekty (23 %).

4.1.2 Člověk v tísni

Člověk v tísni, o.p.s. je nevládní nezisková organizace vycházející z myšlenek humanismu, svobody, rovnosti a solidarity. Poskytuje humanitární i rozvojovou pomoc, zaměřuje se ale také na podporu lidských práv, sociální práci, informační aktivity pro

veřejnost, a to v České republice i v zahraničí. Organizace vyznává základní lidské hodnoty, jako je lidská důstojnost a svoboda. Oblasti a priority činnosti si určuje dle naléhavosti situace a dle aktuálních reálných možností. Člověk v tísní je členem Alliance 2015, ta představuje strategickou síť sedmi evropských nevládních organizací aktivních v oblasti humanitární pomoci a rozvojových projektů.⁸⁹

Společnost Člověk v tísní byla založena v roce 1992 v okruhu válečných zpravodajů a novinářů. Postupně se organizace vypracovala na profesionální humanitární organizaci s cílem pomáhat v krizových oblastech a během těchto dvaceti pěti let od založení se stala jednou z největších neziskových organizací ve střední Evropě. Později se také začala věnovat oblasti vzdělávání a pomoci lidem s problémem sociálního vyloučení. Právní forma organizace je obecně prospěšná společnost.⁹⁰

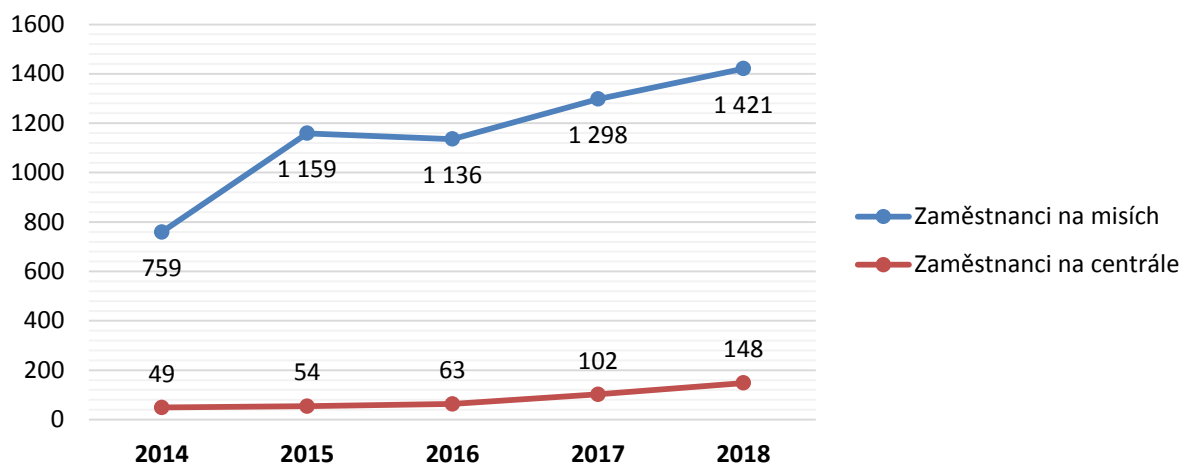
Stejně jako ADRA, je i tato organizace charakteristická svým jedinečným logem. Logo Člověka v tísní tvoří postava člověka s rukama za zády, která je ze tří stran obklopena plotem a má vyjadřovat člověka v bezradné či bezvýchodné situaci. Autorem loga je výtvarník Adam Hoffmeister, který vycházel ze skic Franze Kafky.

Člověk v tísní má 3 zakladatele. V čele organizace stojí opět ředitel jako statutární orgán, dalšími orgány, které jsou zřizovány ze zákona jsou správní a dozorčí rada. Správní rada má předsedu a 5 dalších členů a dozorčí rada má předsedu a 2 další členy. Na vedení společnosti se podílí také výkonná rada, ta je složená z 24 ředitelů jednotlivých sekcí společnosti. Celkem pro organizaci pracuje 1421 zaměstnanců na misích, a na centrále je 148 zaměstnanců, spolupracuje s 129 partnerskými organizacemi (údaje z roku 2018). Vývoj zaměstnanců zobrazuje graf 4.8.

⁸⁹ Člověk v tísní. *O nás*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/kdo-jsme/o-nas>

⁹⁰ Člověk v tísní. *O nás*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/kdo-jsme/o-nas>

Graf 4.8: Vývoj počtu zaměstnanců organizace Člověk v tísni, o.p.s. v letech 2014-2018

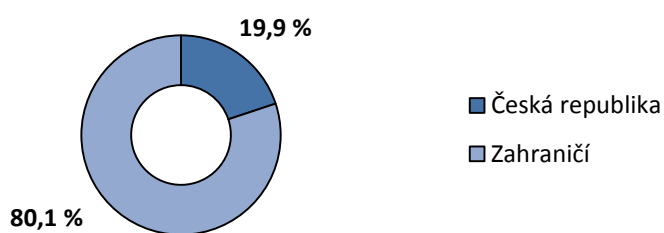

Zdroj: Výroční zprávy Člověk v tísni; vlastní zpracování, 2020

Počet zaměstnanců na misích v posledních třech letech sledovaného období stoupal. Vývoj zaměstnanců na centrále také vykazoval rostoucí trend. Celkově vzrostl počet zaměstnanců na misích během sledovaného období o 87 procentních bodů. Od roku 2014 do roku 2018 přibýlo 662 zaměstnanců na misích a 99 zaměstnanců na centrále.

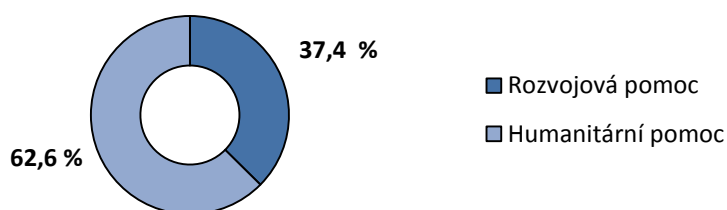
Organizace se z 80,1 % zaměřuje na zahraniční pomoc, zbylých 19,9 % pomoci bylo zprostředkováno v České republice. V roce 2018 bylo poskytnuto 1 696 945 tis. Kč na zahraniční pomoc, z toho 1 616 434 tis. Kč v rámci humanitární pomoci a rozvoje, a 80 511 tis. Kč v rámci lidských práv. Ve stejném roce poskytla společnost 177 149 tis. Kč na pomoc v ČR, z toho 85 343 tis. Kč na vzdělání a osvětu a 91 806 tis. Kč na sociální práci a poradenství.

Graf 4.9: Projekty Člověk v tísni, o.p.s. v roce 2018 dle území

Zdroj: Výroční zpráva Člověk v tísni, 2018; vlastní zpracování, 2020

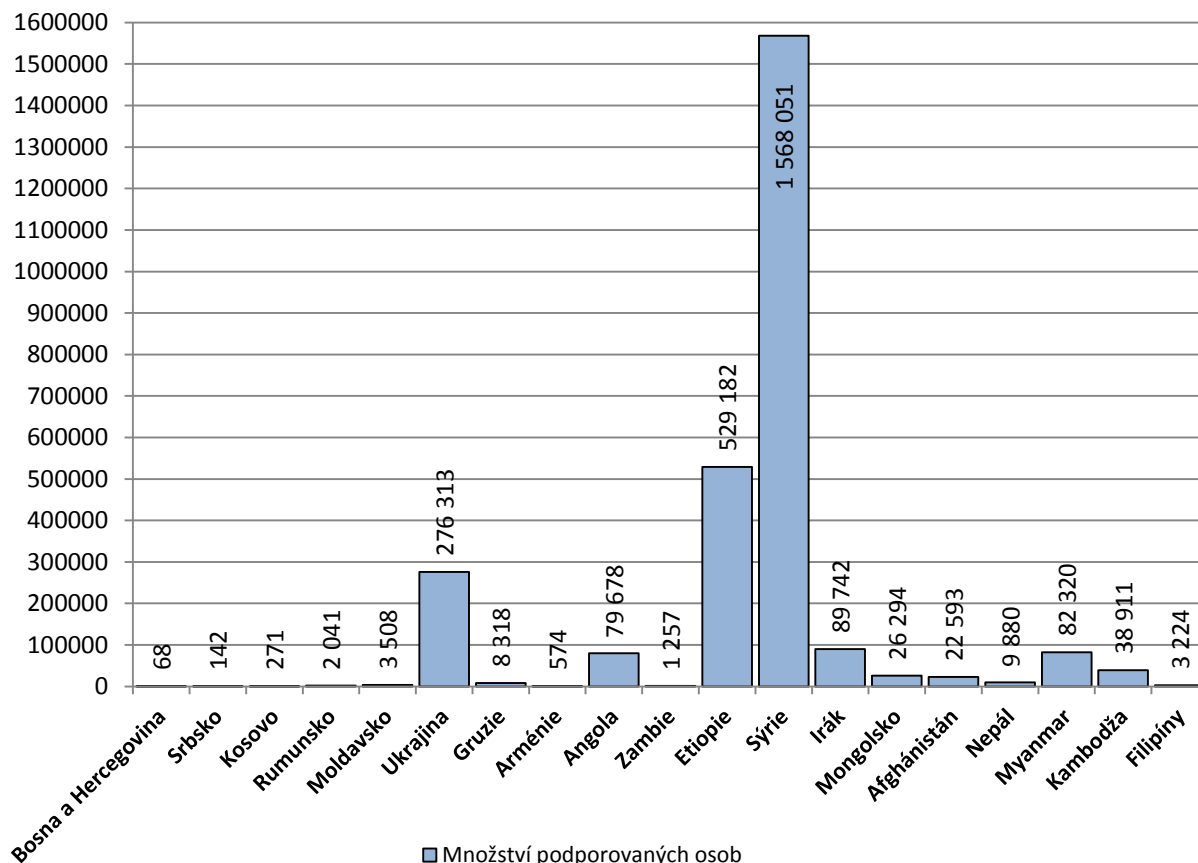
Graf 4.10: Projekty Člověk v tísni, o.p.s. v roce 2018 dle formy pomoci

Zdroj: Výroční zpráva Člověk v tísni, 2018; vlastní zpracování, 2020

V rámci působení v zahraničí se organizace zaměřila více na humanitární pomoc (62,6 %). V roce 2018 představovala humanitární pomoc projekty o objemu 981 544 tis. Kč a rozvojová spolupráce představovala ve stejném roce 634 980 tis. Kč (37,4 %).

Graf 4.11: Cílové země projektů Člověk v tísni v rámci ZRS v roce 2018

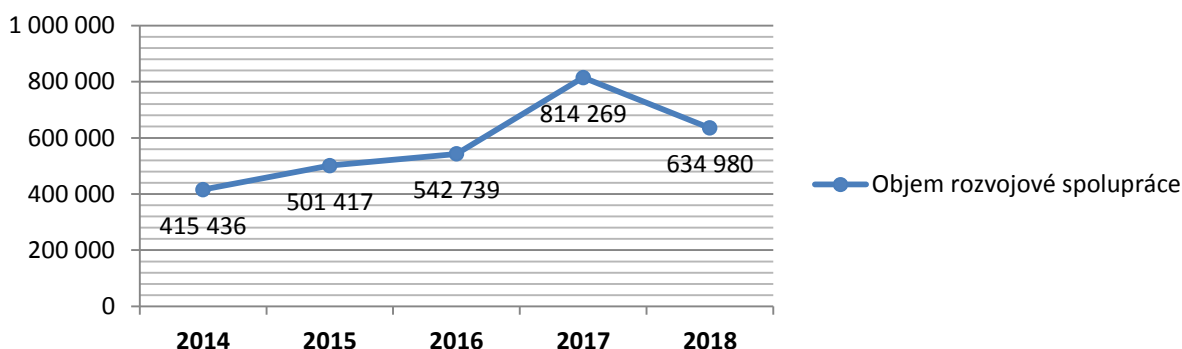

Zdroj: Výroční zpráva Člověk v tísni, 2018; vlastní zpracování, 2020

Graf 4.11 zobrazuje země, které v roce 2018 tato organizace podpořila v rámci rozvojové spolupráce. Celkem bylo podpořeno 19 zemí a realizováno bylo přibližně 57 projektů, pomoc putovala 2 742 367 lidem v rámci RS. Nejvíce podporovanou zemí byla Sýrie (1 568 051 lidí, 57 % ze všech podpořených). Zde proběhla podpora formou humanitární i rozvojové pomoci. Druhou nejvíce podporovanou zemí v roce 2018 byla Etiopie. V této zemi bylo podpořeno celkem 529 182 lidí (19 % ze všech podpořených). Nejméně podporovanou zemí byla v roce 2018 Bosna a Hercegovina (68 lidí).⁹¹

⁹¹ Člověk v tísni. *Výroční zpráva 2018*. [online]. 2019 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.clovekv tisni.cz/media/publications/1227/file/cvt-vz2018-cze-navig-small.pdf>

Graf 4.12: Objem rozvojové spolupráce Člověk v tísni, o.p.s. v letech 2014-2018 v tis. Kč

Zdroj: Výroční zprávy Člověk v tísni; vlastní zpracování, 2020

V grafu 4.12 je zobrazen vývoj objemu rozvojové spolupráce organizace Člověk v tísni. V roce 2014 převládá podíl objemu rozvojové pomoci, v dalších letech už převládá podíl objemu humanitární pomoci. Od roku 2014 do roku 2017 je zaznamenán rostoucí trend objemu, od roku 2017 ale objem klesl o 179 289 tis. Kč, tj. o 22 procentních bodů. Celkem ale od roku 2014 do roku 2018 objem RS stoupl o 219 544 tis. Kč, tedy o 52,8 p. b.

Nejčastější formou rozvojové pomoci byla udržitelná obživa a životní prostředí, která se poskytuje ve většině podporovaných zemí a představuje také nejvyšší částku v rámci RS v roce 2018. Další častou formou byla podpora zdělávání a praktických dovedností a třetí nejčastější formou byla sociální inkluze a ochrana.⁹²

Tabulka 4.3: Zdroje Člověk v tísni, o.p.s. v roce 2018

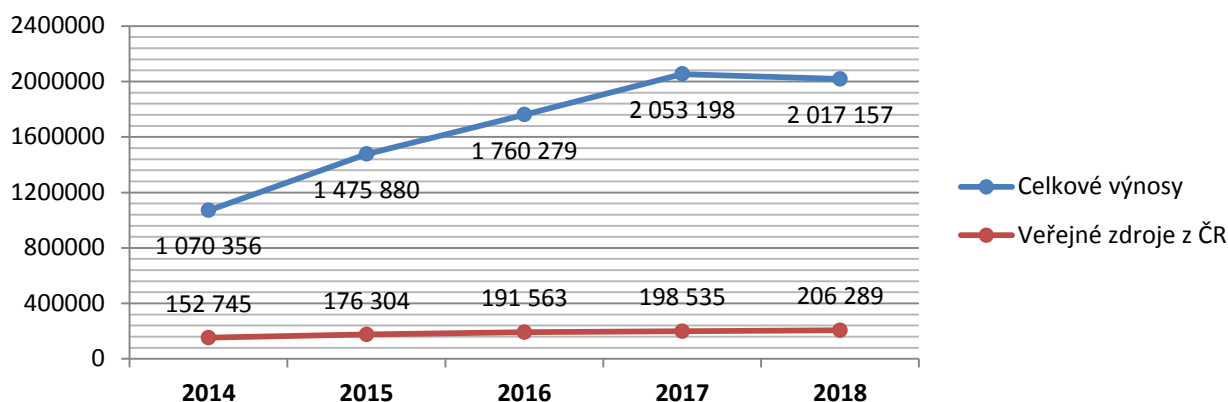
Zdroj příjmů	v tis. Kč	v %
Zahraniční státní rozpočty	780 746	38,7 %
Příjmy EU – Evropská komise a delegace EU	493 833	24,5 %
Agentury OSN a ostatní mezivládní organizace	166 277	8,2 %
Dary	164 814	8,2 %
Státní rozpočet	156 014	7,7 %
Operační programy	83 811	4,2 %
Vlastní výnosy	67 055	3,3 %
Nadace a nevládní organizace	54 332	2,7 %
Místní rozpočty	50 275	2,5 %
Celkem	2 017 157	100 %

Zdroj: Výroční zpráva Člověk v tísni, 2018; vlastní zpracování, 2020

V roce 2018 představovaly celkové výnosy organizace Člověk v tísni, o.p.s. 2 017 157 tis. Kč. Největší část příjmů tvoří zahraniční státní rozpočty (38,7 %) a příjmy EU (24,5 %), vlastní výnosy představují 3,3 %.

⁹² Člověk v tísni. *Výroční zpráva 2018*. [online]. 2019 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/media/publications/1227/file/cvt-vz2018-cze-navig-small.pdf>

Graf 4.13: Vývoj celkových výnosů a podíl veřejných zdrojů z ČR v letech 2014-2018 v tis. Kč

Zdroj: Výroční zprávy Člověk v tísni, 2019; vlastní zpracování, 2020

Graf 4.13 znázorňuje celkové výnosy organizace během pěti let. Výnosy v tomto období stoupaly až do roku 2017, poté nastal pokles. V roce 2018 výnosy poklesly oproti předchozímu roku o 36 041 tis. Kč (1,8 p. b.). Tento pokles byl způsoben snížením zdrojů z EU o 132 826 tis. Kč. Celkový nárůst výnosů od roku 2014 do 2018 představoval 946 801 tis. Kč (88 p. b.). V grafu jsou opět znázorněny i veřejné zdroje (pro lepší srovnání vybraných organizací jen ty z ČR). Jedná se o státní rozpočet a místní rozpočty. Objem těchto zdrojů se mezi léty příliš nelišil a měl rostoucí charakter. V roce 2018 tvořily české veřejné zdroje 10,2 % celkových výnosů organizace, ve srovnání s tím, zahraniční zdroje (zahraniční státní rozpočty a příjmy EU), tvořily 63,2 % celkových výnosů.

Tabulka 4.4: Náklady Člověk v tísni, o.p.s. v roce 2018 v tis. Kč

	v tis. Kč	v %
Humanitární pomoc	981 544	48,6 %
Rozvojová pomoc	634 890	31,5 %
Lidská práva	80 511	3,9 %
Vzdělávání a osvěta	85 343	4,3 %
Sociální práce a poradenství.	91 806	4,6 %
Ostatní	143 083	7,1 %
Celkem	2 017 177	100 %

Zdroj: Výroční zpráva Člověk v tísni, 2018; vlastní zpracování, 2020

Celkové náklady byly v roce 2018 2 017 177 tis. Kč, a převyšovaly tak výnosy o 20 tis. Kč. Největší položkou nákladů byly humanitární projekty (48,6 %), dále rozvojové projekty (31,5 %).

4.1.3 Charita Česká republika

Charita Česká republika (dále také Charita ČR) je nevládní nezisková organizace zřizovaná římskokatolickou církví, která je zároveň nejstarší dobročinnou organizací s celostátní strukturou a největším nestátním poskytovatelem sociálních i zdravotních služeb v ČR. Charita každoročně poskytuje pomoc několika tisícům lidí na čtyřech kontinentech světa. Organizace je také členem mezinárodních organizací Caritas Internationalis a Caritas Europa. Klienty služeb, které tato organizace poskytuje, jsou například senioři, matky s dětmi v tísní, lidé s postižením nebo lidé bez domova, nemocní, vězni i cizinci.⁹³

Vznik Charity spadá do období konce první světové války a rozpadu Rakousko-Uherska. V roce 1928 vznikla centrála organizace se sídlem v Praze. V období první republiky zaznamenala Charita velký rozvoj, v roce 1948, když moc převzali komunisti, ale přišel zlom, celá síť organizace byla zrušena a nahrazena jedinou dobrovolnou organizací, která byla podřízena státnímu doзору. Nová etapa začala po změně režimu v roce 1989, kdy opět vznikala potřeba navázat na hodnoty demokratické společnosti. Od roku 1995 je Charita ČR řádným členem mezinárodních organizací Caritas Europa a Caritas Internationalis.⁹⁴

Také Charita ČR má své jedinečné logo, které slouží k její prezentaci, a je jakýmsi poznávacím znakem organizace. Hlavním prvkem loga Charity ČR je plamenný kříž, kterým se identifikují i jiné Charity na celém světě. Spolu s křížem tvoří logo také název organizace.

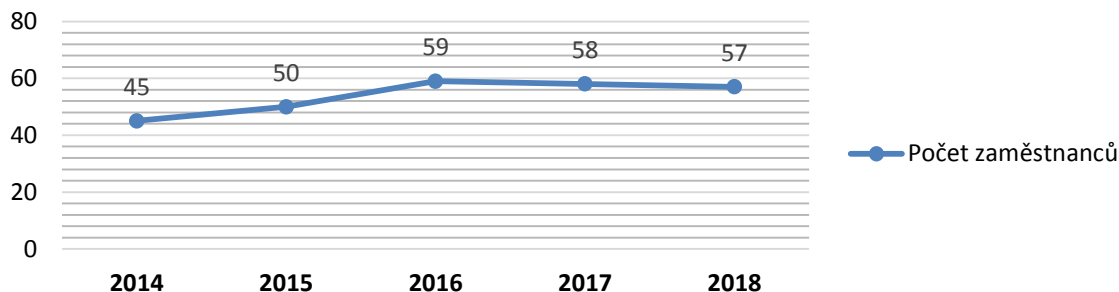
Tato organizace, jak už bylo dříve zmíněno, je od roku 1995 členem Caritas Internationalis, ta má celkem 165 organizací po celém světě. Také je členem Caritas Europa, která má 49 členů. Právní forma Charity ČR je církevně právnícká osoba, jejíž zřizovatelem je Česká biskupská konference. Ve vedení je statutární orgán, ředitel Charity Česká republika, a nejvyšší orgán představuje rada ředitelů. Koordinaci všech aktivit Charity na celostátní úrovni zajišťuje sekretariát. Organizace se dále dělí na tzv. Diecézní charity (dále také DCH), ty koordinují činnost na území daného biskupství (diecéze). Tyto diecézní charity většinou také pomáhají v zahraničí. Vedle diecézních charit se organizace dělí ještě na arcidiecézní charity (spolu s diecézními charitami tvoří celkem 296 oblastních, městských a farních charit), Českou katolickou charitu (10 středisek) a Řeckokatolickou charitu (3 oblastní charity).

⁹³ Charita Česká republika. *Kdo jsme*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/kdo-jsme/>

⁹⁴ Charita Česká republika. *Z historie Charity* [online]. 2020 [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/kdo-jsme/historie/>

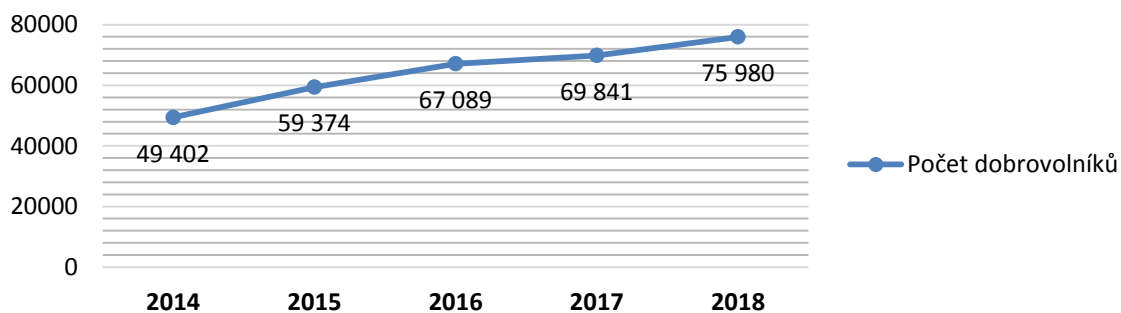
V roce 2018 měla Charita 57 zaměstnanců, a 75 980 dobrovolníků. Vývoj počtu zaměstnanců i dobrovolníků zobrazují následující grafy.

Graf 4.14: Vývoj počtu zaměstnanců Charity ČR v letech 2014-2018

Zdroj: Výroční zprávy Charity ČR; vlastní zpracování, 2020

Graf 4.15: Vývoj počtu dobrovolníků Charity ČR v letech 2014-2018

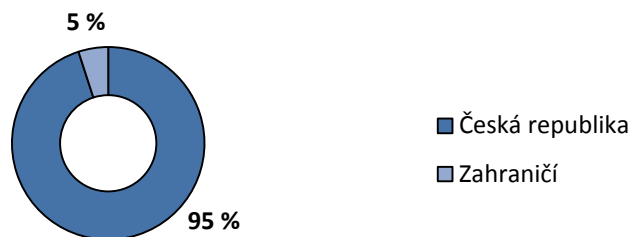

Zdroj: Výroční zprávy Charity ČR; vlastní zpracování, 2020

Počet zaměstnanců Charity v posledních dvou letech sledovaného období klesal, ale ne nijak dramaticky, v roce 2018 počet klesl o jednoho zaměstnance. Celkem od roku 2014 přibýlo 12 zaměstnanců, tzn. jejich počet se zvýšil o 27procentních bodů. Naopak počet dobrovolníků organizace se během sledovaných 5 let neustále zvyšoval. Od roku 2014 se zvýšil o 26 578 členů, to představuje nárůst o 54procentních bodů.

Charita Česká republika se ve větší míře (z 95 %) zaměřuje na pomoc v České republice. Proto je také tato organizace největším poskytovatelem sociálních a zdravotních služeb v ČR. Charita ale také pomáhá při mimořádných událostech, jako jsou povodně či požáry. Na zahraniční pomoc organizace v roce 2018 poskytla celkem 111 242 218 Kč. Z toho 91 514 680 Kč (82 %) na rozvojovou pomoc a zbylých 19 727 537 Kč (18 %) na humanitární pomoc. Projekty rozvojové pomoci realizovaly také arcidiecézní a diecézní charity, které patří pod Charitu ČR, ty v roce 2018 poskytly 71 874 553 Kč na rozvoj.

Graf 4.16: Projekty Charity ČR v roce 2018 dle území

Zdroj: Výroční zpráva Charita ČR, 2018; vlastní zpracování, 2020

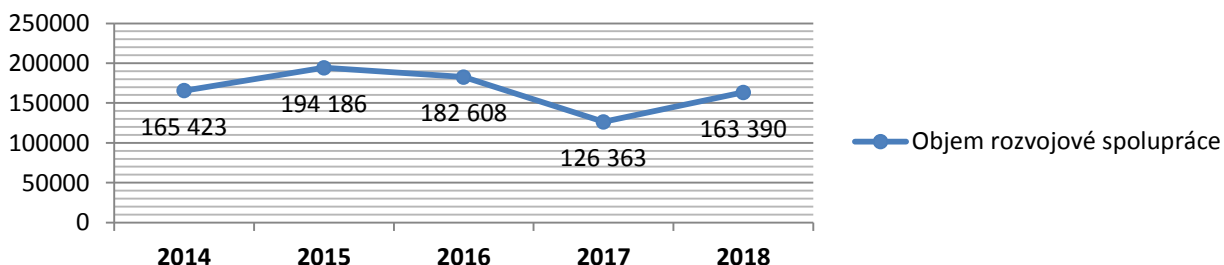
Graf 4.17: Projekty Charity ČR v roce 2018 dle formy pomoci

Zdroj: Výroční zpráva Charita ČR, 2018; vlastní zpracování, 2020

V rámci rozvojové spolupráce v roce 2018 Charita ČR společně s arcidiecézními a diecézními charitami působila v 22 zemích (Gruzie, Jižní Súdán, Kambodža, Kosovo, Moldavsko, Mongolsko, Zambie, Irák, Rumunsko, Ukrajina, Bělorusko, Bulharsko, Zimbabwe, Indie, Bangladéš, Haiti, Bolívie, Paraguay, Peru, Uganda, Demokratická republika Kongo, Thajsko). Rozvojová spolupráce všech zmíněných Charit představovala v roce 2018 89 projektů. Nejčastější formou pomoci byla sociální péče a podpora vzdělání, a to proto, že dominantním programem Charit je tzv. adopce na dálku. Druhou nejčastější formou pomoci byla zdravotní péče a také podpora zemědělství se vyskytovala v několika programech. V rámci rozvojové spolupráce poskytla Charita ČR nejvíce finančních prostředků Zambii (30 647 687 Kč).⁹⁵

Graf 4.18: Objem rozvojové spolupráce Charita ČR + arcidiecézních a diecézních charit v letech 2014-2018 v tis. Kč

Zdroj: Výroční zprávy Charita ČR; vlastní zpracování, 2020

⁹⁵ Charita Česká republika. *Výroční zpráva 2018* [online]. [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/res/archive/013/001507.pdf?seek=1576077014>

V grafu 4.18 je zobrazen celkový objem rozvojové pomoci Charity ČR i arcidiecézních a diecézních charit. Během sledovaného období objem financí stoupal i klesal. Nejvyšší hodnota byla zaznamenána v roce 2015 (194 186 tis. Kč), nejnižší hodnota byla v roce 2017. Od roku 2017 do roku 2018 stoupl objem rozvojové spolupráce o 37 027 tis. Kč, tj. o 29,3 p. b. Od roku 2014 do 2018 objem klesl o 2 033 tis. Kč, tedy o 1,2 p. b.

Tabulka 4.5: Zdroje financování zahraničních projektů Charity ČR v roce 2018

Zdroj příjmu	V tis. Kč	V %
Česká rozvojová agentura	45 788	47 %
Ministerstvo zahr. věcí	7 190	7,4 %
Ministerstvo vnitra	5 654	5,8 %
Evropská komise	19 136	19,7 %
UNHCR	12 466	12,8 %
Ostatní	3 298	3,4 %
Tříkrálová sbírka	1 676	1,9 %
Humanitární sbírky	1 938	2 %
Celkem	97 146	100 %

Zdroj: Výroční zpráva Charita ČR 2018; vlastní zpracování, 2020

V roce 2018 představovala největší zdroj financování zahraničních projektů Česká rozvojová agentura (47 %), dalším významným zdrojem je Evropská komise (19,7 %). Nejmenším zdrojem byla tradiční Tříkrálová sbírka (1,9 %), která poskytla 1 676 tis. Kč. Veřejné zdroje z ČR (dotace) představovaly v roce 2018 58 632 tis. Kč tj. 60,2 %.

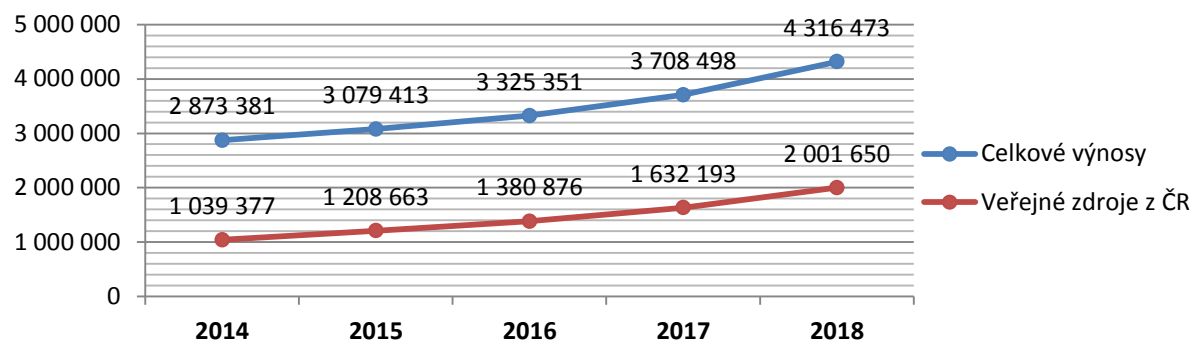
Tabulka 4.6: Zdroje celkových finančních prostředků Charity ČR + arcidiecézních a diecézních charit v roce 2018

Zdroj příjmu	V tis. Kč	V %
Dotace ČR	2 001 650	46,4 %
Dotace EU	297 452	6,9 %
Vlastní výrobky a služby	1 095 423	25,4 %
Dary	151 958	3,5 %
Veřejné sbírky	79 391	1,8 %
Zdrav. pojišťovny a ostatní výnosy	690 598	16 %
Celkem	4 316 473	100 %

Zdroj: Výroční zpráva Charita ČR 2018; vlastní zpracování, 2020

Výše celkových výnosů organizace byla v roce 2018 4 316 473 tis. Kč. Téměř polovinu výnosů tvořily dotace státu (46,4 %), velkou část zdrojů tvořily ale i tržby za vlastní výrobky a služby (25,4 %). Vývoj celkových výnosů a podíl dotací v letech 2014-2018 zobrazuje následující graf 4.19.

Graf 4.19: Vývoj celkových výnosů a podíl veřejných zdrojů z ČR v letech 2014-2018 v tis. Kč

Zdroj: Výroční zprávy Charita ČR; vlastní zpracování, 2020

V grafu 4.19 jsou znázorněny celkové výnosy během pěti let. V tomto období zaznamenaly výnosy organizace rostoucí trend, nejvyšší výnosy byly v roce 2018 (4 316 473 tis. Kč). Za celé období výnosy vzrostly o 1 443 092 tis. Kč (50,2 p. b.). V grafu je také zobrazen podíl veřejných zdrojů, ty víceméně kopírují nárůst celkových výnosů a pohybují se vždy okolo 50 % z celkových zdrojů. Od roku 2014 do roku 2018 se zvýšily o 962 273 tis. Kč (92 p. b.). Veřejné zdroje z ČR tvoří zejména dotace Ministerstev, obcí a krajů.

Tabulka 4.7: Náklady Charita ČR + arcidiecézních a diecézních charit v roce 2018 v tis. Kč

	V tis. Kč	V %
Projekty a mise	979 566	22,7 %
Osobní náklady	3 027 710	70 %
Ostatní náklady	166 008	3,9 %
Odpisy, rezervy	138 396	3,4 %
Celkem	4 311 680	100 %

Zdroj: Výroční zpráva Charita ČR 2018; vlastní zpracování, 2020

Celkové náklady Charity představovaly v roce 2018 4 311 680 tis. Kč. Byly tak o 4 793 tis. Kč menší než výnosy. Výsledek hospodaření organizace byl tedy 4 793 tis. Kč. Největší část nákladů tvořily náklady na mzdy a pojištění (70 %).

4.2 Srovnání a zhodnocení zapojení vybraných organizací do zahraniční rozvojové spolupráce

V podkapitole 4.1 jsou analyzovány činnosti, které realizují tři vybrané nestátní organizace při poskytování rozvojové pomoci do zahraničních zemí. Pro větší přehlednost a pro celkové zhodnocení zapojení těchto organizací je v této kapitole provedeno srovnání zmíněných činností během pěti let. Již několikrát je v práci uvedeno, že nestátní neziskové organizace využívají při realizaci svých rozvojových projektů z velké části státní dotace, z tohoto důvodu je jedním z kritérií hodnocení zapojení objem dotací určených NNO ze strany státu.

4.2.1 Místa působení v rámci ZRS

Jednou z výzkumných otázek v úvodu práce je, zda se podporované země překrývají. Následující tabulka 4.8 zobrazuje všechny podporované země v roce 2018. Z tabulky vyplývá, že všechny tři organizace působily v roce 2018 ve 3 stejných zemích (Irák, Moldavsko, Ukrajina). Více stejných zemí podpořily organizace Člověk v tísni a Charita ČR (9 zemí). Celkem bylo v roce 2018 podpořeno vybranými organizacemi 50 zemí. Organizace ADRA podpořila v rámci ZRS v roce 2018 nejméně zemí, celkem 9, Člověk v tísni 19 a Charita ČR nejvíce, celkem 22 zemí, a to převážně díky programu Adopce na dálku. Charita ČR zároveň působila v roce 2018 jako jediná také v Jižní Americe.

Tabulka 4.8: Podporované země v rámci ZRS v roce 2018

Země	ADRA	Člověk v tísni	Charita ČR
Bangladéš	x		x
Etiopie	x	x	
Irák	x	x	x
Keňa	x		
Libanon	x		
Moldavsko	x	x	x
Srbsko	x	x	
Sýrie	x	x	
Ukrajina	x	x	x
Bosna a Hercegovina		x	
Kosovo		x	x
Rumunsko		x	x
Gruzie		x	x
Arménie		x	
Angola		x	
Zambie		x	x
Mongolsko		x	x
Afghánistán		x	
Nepál		x	
Myanmar		x	
Kambodža		x	x
Filipíny		x	
Jižní Súdán			x
Bělorusko			x
Bulharsko			x
Zimbabwe			x
Indie			x
Haiti			x
Bolívie			x
Paraguay			x
Peru			x
Uganda			x
Kongo			x
Thajsko			x
Celkem	9	19	22

Zdroj: Výroční zpráva ADRA, Člověk v tísni, Charita ČR, 2018; vlastní zpracování, 2020

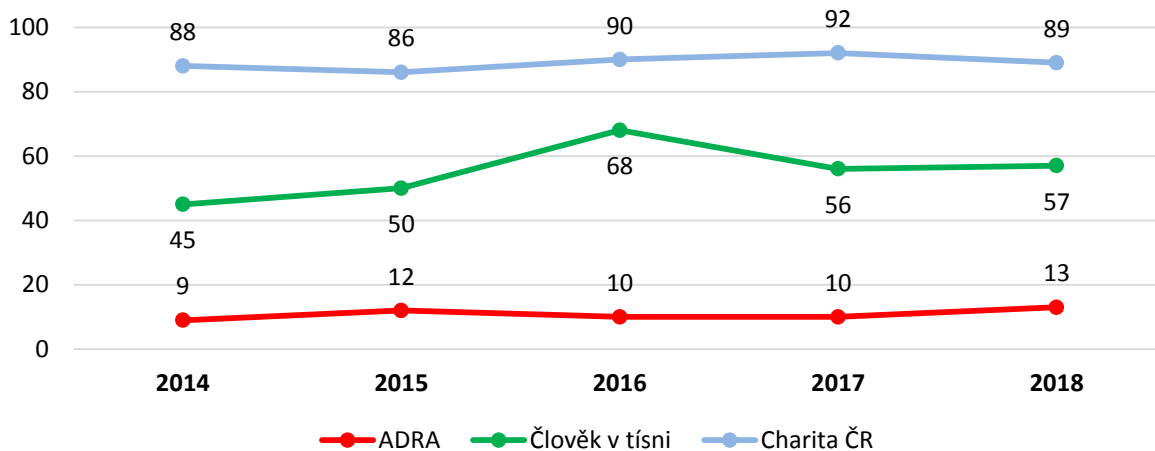
Přehled míst působení, všech vybraných organizací, na mapě je obsahem přílohy číslo 1. Příloha číslo 2 obsahuje přehled zemí, kde organizace poskytovaly rozvojovou pomoc

během let 2014-2018. V této příloze lze pozorovat určitou podobnost mezi jednotlivými roky. Počty podpořených zemí se také během těchto let zásadně neliší.

4.2.2 Počet a forma realizovaných projektů ZRS

Působení organizace v dané zemi je realizováno pomocí jednoho nebo více projektů (programů). Každý projekt se zaměřuje na určitou oblast (určitou formu pomoci). Tato podkapitola obsahuje přehled počtu realizovaných projektů a jejich charakter u sledovaných tří organizací.

Graf 4.20: Počet projektů (programů) rozvojové spolupráce v roce 2018

Zdroj: Výroční zpráva ADRA, Člověk v tísni, Charita ČR; vlastní zpracování, 2020

Z grafu 4.20 vyplývá, že nejvíce projektů během sledovaných pěti let realizovala organizace Charita ČR, i když mezi léty 2017 a 2018 počet projektů klesl o 3, celkem se jejich počet pohybuje v podobných číslech. Průměrný počet rozvojových projektů Charity ČR v tomto období byl 89. Druhé místo v počtu projektů zaujímá organizace Člověk v tísni, počet projektů této organizace se od roku 2014 do 2018 zvětšil o 12, nejvíce projektů bylo realizováno v roce 2016 (68), průměrný počet projektů během sledovaného období je 55,2. Nejméně rozvojových projektů realizovala ADRA, i u této organizace se jejich počet příliš nemění, průměrný počet je 10,8 projektů. V roce 2018 organizace realizovala o 3 projekty více než v předešlém roce. Všechny tři organizace udržují během let podobný počet rozvojových projektů. Nedá se jednoznačně určit stoupající nebo klesající trend v počtu projektů.

Tabulka 4.9: Charakter rozvojových projektů v roce 2018

Četnost formy pomoci	ADRA	Člověk v tísni	Charita ČR
1.nejčastější	sociální péče	sociální péče, podpora vzdělání	podpora vzdělání, adopce na dálku
2.nejčastější	obnova vodních zdrojů, podpora vzdělání	zdravotní péče	sociální a zdravotní péče
3.nejčastější	obnova vodních zdrojů, podpora vzdělání	podpora zemědělství	podpora udržitelné obživy a živ. prostředí

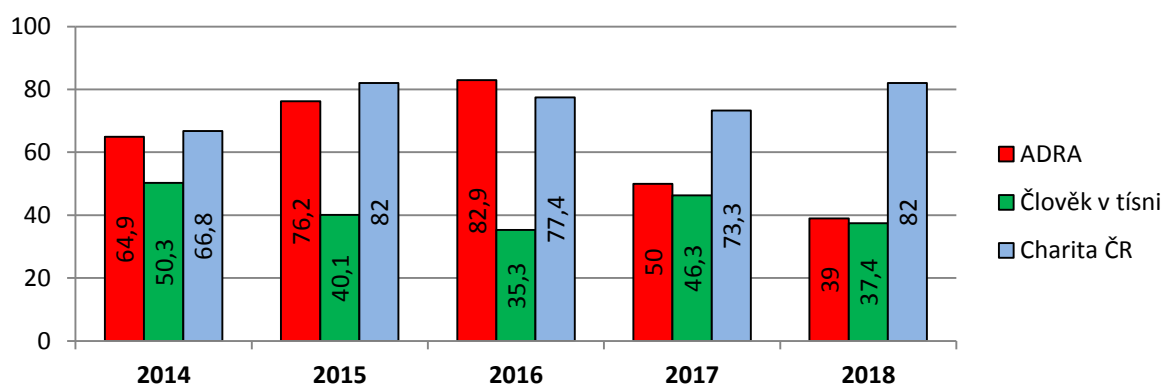
Zdroj: Výroční zpráva ADRA, Člověk v tísni, Charita ČR, 2018; vlastní zpracování, 2020

Organizace ADRA a Člověk v tísni se v roce 2018 nejčastěji zaměřily na poskytování sociální péče, Charita ČR se nejvíce zaměřila na podporu vzdělání. Člověk v tísni se také často zaměřuje na podporu zemědělství a zdravotní péče. Charakter rozvojových projektů těchto organizací během let 2014-2018 je obsahem přílohy číslo 3. V této příloze je vidět, že nejčastější typ rozvojové pomoci se během let u dané organizace víceméně opakuje, ve všech třech představuje významnou část pomoci podpora vzdělání, podpora zemědělství, zdravotní a sociální péče.

4.2.3 Objem rozvojové spolupráce vybraných organizací

Každá z vybraných organizací vykazuje odlišný finanční objem rozvojové spolupráce. Každá z nich má také odlišný poměr rozvojové a humanitární pomoci, kterou poskytuje. Tato podkapitola obsahuje přehled a srovnání finančního objemu i zmíněného poměru.

Graf 4.21: Podíl rozvojové pomoci z celkové zahraniční pomoci v letech 2014-2018 v %

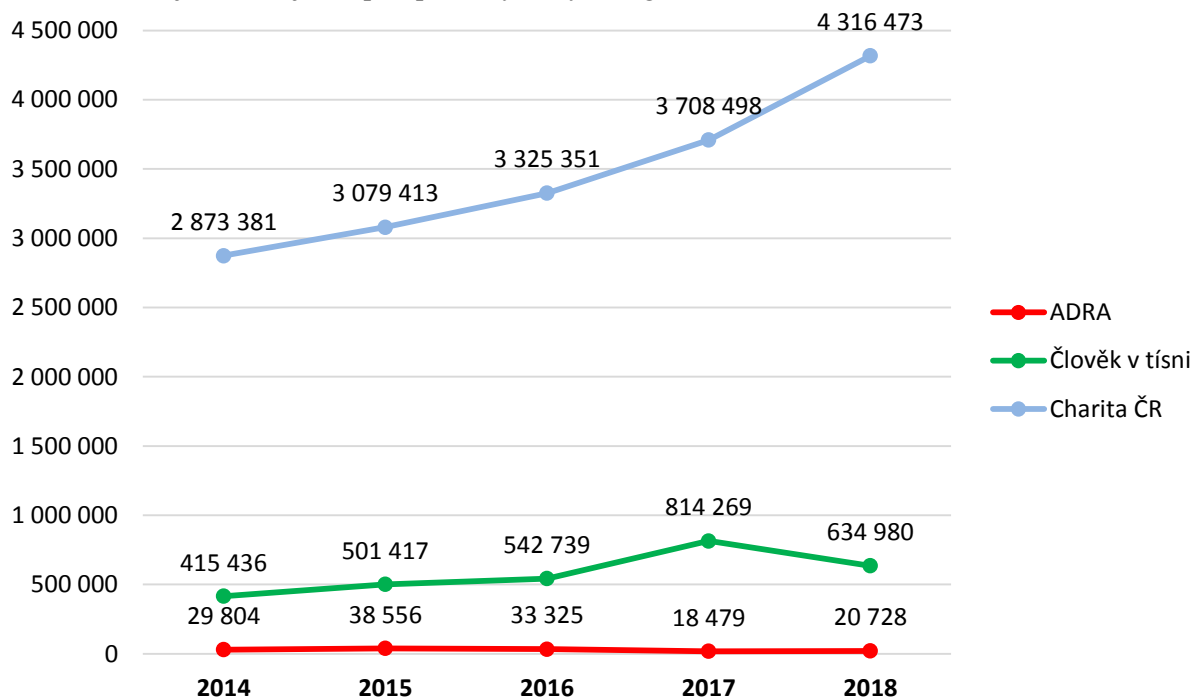

Zdroj: Výroční zpráva ADRA, Člověk v tísni, Charita ČR, 2018; vlastní zpracování, 2020

Graf 4.21 zobrazuje podíl rozvojové pomoci z celkové zahraniční pomoci jednotlivých organizací. U organizace ADRA a Člověk v tísni je tento podíl v posledním sledovaném roce přibližně stejný. Dlouhodobě se nejvíce se v tomto směru do ZRS zapojuje Charita ČR (82 % z celkové zahraniční spolupráce v roce 2018). Z grafu lze také pozorovat výrazný pokles podílu u organizace ADRA od roku 2016, kdy se pohyboval okolo 82,9 %. U ostatních dvou vybraných organizací tento podíl během let kolísal. Průměr podílu rozvojové spolupráce u

ADRY za sledované období byl 62,6 %, u organizace Člověk v tísni činil průměr 41,9 % a u Charity ČR představoval průměr podílu rozvojové pomoci 76,3 %. Na základě těchto průměrů lze tvrdit, že nejvíce se během let zapojila Charita ČR, na druhém místě je ADRA a nejméně se zapojila v tomto ohledu organizace Člověk v tísni.

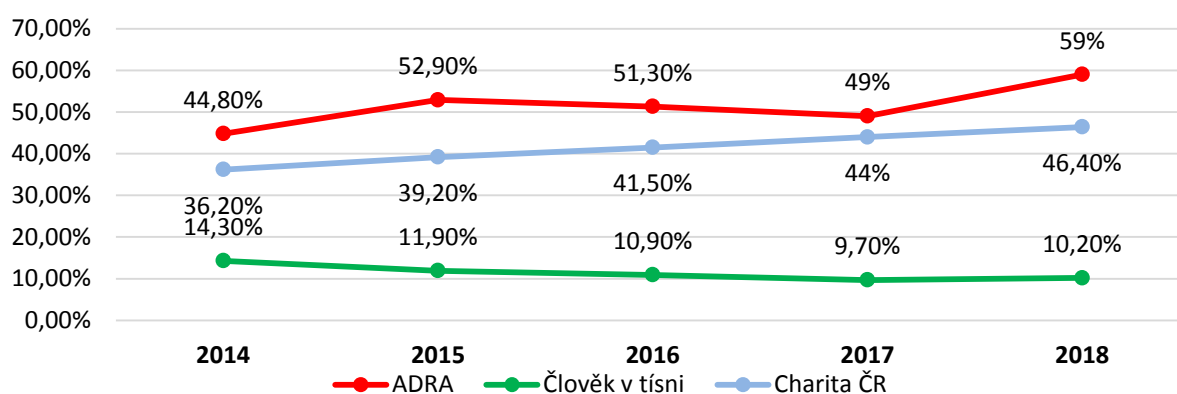
Graf 4.22: Objem rozvojové spolupráce vybraných organizací v letech 2014-2018 v tis. Kč

Zdroj: Výroční zpráva ADRA, Člověk v tísni, Charita ČR; vlastní zpracování, 2020

Objem rozvojové spolupráce je u všech vybraných organizací odlišný, nejmenší objem poskytuje ADRA, největší objem poskytuje Charita ČR s diecézními a arcidiecézními charitami, které pod ní spadají. U této organizace má objem rozvojové spolupráce stoupající charakter, u dvou ostatních tento objem v sledovaném období kolísá.

Graf 4.23: Objem veřejných zdrojů ve vybraných organizacích v letech 2014-2018 v %

Zdroj: Výroční zpráva ADRA, Člověk v tísni, Charita ČR; vlastní zpracování, 2020

Graf 4.23 znázorňuje podíl veřejných zdrojů (dotací) z celkových výnosů organizací. Největší podíl v letech 2014-2018 zaznamenala ADRA, v posledním roce podíl ještě narostl o 10 p. b. Druhý největší podíl dotací zaznamenala Charita ČR, tento podíl během let 2014-2018 neustále stoupal a největší byl tedy v roce 2018 (46,4 %). Organizace Člověk v tísni zaznamenal nejmenší podíl veřejných zdrojů z vybraných organizací, a ten navíc během let klesal, v roce 2018 představovaly dotace pouhých 10,2 %.

5 Závěr

Diplomová práce se zabývala zhodnocením zapojení nestátních neziskových organizací do zahraniční rozvojové spolupráce České republiky. Zahraniční rozvojová spolupráce znamená snahu ekonomicky vyspělých států napomáhat v rozvoji ostatních. Základní rozdíl mezi rozvojovou a humanitární pomocí je ten, že humanitární pomoc reaguje bezprostředně na nějakou událost, například přírodní katastrofu, zatímco rozvojová pomoc představuje preventivní opatření s cílem předcházet chudobě a nerovnostem mezi lidmi. Hlavními tématy ZRS jsou ekonomické nerovnosti, populační nárůst a životní prostředí. Dle závazku OSN by měly všechny vyspělé země přispívat na rozvojovou pomoc alespoň 0,7 % HND. Tento závazek v roce 2017 až 2018 splnilo sedm zemí (Dánsko, Lucembursko, Norsko, Švédsko, Turecko, Velká Británie a Spojené arabské emiráty). Největším dárce ODA je Evropská unie, v roce 2018 poskytla dle předběžných údajů na ODA 16,4 mld. USD.

Česká republika se při koordinaci ZRS řídí několika dokumenty, mezi ty základní patří zákon č. 151/2010 Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů. Dalšími dokumenty jsou strategie ZRS na období 2018-2030, nebo například Akční agenda z Addis Abeby, v rámci které se ČR snaží dosáhnout podílu 0,33 % HND na ODA do roku 2030. V roce 2018 byl tento podíl ODA na HND 0,13 %. Celková pomoc ODA ČR byla v roce 2018 ve výši 6 639 mil. Kč. Největším příjem oficiální pomoci České republiky bylo v roce 2017 Moldavsko (17 %), nejmenší část byla poskytnuta Afghánistánu, Srbsku a Sýrii (7 %). V rámci rozvojové spolupráce se ČR zaměřila nejvíce na sociální služby (41 %). Partnerskými zeměmi ČR jsou Bosna a Hercegovina, Etiopie, Gruzie, Kambodža, Moldavsko, Zambie, Mongolsko, Palestina, Srbsko, Ukrajina a Kosovo. Prvních šest zemí se řadí mezi tzv. prioritní země.

V České republice se do zahraniční rozvojové spolupráce zapojují oba sektory, veřejný i soukromý. Oba tyto sektory plní důležitou roli v rámci rozvojové pomoci. Významnou roli ve státní správě v oblasti ZRS plní Vláda, jakož to vrcholný výkonný orgán, dalším významným orgánem je Ministerstvo zahraničních věcí, to představuje od roku 2007 hlavní koordinační orgán ZRS v ČR. Česká rozvojová agentura je organizační složka státu, která se zaměřuje především na fázi přípravy a realizace dvoustranných projektů mezi Českou republikou a partnerskými zeměmi. Nestátní neziskový sektor zastupuje platforma s názvem Fórum pro rozvojovou spolupráci. Největší podíl zdrojů FORS tvoří Ministerstvo zahraničních věcí. To poskytlo v roce 2018 1 371 tis. Kč

Zhodnocení zapojení do ZRS bylo provedeno na základě analýzy činností vybraných organizací, kterými jsou ADRA, Člověk v tísni a Charita ČR. Všechny tyto organizace se zaměřují na poskytování humanitární i rozvojové pomoci v České republice i v zahraničí. Každá z organizací zaměstnává několik svých stálých zaměstnanců, ale důležitou roli, zejména v zahraničí plní dobrovolníci. Organizace byly srovnány například z hlediska jejich místa působení, všechny působily v roce 2018 ve 3 stejných zemích (Irák, Moldavsko, Ukrajina). Více stejných zemí v roce 2018 podpořily organizace Člověk v tísni a Charita ČR (9 zemí). Organizace ADRA podpořila v rámci ZRS v roce 2018 nejméně zemí, celkem 9, Člověk v tísni 19 a Charita ČR nejvíce, celkem 22 zemí, a to převážně díky programu Adopce na dálku. Charita ČR zároveň působila v roce 2018 jako jediná také v Jižní Americe. Celkem bylo v roce 2018 podpořeno vybranými organizacemi 50 zemí. Místa působení ani jejich počet se během let výrazně nelišily.

Dále byly organizace srovnány na základě počtu realizovaných projektů a jejich charakteru. Ze zjištěných dat vyplývá, že nejvíce projektů během sledovaných pěti let realizovala organizace Charita ČR. Průměrný počet rozvojových projektů charity v tomto období byl 89. Druhou byla organizace Člověk v tísni, ta realizovala během sledovaného období v průměru 55,2 projektů. Nejméně rozvojových projektů realizovala ADRA, průměrný počet byl 10,8 projektů. Všechny tři organizace zrealizovaly během let podobný počet rozvojových projektů. Počet projektů ve všech organizacích v letech 2014-2018 kolísal. Nejčastější forma rozvojové pomoci se během let u daných organizací víceméně opakuje, ve všech třech představuje významnou část pomoci podpora vzdělání, podpora zemědělství, zdravotní a sociální péče.

Podíl rozvojové spolupráce z celkové zahraniční pomoci se u jednotlivých organizací také liší. U organizace ADRA a Člověk v tísni je tento podíl v posledním sledovaném roce přibližně stejný (39 % a 37,4 %). Dlouhodobě se nejvíce se v tomto směru do ZRS zapojuje Charita ČR (82 % z celkové zahraniční spolupráce v roce 2018). Podíl RS u organizace ADRA výrazně poklesl od roku 2016, kdy se pohyboval okolo 82,9 %. U ostatních dvou vybraných organizací tento podíl během let kolísal. Průměrný podíl rozvojové spolupráce u ADRY byl za sledované období 62,6 %, Člověk v tísni vykazoval průměr 41,9 % a u Charity ČR představoval tento průměr podílu 76,3 %. Na základě těchto dat lze tvrdit, že nejvíce se během let zapojila Charita ČR, na druhém místě je ADRA a nejméně se zapojila v tomto ohledu organizace Člověk v tísni. Nejmenší objem ZRS poskytuje ADRA (v desítkách miliónu), největší objem poskytuje Charita ČR s diecézními a arcidiecézními charitami, které

pod ní spadají (v miliardách Kč). U této organizace má objem rozvojové spolupráce stoupající charakter, u dvou ostatních tento objem v sledovaném období kolísal. Největší podíl veřejných zdrojů (dotací) z celkových výnosů v letech 2014-2018 zaznamenala ADRA (průměrně 51,4 %), v posledním roce podíl ještě narostl o 10 p. b. Druhý největší podíl dotací zaznamenala Charita ČR (průměrně 41,5 %), tento podíl během let 2014-2018 neustále stoupal a největší byl tedy v roce 2018 (46,4 %). Organizace Člověk v tísni zaznamenal nejmenší podíl veřejných zdrojů z vybraných organizací (průměrně 11,4 %), a ten navíc během let klesal, v roce 2018 představovaly dotace pouhých 10,2 %.

Ze srovnání vyplývá, že nejvíce se během let 2014-2018 zapojila do zahraniční rozvojové spolupráce organizace Charita ČR, která podpořila nejvíce zemí, působila na více kontinentech, poskytovala největší objem rozvojové pomoci a realizovala nejvíce rozvojových projektů. Celou rozvojovou spolupráci realizovala za významné podpory veřejného sektoru.

Seznam použité literatury

Odborná kniha

ABDEL-MALEK, Taalat. *The Global partnership for effective development cooperation: origins, actions and future prospects*. Bonn: Deutsches Institut für Entwicklungspolitik, 2015. 409 stran. Studies / Deutsches Institut für Entwicklungspolitik, 88. ISBN 978-3-88985-668-5.

BLÍŽKOVSKÝ, Petr a Alvaro de ELERA. 2014. *Zahraniční politika a diplomacie: úvod k vybraným tématům = Foreign policy and diplomacy : introduction to selected topics*. Brno: Mendelova univerzita v Brně. ISBN 978-80-7509-071-3.

DUŠKOVÁ, Lenka a kol. *Encyklopedie rozvojových studií*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011, 422 stran. ISBN 978-80-244-2984-9.

HORKÝ, Ondřej. *Česká rozvojová spolupráce: diskurzy, praktiky, rozpory*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. 275 s. ISBN 978-80-7419-040-7

KEELEY, Brian. *From aid to development. The Global Fight against Poverty*, OECD Insights, OECD Publishing., 2012. 186 stran. ISBN 978-92-64-12357-1.

OPRŠAL, Zdeněk. *Mezinárodní rozvojová spolupráce: vybrané aspekty*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 98 s. ISBN 978-80-244-3948-8.

PRINCOVÁ, Květoslava. *Úvod do zahraniční pomoci s důrazem na etiku jejího poskytování*. 1. vyd. Olomouc: CARITAS – Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 2012. 72 s. ISBN 978-80-87623-04-6

RAJCHLOVÁ, Jaroslava. *Neziskové organizace a rozvojová pomoc*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014. 136 s. ISBN 978-80-7509-034-8.

Elektronické dokumenty a ostatní

ADRA. *Historie*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/o-nas/historie>

ADRA. *O nadaci*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/nadace-adra/o-nadaci>

ADRA. *O nás*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/o-nas>

ADRA. *Pomoc v zahraničí*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-06]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/pomoc-v-zahranici>

ADRA. *Výroční zpráva 2018*. [online]. 2019 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/1849EIVGDBRFE7zhHPDVzPji_X7iy2c1A/view

ALTERUNG, Tilman, *Trilateral Development Cooperation with "New Donors"*. 2007. Dostupné z: <https://www.die-gdi.de/briefing-paper/article/trilateral-development-cooperation-with-new-donors/>

Česká rozvojová agentura. *Partneři ZRS ČR*. [online]. 2019 [cit. 2020-02-11]. Dostupné z: <http://www.czechaid.cz/o-nas/partneri-zrs-cr/>

Česká rozvojová agentura. *Statut České rozvojové agentury 2019*. [online]. 2019 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <http://www.czechaid.cz/o-nas/hlavni-ukoly-a-cinnosti/>

Člověk v tísni. *O nás*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/kdo-jsme/o-nas>

Člověk v tísni. *Výroční zpráva 2018*. [online]. 2019 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/media/publications/1227/file/cvt-vz2018-cze-navig-small.pdf>

European Commission. *An introduction to the European Union's international cooperation and development policy*. 2018. 20 stran. ISBN 978-92-79-92893-2.

FORS. *Informace o FoRS*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/informace-o-fors/#.XlznCSFKiUk>

FORS. *Průzkum veřejného mínění*. [online]. 2014 [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/pruzkum-verejneho-mineni/#.XmtlL3JKiUk>

FORS. *Rozvojové cíle tisíciletí*. [online]. 2019 [cit. 2020-02-09]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/rozvojova-spoluprace/evropska-politika/rozvojove-cile-tisicileti-mdgs/#.XkAielHPyUk>

FORS. *Seznam členů a pozorovatelů FoRS*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/clenove-a-pozorovatele/seznam-clenu-a-pozorovatele/#.Xl3qSFKiUk>

FORS. *Struktura FoRS*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/struktura-fors/#.Xl37HiFKiUk>

Charita Česká republika. *Kdo jsme*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/kdo-jsme/>

Charita Česká republika. *Výroční zpráva 2018* [online]. [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/res/archive/013/001507.pdf?seek=1576077014>

Charita Česká republika. *Z historie Charity* [online]. 2020 [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/kdo-jsme/historie>

Mendelova univerzita v Brně. *Aktéři rozvojové spolupráce: Elektronické studijní materiály*. [online]. [cit. 2019-12-08]. Dostupné z: https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=65433

Ministerstvo zahraničních věcí. *Metodika ZRS*. [online]. [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://www.mzv.cz/file/3191646/MetodikaZRS.pdf>

Ministerstvo zahraničních věcí. *Nejdůležitější právní předpisy, které upřesňují působnost MZV*. [online]. [cit. 2020-02-12]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/legislativa/nejdulezitejsi_pravni_predpisy_ktere_u_presnuji/index.html

Ministerstvo zahraničních věcí. *Odbor rozvojové spolupráce*. [online]. 2020 [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koordinace_zrs/odbor_rozvojove_spoluprace/index.html

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Použití dotace*. [online]. 2017 [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/verejne_souteze_a_dotace/o_ministerstvu-verejne_souteze_a_dotace-vyhlaseni_vyberoveho_rizeni_na_projekty_10.html

Ministerstvo zahraničních věcí. *Rozvojová spolupráce*. [online]. 2019 [cit. 2020-02-11]. Dostupné z:

https://www.mzv.cz/addisababa/cz/rozvojova_spoluprace_a_humanitarni_pomoc/rozvojova_spoluprace/index.html

Ministerstvo zahraničních věcí. *Statut Rady pro zahraniční rozvojovou spolupráci*. [online]. 2007 [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/75674/UV_1439_2007_Priloha.pdf

Ministerstvo zahraničních věcí. *Strategie zahraniční rozvojové spolupráce České republiky 2018-2030*. [online]. 2017 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/2583329/strategie_mzv_2017_A4_09.pdf

Ministerstvo zahraničních věcí. *Teritoriální odbory*. [online]. 2013 [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/organizacni_struktura/utvary_mzv/teritorialni_odbory.html

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Vyhlášení výběrového řízení na projekty v oblasti priorit zahraniční politiky ČR a mezinárodních vztahů pro rok 2018*. [online]. 2017 [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/verejne_souteze_a_dotace/o_ministerstvu-verejne_souteze_a_dotace-vyhlasi-vyberoveho_rizeni_na_projekty_10.html

Nadace ADRA. *Výroční zpráva 2018*. [online]. 2019 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://drive.google.com/file/d/1EDUQo0L2qG3HzoM-fq5LSjIbOjWDa1aD/view>

Nadace Neziskovky. *Neziskové organizace*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://www.neziskovky.cz/clanky/511/fakta/>

OECD. *DAC List of ODA Recipients*. [online]. 2019 [cit. 2020-01-03]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/daclist.htm>

OECD. *Development finance data*. [online]. 2019 [cit. 2020-01-03]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-data/>

OECD ilibrary. *European Union institutions. Czech republic*. [online]. 2019 [cit. 2019-12-18]. Dostupné z: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/c0ad1f0d-en/index.html?itemId=/content/component/5e331623-en&_csp_=b14d4f60505d057b456dd1730d8fcea3&itemIGO=oecd&itemContentType=chapter

OECD ilibrary. *European Union institutions. European Union*. [online]. 2019 [cit. 2019-12-18]. Dostupné z: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/c0ad1f0d-en/index.html?itemId=/content/component/5e331623-en&_csp_=b14d4f60505d057b456dd1730d8fcea3&itemIGO=oecd&itemContentType=chapter

OECD. *Trends and insights on development finance*. [online]. 2019 [cit. 2020-01-03]. Dostupné z: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/5e331623-en/index.html?itemId=/content/component/5e331623-en&_csp_=b14d4f60505d057b456dd1730d8fcea3&itemIGO=oecd&itemContentType=chapter

Rozvojovka. *Rozvojová politika vyspělých zemí (OECD/DAC)*. [online]. 2012 [cit. 2019-11-24]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/rozvojova-politika-vyspelych-zemi-oecd-dac>

Wikipedie. G8 [online]. [cit. 2020-01-03]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/G8>

Worldometers. *World Population: Past, Present, and Future*. [online]. [cit. 2019-12-08]. Dostupné z: <https://www.worldometers.info/world-population/#pastfuture>

Zákon č. 151/2010 Sb. ze dne 21. dubna 2010 o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů. *Česká rozvojová agentura* [online]. [cit. 2020-02-12]. Dostupné z: http://www.czechaid.cz/wp-content/uploads/2016/04/Zakon-o-ZRS-151_2010.pdf

Zákon č. 151/2010 Sb. ze dne 21. dubna 2010 o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 53, s. 1963. Dostupný také z: http://www.czechaid.cz/wp-content/uploads/2016/04/Zakon-o-ZRS-151_2010.pdf

Seznam zkratek

ADA	Austrian Development Agency Rakouská rozvojová agentura
ADRA	Adventist Development and Relief Agency
AIDS	Acquired Immune Deficiency Syndrome Syndrom získaného selhání imunity
B2B	Business to business Obchodní vztahy mezi obchodními společnostmi,
CASD	Církev adventistů sedmého dne
ČR	Česká republika
ČRA	Česká rozvojová agentura
DAC	Development Assistance Committee Výbor pro rozvojovou pomoc
DCH	Diecézní charity
EU	Evropská unie
FORS	Fórum pro rozvojovou spolupráci
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade Všeobecná dohoda o clech a obchodu
GEF	Global Environment Fund Globální fond životního prostředí
GFATM	The Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria Globální fond pro boj proti AIDS, tuberkulóze a malárii
GIZ	Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit Německá rozvojová agentura
HDP	Hrubý domácí produkt
HIPC	Heavily Indebted Poor Countries Initiative Iniciativa nejvíce zadlužených zemí
HIV	Human Immunodeficiency Virus Virus lidské imunitní nedostatečnosti
HND	Hrubý národní produkt
HP	Humanitární pomoc
IBRD	International Bank for Reconstruction and Development

	Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj
IDA	International Development Association Mezinárodní rozvojová asociace
IFAD	International Fund for Agricultural Development Mezinárodní fond pro rozvoj zemědělství
IFFI	International Finance Facility for Immunisation Mezinárodní finanční nástroj pro imunizaci
IMF	International Monetary Fund Mezinárodní měnový fond
IRDPS	Integrated Rural Development Projects Integrované projekty pro rozvoj venkova
LRRD	Linking Relief, Rehabilitation and Development Propojení pomoci, rehabilitace a rozvoje
MASHAV	Israel's Agency for International Development Cooperation in the Ministry of Foreign Affairs. Izraelská agentura pro mezinárodní rozvojovou spolupráci
MDGS	Millennium Development Goals Rozvojové cíle tisíciletí
MMF	International Monetary Fund Mezinárodní měnový fond
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NNO	Nestátní neziskové organizace
ODA	Official development assistance Oficiální rozvojová pomoc
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OEEC	Organisation for European Economic Cooperation Organizace pro Evropskou hospodářskou spolupráci
ORS	Odbor zahraniční rozvojové spolupráce
OSN	Organizace spojených národů
RS	Rozvojová spolupráce
SIDA	Swedish International Cooperation Development Agency Švédská rozvojová agentura

SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
TO	Teritoriální odbory
UNDP	United Nations Development Programme Rozvojový program OSN
USA	Spojené státy americké
USAID	United States Agency for International Development Agentura Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj
USD	Americký dolar
WB	World Bank Světová banka
WHO	World Health Organization Světová zdravotnická organizace
WTO	World Trade Organization Světová obchodní organizace
ZRS	Zahraniční rozvojová spolupráce
ZÚ	Zastupitelské úřady

Seznam tabulek a obrázků

Tabulka 2.1: Příspěvek ODA v roce 2018 v % HND v zemích splňujících závazek OSN

Tabulka 2.2: Přehled aktérů rozvojové spolupráce

Tabulka 3.1: Čerpání finančních prostředků ČRA na projekty dle finančního nástroje v roce 2018

Tabulka 3.2: Čerpání finančních prostředků ČRA na dvoustranné projekty v jednotlivých zemích v roce 2018

Tabulka 4.1: Zdroje ADRA, o.p.s. v roce 2018

Tabulka 4.2: Náklady ADRA, o.p.s. v roce 2018 v tis. Kč

Tabulka 4.3: Zdroje Člověk v tísni, o.p.s. v roce 2018

Tabulka 4.4: Náklady Člověk v tísni, o.p.s. v roce 2018 v tis. Kč

Tabulka 4.5: Zdroje financování zahraničních projektů Charity ČR v roce 2018

Tabulka 4.6: Zdroje celkových finančních prostředků Charity ČR + arcidiecézních a diecézních charit v roce 2018

Tabulka 4.7: Náklady Charita ČR + arcidiecézních a diecézních charit v roce 2018 v tis. Kč

Tabulka 4.8: Podporované země v rámci ZRS v roce 2018

Tabulka 4.9: Charakter rozvojových projektů v roce 2018

Obrázek 3.1: Projektový cyklus bilaterálních projektů ZRS ČR

Obrázek 3.2: Vztahy mezi institucemi ZRS v České republice

Seznam grafů

Graf 3.1: Čerpání finančních prostředků ČRA na projekty dle finančního nástroje v roce 2018

Graf 3.2: Čerpání finančních prostředků ČRA na dvoustranné projekty v jednotlivých zemích v roce 2018

Graf 3.3: Zdroje financování FORS v roce 2018 (v tis. Kč)

Graf 3.4: Celkové výnosy FORS v letech 2014-2018 (v tis. Kč)

Graf 3.5: Celkový objem ODA ČR v období 2014-2018 (v mil. Kč)

Graf 3.6: Podíl ODA na HND ČR v období 2014-2018 (v %)

Graf 3.7: Podíl prostředků poskytnutých největším příjemcům ODA ČR v roce 2017

Graf 3.8: Podíl ODA ČR v roce 2017 dle sektorů

Graf 4.1: Vývoj počtu zaměstnanců a dobrovolníků v ADRA, o.p.s. a Nadaci ADRA v letech 2014-2018

Graf 4.2: Vývoj počtu dobrovolníků ADRA, o.p.s. v letech 2014-2018

Graf 4.3: Projekty ADRA, o.p.s. v roce 2018 dle území

Graf 4.4: Projekty ADRA, o.p.s. v roce 2018 dle formy pomoci

Graf 4.5: Cílové země projektů ADRA, o.p.s. v rámci ZRS v roce 2018

Graf 4.6: Objem rozvojové spolupráce ADRA, o.p.s. v letech 2014-2018 v tis. Kč

Graf 4.7: Vývoj celkových výnosů a podíl veřejných zdrojů v letech 2014-2018 v tis. Kč

Graf 4.8: Vývoj počtu zaměstnanců organizace Člověk v tísni, o.p.s. v letech 2014-2018

Graf 4.9: Projekty Člověk v tísni, o.p.s. v roce 2018 dle území

Graf 4.10: Projekty Člověk v tísni, o.p.s. v roce 2018 dle formy pomoci

Graf 4.11: Cílové země projektů Člověka v tísni v rámci ZRS v roce 2018

Graf 4.12: Objem rozvojové spolupráce Člověk v tísni, o.p.s. v letech 2014-2018 v tis. Kč

Graf 4.13: Vývoj celkových výnosů a podíl veřejných zdrojů z ČR v letech 2014-2018 v tis. Kč

Graf 4.14: Vývoj počtu zaměstnanců a dobrovolníků Charity ČR v letech 2014-2018

Graf 4.15: Vývoj počtu dobrovolníků Charity ČR v letech 2014-2018

Graf 4.16: Projekty Charity ČR v roce 2018 dle území

Graf 4.17: Projekty Charity ČR v roce 2018 dle formy pomoci

Graf 4.18: Objem rozvojové spolupráce Charita ČR + arcidiecézních a diecézních charit v letech 2014-2018 v tis. Kč

Graf 4.19: Vývoj celkových výnosů a podíl veřejných zdrojů z ČR v letech 2014-2018 v tis. Kč

Graf 4.20: Počet projektů (programů) rozvojové spolupráce v roce 2018

Graf 4.21: Podíl rozvojové pomoci z celkové zahraniční pomoci v letech 2014-2018 v %

Graf 4.22: Objem rozvojové spolupráce vybraných organizací v letech 2014-2018 v tis. Kč

Graf 4.23: Objem veřejných zdrojů ve vybraných organizacích v letech 2014-2018 v %

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 24. dubna 2020

.....
Hana Ocásková

Seznam příloh

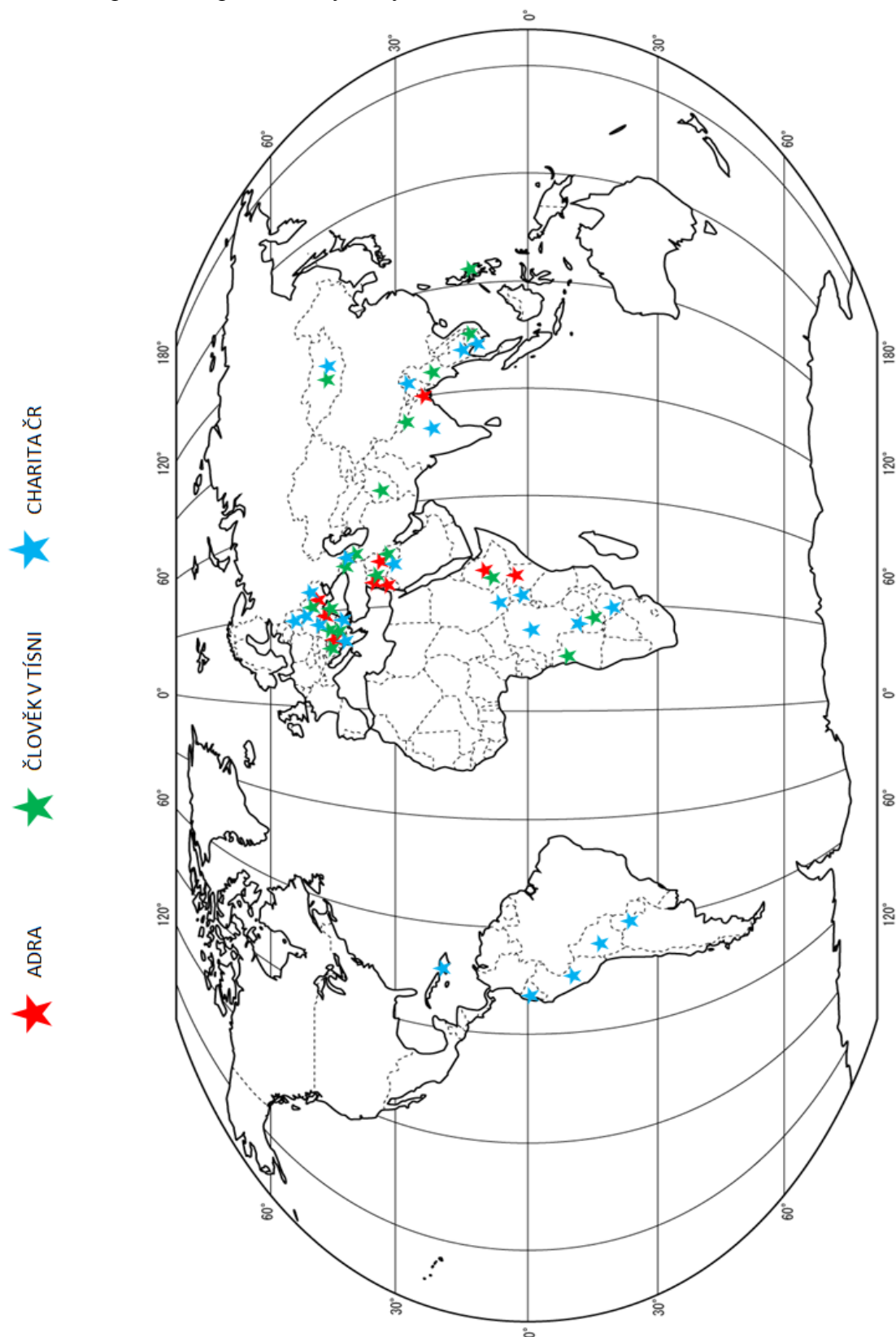
Příloha 1: Mapa oblastí působení vybraných NNO

Příloha 2: Oblasti působení vybraných NNO v rámci ZRS v letech 2014-2018

Příloha 3: Charakter rozvojových projektů v letech 2014-2018

Přílohy

Příloha 1: Mapa oblastí působení vybraných NNO

Zdroj: Výroční zpráva ADRA, Člověk v tísni, Charita Česká republika, 2018; vlastní zpracování, 2020

Příloha 2: Oblasti působení vybraných NNO v rámci ZRS v letech 2014-2018

Země	2014			2015			2016			2017			2018		
	ADRA	Člověk v tísni	Charita ČR	ADRA	Člověk v tísni	Charita ČR	ADRA	Člověk v tísni	Charita ČR	ADRA	Člověk v tísni	Charita ČR	ADRA	Člověk v tísni	Charita ČR
Bangladéš	x			x			x			x			x		x
Etiopie	x	x	x	x	x		x	x		x			x	x	
Irák		x								x			x		x
Keňa	x			x			x			x			x		
Libanon				x			x			x			x		
Moldavsko			x	x	x	x	x	x	x		x	x		x	x
Srbsko		x			x			x	x		x			x	
Sýrie		x					x	x					x		
Ukrajina	x			x			x	x	x	x	x	x	x	x	x
Bosna a Hercegovina								x			x				
Kosovo		x	x		x	x		x	x		x	x		x	x
Rumunsko		x	x		x	x		x	x		x	x		x	x
Gruzie		x	x		x	x		x	x		x	x		x	x
Arménie		x			x	x		x			x			x	
Angola					x			x			x			x	
Zambie			x			x		x			x			x	
Mongolsko	x	x	x		x	x		x	x		x	x		x	x
Afganistán		x			x			x			x			x	
Nepál								x			x			x	
Myanmar					x			x			x			x	
Kambodža		x	x		x	x		x	x		x	x		x	x
Filipíny		x			x			x	x		x	x		x	
Jižní Súdán		x	x		x	x		x	x	x		x		x	x
Bělorusko			x			x			x			x		x	x
Bulharsko						x			x			x		x	x
Zimbabwe			x			x			x			x		x	x
Indie			x			x			x			x		x	x
Haiti			x			x			x			x		x	x
Bolívie			x			x			x			x		x	x
Paraguay			x			x			x			x		x	x
Peru			x			x			x			x		x	x
Uganda			x			x			x			x		x	x
Kongo		x	x		x	x		x	x		x	x		x	x
Thajsko									x						x
Britské ostrovy										x					
Barma		x					x								
Sri Lanka		x			x			x			x				
Namibie		x													
Ekvádor			x			x						x			
Tanzanie			x			x									
Rwanda			x			x									
Celkem	5	17	21	9	16	22	9	20	22	10	19	23	9	19	22

Zdroj: Výroční zprávy ADRA, Člověk v tísni, Charita ČR; vlastní zpracování, 2020

Příloha 3: Charakter rozvojových projektů v letech 2014-2018

	Četnost formy pomoci	ADRA	Člověk v tísni	Charita ČR
2014	1. nejčastější	zdravotní péče	podpora vzdělání	zdravotní péče, sociální péče
	2. nejčastější	podpora vzdělání	podpora udržitelné obživy a živ. prostředí	podpora vzdělání, adopce na dálku
	3. nejčastější	obnova vodních zdrojů, podpora zemědělství	sociální péče	podpora udržitelné obživy a živ. prostředí
2015	1. nejčastější	podpora vzdělání	podpora vzdělání	zdravotní péče, sociální péče
	2. nejčastější	obnova vodních zdrojů, zdravotní péče	podpora udržitelné obživy a živ. prostředí	podpora vzdělání, adopce na dálku
	3. nejčastější	obnova vodních zdrojů, zdravotní péče	sociální péče	podpora udržitelné obživy a živ. prostředí
2016	1. nejčastější	podpora vzdělání	podpora udržitelné obživy a živ. prostředí	podpora udržitelné obživy a živ. prostředí
	2. nejčastější	zdravotní péče	podpora vzdělání	podpora vzdělání, adopce na dálku
	3. nejčastější	obnova vodních zdrojů	Dobré vládnutí, právní ochrana	zdravotní péče, sociální péče
2017	1. nejčastější	podpora vzdělání	podpora udržitelné obživy a živ. prostředí	podpora vzdělání, adopce na dálku
	2. nejčastější	obnova vodních zdrojů	podpora vzdělání	zdravotní péče
	3. nejčastější	sociální péče, zdravotní péče	sociální péče	sociální péče
2018	1. nejčastější	sociální péče	sociální péče, podpora vzdělání	podpora vzdělání, adopce na dálku
	2. nejčastější	obnova vodních zdrojů, podpora vzdělání	zdravotní péče	sociální a zdravotní péče
	3. nejčastější	obnova vodních zdrojů, podpora vzdělání	podpora zemědělství	podpora udržitelné obživy a živ. prostředí

Zdroj: Výroční zpráva ADRA, Člověk v tísni, Charita ČR; vlastní zpracování, 2020